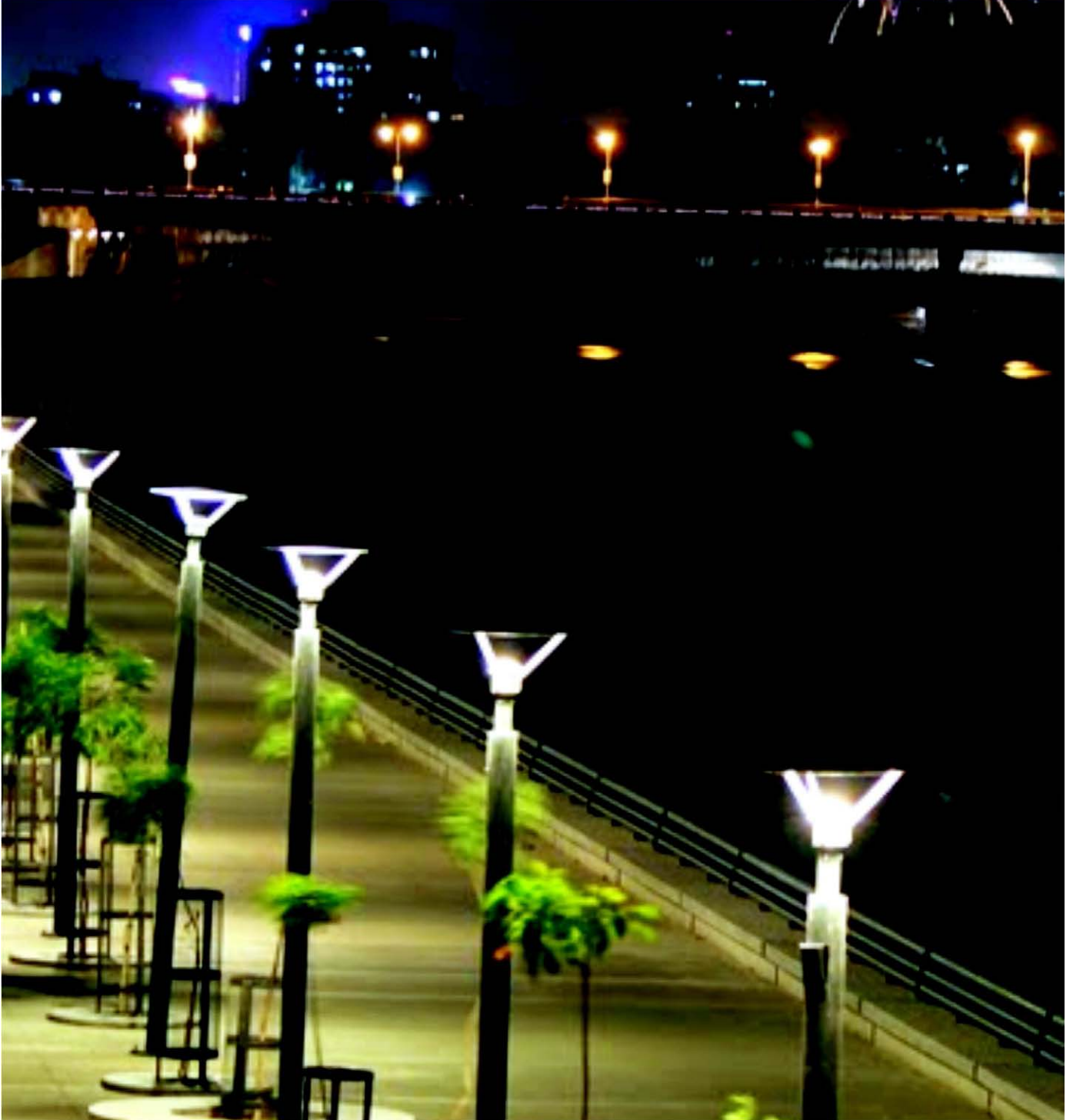

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા પ્રકાશિત પ્રત્યેક કચ્છી પરિવારનું મુખપત્ર

❖ પાના નં.-૧ ❖ કુલ પેજ : ૪૦

❖ વર્ષ : ૨૮ ❖ અંક : ૬ ❖ ૧૫ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૪ ❖ પ્રસિદ્ધ કર્યા તા. : ૧૦-૧૨-૨૦૧૪ ❖ કિંમત : રૂ. ૩/- ❖ તંત્રી : ભરત ઓઝા ❖ સહતંત્રી : દિનેશ માંકડ

All things will be destroyed with time but time never just like...

Let's Move towards Nature...

શાશ્વત
Green
Plots & Farmhouse

ACTUAL SITE PHOTOGRAPHS

CLUB HOUSE

CHILDREN PLAY AREA

RESTROOM IN CLUBHOUSE

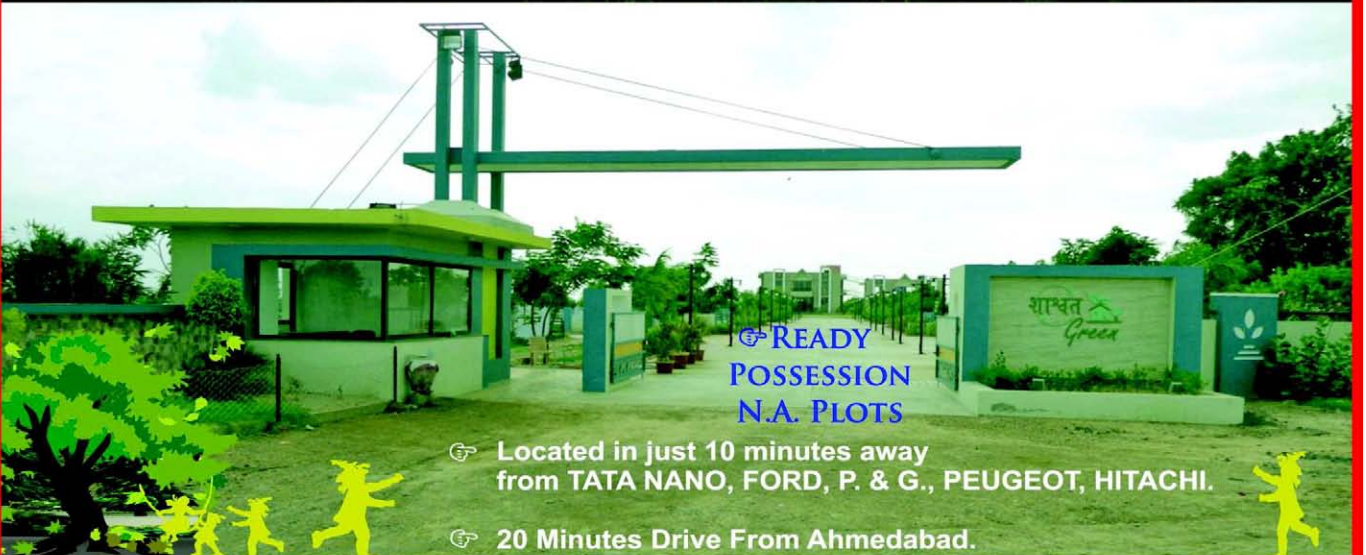
INDOOR GAMES

SWIMMING POOL

JOGGING TRACK

READY
POSSESSION
N.A. PLOTS

Located in just 10 minutes away from TATA NANO, FORD, P. & G., PEUGEOT, HITACHI.

20 Minutes Drive From Ahmedabad.

Developer:

Shashwat Realtors

Hasmukh Patel: 9879608051,
Vinod Patel: 9879608054,
Anupam Patel: 9879608057.

Site Address:-

Shashwat Green

Village : Makhiyav, Nr. Mankol Cross Road,
Sanand - Nalsarovar Road, Dist.: Ahmedabad.

વર્ષ-૨૮ ★ અંક-૬
૧૫ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૪

માનદ્ સલાહકાર

શ્રી હંસરાજ કંસારા

તંત્રી મંડળ

શ્રી ભરત ઓઝા - મુખ્ય તંત્રી

મો. ૯૮૨૫૭૧૪૮૩૩

Email : ozabvo@gmail.com

શ્રી દિનેશ માંકડ - સહ તંત્રી

મો. ૯૪૨૭૯૬૦૯૭૯

Email : mankaddinesh1952@gmail.com

વ્યવસ્થાપક સમિતિ

શ્રી મનુભાઈ કોટડીયા - કન્વીનર

મો. ૯૬૦૧૨૭૫૦૭૮

ડો. મુકેશ ચૌહાણ - સહ કન્વીનર

મો. ૯૯૨૫૪૭૮૭૯૨

★ વિભાગીય સંપાદન ★

મહિલા વિશ્વ - રેખાબેન શુક્લ

ગાંધીનગર ગાથા - વર્ષાબેન મહેતા

શબ્દ શોધ - પ્રદીપ જોષી-આદિપુર

પત્ર વ્યવહારનું સરનામું

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

૯૦૫, સ્પાન ટ્રેડ સેન્ટર, કોચરબ આશ્રમની

સામે, એલીસબ્રીજ, અમદાવાદ-૬.

ફોન : (કચ્છી સમાજ) ૦૭૯-૨૬૫૭૬૧૮૪

Email : kutchshruti@yahoo.com

Kutchshruti Available on

www.asanjokutch.com

કચ્છશ્રુતિ લવાજમ

૨ વર્ષ : રૂ. ૫૦૦/-

૫ વર્ષ : રૂ. ૧૦૦૦/-

આજીવન : રૂ. ૧૫૦૦/-

ચેક/ડ્રાફ્ટ : 'શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ'ના
નામનો મોકલવો.

'કચ્છશ્રુતિ'માં પ્રકાશિત રચના-લેખ આદિમાં
અભિવ્યક્ત વિચારો, માહિતી ઈત્યાદિ સાથે
'કચ્છશ્રુતિ' સંપાદન મંડળનું સહમત હોવું
આવશ્યક નથી. - મુખ્ય તંત્રી

આ અંકમાં...

- ❖ તંત્રી સ્થાનેથી ૪
- ❖ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના નેજા હેઠળ
અમદાવાદમાં અતિથિ ભવન અને વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ (ભરત ઓઝા) .. ૫
- ❖ સાબરમતી રીવરફ્રન્ટ : અમદાવાદનું અનોખું નજારાણું (અતુલ સોની) ૬
- ❖ લોકોને છીછરાપણું શા માટે વધુ આકર્ષે છે? (દીપક સોલિયા) ૧૦
- ❖ કચ્છ હવે 'સજા'નો નહીં 'મજા'નો મુલક (નિમિષ વોરા - ભુજ) ૧૨
- ❖ કચ્છી ક્રિકેટ સમીક્ષક : આણંદજી ડોસા (ભરત 'કુમાર' પ્રા. ઠાકર - અંજાર) .. ૧૩
- ❖ કવિવર દુલેરાય કારાણી ફાઉન્ડેશન ક્યારે? (ડૉ. રમેશ ભટ્ટ 'રશ્મિ' - નખત્રાણા) ૧૫
- ❖ પપૈયાના પાનનો ડેંગુ તાવમાં ઉપયોગ (દિલીપ મ. વૈશ્નવ) ૧૬
- ❖ હોસ્પિટલમાં દાખલ થતાં પહેલાં (ડૉ. મયંક કિશોરચંદ્ર છાયા) ૧૮
- ❖ ભગવાન સાથે ભોજન! (ભાવાનુવાદ : જાદવજી કાનજી વોરા) ૨૦
- ❖ મૌલિક વાર્તા : મારા ભગવાને મારી ભૂલ સુધારી (બલવીરસિંહ જાડેજા) .. ૨૧
- ❖ શબ્દોની કમ્પ્યુગ્રાફી - (૯) (તુલસીદાસ કંસારા) ૨૫
- ❖ અભિનંદન..... ૨૬
- ❖ ગાંધીનગર ગાથા (શ્રીમતી વર્ષા જે. મહેતા - ગાંધીનગર) ૨૭
- ❖ મહિલા વિશ્વ (રેખાબેન શુક્લ - અમદાવાદ) ૨૮
- ❖ કલરવ (દિનેશ માંકડ - અમદાવાદ) ૩૦
- ❖ વતનના વાવડ ૩૨
- ❖ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદનો દૈનિક અહેવાલ ૩૫
- ❖ પ્રતિભાવ..... ૩૭
- ❖ શબ્દ શોધ : ૩૨ (પ્રદીપ જોષી - આદિપુર) ૩૮

તંત્રી સ્થાનેથી....

— ભરત ઓઝા

૨૦૧૪ના વર્ષમાં જો કોઈ સ્લોગન માત્ર ટી.વી. ચેનલ કે અન્ય પ્રસાર માધ્યમ જ નહીં પરંતુ દરેક ભારતીયોની જુબાન પર બોલાતું થયું હોય તો એ “અચ્છે દિન આયેંગે” એમ કહી શકાય.

ગત વર્ષની લોકસભાની ચૂંટણીના પ્રચાર શરૂ થયા ત્યારથી પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ આ સ્લોગનને મુખ્ય મુદ્દો બનાવીને પ્રચલિત કરી દીધું અને ચૂંટણી બાદની પરિસ્થિતિ આપણી સામે જ છે. સૌ પ્રથમ તો એક જ પક્ષની બહુમતી સરકાર આવી ત્યારે જ ખરેખર “અચ્છે દિન”ની શરૂઆત થઈ ગઈ કહેવાય. આમ પણ આપણા જેવા વિશ્વના સૌથી મોટા લોકશાહી દેશમાં સ્થિર સરકાર હોય તો જ વિકાસનાં કામો થઈ શકે.

નવી સરકાર, સત્તાનાં સુત્રો સંભાળ્યા બાદ જે રીતે એક પછી એક પગલાં લઈ રહી છે એની ઘણી અસરો જોવા મળી રહી છે. કુગાવો, મોંઘવારીનો આંક વગેરે. પેટ્રોલ - ડીઝલનાં ભાવો વૈશ્વિક લેવલે ઘટી જતાં અને તેના કારણે તેના ભાવો પર કાબુ આવી જતા લોકો રાહતની લાગણી અનુભવી રહ્યા છે. હજુ પણ આની અસરો જીવન જરૂરી ચીજવસ્તુઓ પર બહુ જોવા નથી મળી. દા.ત. દૂધ-શાકભાજી, અનાજ વિ.ના ભાવોમાં જોઈએ તેવો ઘટાડો નથી જોવાયો. આ માટે રાજ્ય સરકારનાં ભાવ નિયંત્રણ વિભાગે સજાગ રહેવું પડશે.

“અચ્છે દિન આયેંગે” સ્લોગનને આપણા કચ્છી સમાજનાં સંદર્ભમાં વિચારીએ તો ગત સમયમાં ઘણી બધી ગતિવિધિઓ જોવા મળી. નવેમ્બર માસનાં “હિપ્નોટીઝમ”નાં સફળ કાર્યક્રમ બાદ ઘણા સમયથી અમલમાં આવવાનો બાકી રહી ગયો છે તે “કચ્છી વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ તેમજ અતિથિ ભવન”નો વિચાર ફરીથી સક્રિય બન્યો છે. વર્તમાન પ્રમુખ શ્રી અશોક મહેતા તેમજ પૂર્વપ્રમુખ અને નવા પ્રોજેક્ટ કન્વીનર શ્રી કેલાસદાન ગઢવીનાં સઘન પ્રયાસો બાદ નવરંગપુરા વિસ્તારમાં આ બંને પ્રોજેક્ટ અમલી બની શકે તેવું મકાન ધ્યાનમાં આવ્યું છે અને સમગ્ર ટ્રસ્ટીમંડળ - કારોબારી સમિતિના સભ્યો તેમજ અમદાવાદ સ્થિત અગ્રગણ્ય કચ્છીઓએ આ મકાન જોયા બાદ તેમજ સમગ્ર પ્રોજેક્ટ બાબતે સંમત હોવાનો સૂર પુરાવ્યો છે. મોટો પ્રશ્ન ફંડનો છે. આ પ્રોજેક્ટ આશરે રૂ. ૧૫ કરોડનો થશે. અગર આવતા ૩ મહિનામાં ઓછામાં ઓછા મકાનની કિંમત જેટલા એટલે કે અંદાજિત રૂ. ૧૦ કરોડ આપણે સમાજના સભ્યો તથા હિતેચ્છુઓ પાસેથી લોન મેળવી આ રકમ ચૂકવી શકીશું તો જ આ સ્થળે આપણા પ્રોજેક્ટની કાર્યવાહી આગળ ચાલી શકશે. નહીં તો અન્ય મકાન / જમીન પર આપણે વિચારણા કરવાની રહેશે. આ માટે અમદાવાદ - ગાંધીનગર સ્થિત દરેકે દરેક કચ્છીઓની જો લોક ભાગીદારી હશે તો આ પ્રોજેક્ટ અશક્ય નથી. શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ માટે આ પ્રોજેક્ટ સીમાચિહ્નરૂપ બની રહેશે એમાં બે મત નથી. આ માટે તાજેતરમાં જ અમદાવાદ ખાતે ટ્રસ્ટ મંડળ - કારોબારી તેમજ અગ્રગણ્ય કચ્છીઓની એક બેઠક મળેલી. જેમાં આ પ્રોજેક્ટના અનુસંધાનમાં વિના વ્યાજની લોન તેમજ ડોનેશન માટે ટહેલ નાંખવામાં આવી છે. જેનો સાનુકૂળ પ્રતિભાવ સાંપડેલ છે. આથી હવે એવું લાગી રહ્યું છે કે કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ માટે પણ “અચ્છે દિન” આવી રહ્યા છે.

આપણે માત્ર આપણી જ્ઞાતિ માટે બહુ કર્યું. હવે સમય છે સમગ્ર કચ્છી સમાજ માટે કંઈક કરવાનો. શુભેચ્છાઓ સહ....

આપણે વાત વાતમાં ધીરજ ગુમાવી દઈએ છીએ. ધીરજની કસોટી વિપત્તિમાં થાય છે. ધર્મની કસોટી વિપત્તિમાં થાય છે, મિત્રની કસોટી વિપત્તિમાં થાય છે અને નારીની કસોટી વિપત્તિમાં થાય છે. માટે કસમયમાં “ધૈર્ય” આપણો સાચો મિત્ર છે. જે વ્યક્તિમાં ધૈર્ય હશે એ વ્યક્તિ એક દિવસ સારા સમયમાં આવી જશે.

— મોરારીબાપુ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના નેજા હેઠળ અમદાવાદમાં અતિથિ ભવન અને વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ

અમદાવાદમાં કોઈ અનુકૂળ સ્થળે જમીન લઈ યોગ્ય મકાન બનાવવું અથવા તો બધી રીતે અનુરૂપ હોય તેવું યોગ્ય મકાન ખરીદી તેમાં સમાજસેવાના યોગ્ય કાર્યો કરવાની વિચારણા હાલે શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટ મંડળ તથા કારોબારી સમિતિના સભ્યોમાં પ્રવર્તી રહેલ છે. મકાનની તથા તેના સ્થળની અનુરૂપતા મુજબ (૧) વિદ્યાર્થીની હોસ્ટેલ, (૨) વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ, (૩) બહારગામથી અમદાવાદ પધારતા કચ્છીઓની સગવડતા માટે અતિથિ ભવન, (૪) ઈન્ફોર્મેશન સેન્ટર વગેરેમાંથી કોઈ એક પ્રોજેક્ટ પ્રથમ સ્વરૂપે હાથ પર લેવાની ગણના રાખવામાં આવેલ છે.

આ અંગે ૪ માળનું એક મકાન પાલડી વિસ્તારના વિદ્યાર્થીની હોસ્ટેલ માટે જોવામાં આવેલ. પરંતુ તેની કિંમત મકાન માલિકે વધુ પ્રમાણમાં આકારતાં તે અંગે આગળ વધી શકાયેલ ન હતું.

ત્યારબાદ અન્ય અનેક મકાનો જોયા બાદ નવરંગપુરા રેલ્વે લાઈન પર ૧,૦૦૦ ચો.વારના પ્લોટ પર ૪ માળનું એક મકાન કે જેમાં ૩ બેડ રૂમના ૧૬ ફ્લેટનો સમાવેશ થયેલ છે અને તેનું ટોટલ બાંધકામ અંદાજિત ૧૫,૦૦૦ ચો.ફૂટ જેટલું થવા જાય છે તે મકાન અંગેની ચર્ચા વિચારણા ચાલુ રાખવામાં આવેલ છે.

આ મકાનમાં અતિથિ ભવન અને વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ - એમ બે પ્રકારના પ્રોજેક્ટ હાથ પર લઈ શકાય તેવી અનુકૂળતા રહેલ છે.

તે અંગે મકાનના ડેવલપર સાથે ચર્ચા-વિચારણા ચાલુ છે. અગર યોગ્ય ભાવમાં અથવા આપણને અનુકૂળ હોય તેવા પેમેન્ટ ટર્મ્સથી ડેવલપર સહમત થઈ શકે તો આપણે આ પ્રોજેક્ટ અંગે આગળ વધી શકીશું. અન્યથા અન્ય જમીન કે તૈયાર મકાન જોવાની કાર્યવાહી ચાલુ રાખવામાં આવશે.

આ પ્રકારના પ્રોજેક્ટની ગણના અત્યારના ભાવ પ્રમાણે રૂ. ૧૨ થી ૧૫ કરોડ જેટલી આકારી શકાય કે જેના માટે સહુ કાર્યકરોએ પોતાની માનસિકતા કેળવી લીધેલ છે.

પ્રોજેક્ટને પહોંચી વળવા સૌપ્રથમ સમાજના સભ્યો પાસેથી બાર મહિનાની વગર વ્યાજની લોન પ્રાપ્ત કરવાની રહે અને ત્યારબાદ ડોનેશનની યોગ્ય સ્કીમ બહાર પાડી, જરૂરી ડોનેશન અમદાવાદ સ્થિત કચ્છીઓ પાસેથી અથવા અન્યત્ર વસવાટ કરતા કચ્છીઓ પાસેથી મેળવી, પ્રાપ્ત કરેલ લોન ભરપાઈ કરી શકાય.

જરૂરી ચર્ચા વિચારણા કરવા શનિવાર, તા. ૨૯-૧૧-૨૦૧૪ના રોજ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટ મંડળ, કારોબારી સમિતિ તથા આમંત્રિત સ્થાનિક કચ્છી મહાનુભાવોની એક સંયુક્ત મિટીંગ બોલાવવામાં આવેલ હતી કે જ્યારે આ પ્રકારના પ્રોજેક્ટને સર્વાનુમતે લીલી ઝંડી આપવામાં આવેલ હતી. આ મિટીંગમાં જ સારી એવી લોનની જાહેરાતો ઉપસ્થિત સભ્યો દ્વારા કરવામાં આવેલ હતી, કે જે આપણા સહુ માટે એક આનંદજનક સમાચાર કહી શકાય.

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ વતી આ કાર્યવાહી તેની “નવા પ્રોજેક્ટ સમિતિ”ના નેજા હેઠળ આગળ ચાલી રહેલ છે કે જેના કન્વીનરશ્રી તરીકે સમાજના પૂર્વ પ્રમુખ શ્રી કૈલાસદાન ગઢવી પોતાની સેવા આપી રહેલ છે.

સમાજના અન્ય ભૂતપૂર્વ પ્રમુખો શ્રી હીરજી પાસુ શાહ તથા શ્રી મનસુખભાઈ પટેલ તરફથી પણ યોગ્ય દિશા નિર્દેશન મળતા રહે છે.

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના દરેક મહાનુભાવ પાસેથી આ પ્રકારના પ્રોજેક્ટના અનુસંધાને યોગ્ય સહકારની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે.

અગર આવતા દિવસોમાં આપણે યોગ્ય સફળતા પ્રાપ્ત કરી શકશું તો તે ભવિષ્ય માટે સીમાચિહ્નરૂપ કામગીરી બની શકશે.

ભરત ઓઝા

માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ : અમદાવાદનું અનોખું નગરાણું

• અતુલ સોની •

થોડા સમય અગાઉ ચીનના રાષ્ટ્રપ્રમુખ શ્રી જિંગપીંગની ભારત મુલાકાતનો પ્રારંભ અમદાવાદથી થયેલ. ભારતના વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ ચીનના વડા અને તેમના ધર્મપત્ની એ જ્યારે અમદાવાદના સાબરમતી નદી કિનારે નવનિર્મિત 'રિવરફ્રન્ટ ગાર્ડન'ની મુલાકાત લીધી ત્યારે દેશ અને દુનિયાભરના પ્રસાર માધ્યમના જીવંત પ્રસારણ દ્વારા સાબરમતી 'રિવરફ્રન્ટ'ની સુંદરતા અને ભવ્યતાના દર્શન સમગ્ર દેશવાસીઓને થયા. સાબરમતી નદીના વિકાસની ગાથા સમગ્ર દેશ સમક્ષ રજુ થઈ. દેશભરની આ પ્રથમ 'રિવરફ્રન્ટ' યોજનાથી અમદાવાદ તેમજ સમગ્ર ગુજરાતનું ગૌરવ વધ્યું. અમદાવાદ શહેરની મધ્યમાંથી પસાર થતી સાબરમતી નદી માત્ર થોડા વર્ષો અગાઉ જાણે મોટી સાઈઝની ખુલ્લી ગટર સમાન હતી. મહદ અંશે સુકી રહેતી નદીમાં શહેરભરનું ગંદુ પાણી ઠલવાતું હતું. આસપાસ વસ્તી ઝૂંપડપટ્ટીઓમાં ગંદકીનું સામ્રાજ્ય હતું. આજે એજ સાબરમતી નદી બંને કાંઠે નિરંતર વહે છે. સમગ્ર વર્ષ દરમ્યાન તેમાં પાણી વહેતું રહે છે. નદીના બંને કાંઠાઓ પર સુંદર બાગ બગીચા, વોક વે સહિત અનેક આકર્ષણો આવી રહ્યા છે. નદી વિકાસની આ યોજના એટલે 'સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ ડેવલોપમેન્ટ'

સાબરમતી નદીમાં નર્મદા નદીનું પાણી આવવાથી નદીમાં બારેમાસ પાણી રહે છે અને તેનાથી શહેરની સુંદરતામાં વધારો થયેલ છે. તેટલું જ નહીં અમદાવાદમાં ભુગર્ભ જળનું સ્તર ઊંચું આવ્યું છે.

સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ ડેવલોપમેન્ટના મોડેલના

આધારે દેશના અન્ય શહેરી વિસ્તારમાં આવેલ નદીઓના વિકાસની યોજનાઓ બની રહી છે.

આ સમગ્ર યોજનાની વિગતો જાણવી રસપ્રદ રહેશે.

ઈ.સ. ૧૪૧૧માં અમદાવાદની સ્થાપનાના સમયથી સાબરમતી નદી શહેરનું અવિભાજ્ય અંગ રહી છે. પાણીનો મહત્વનો સ્ત્રોત હોવા ઉપરાંત, તેણે સાંસ્કૃતિક અને આનંદ પ્રમોદની પ્રવૃત્તિઓમાં રંગમંચ તરીકે ભાગ ભજવ્યો છે. પાણી ન હોય ત્યારે નદીના પટમાં ખેતી પણ થતી હતી. સમયની સાથે નદીના પટમાં અનૌપચારિક રીતે વિવિધ આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અને રહેણાંક વસાહતોનો વિકાસ થયો હતો. છતાં સમય જતાં અતિ વપરાશને કારણે નદી પર તેની અસર થવા લાગી. ગંદા પાણીના નાળાઓ દ્વારા પ્રદૂષિત પાણી નદીમાં છોડવાને કારણે અને ઔદ્યોગિક કચરાનો નિકાલ કરવાને પરિણામે મોટા પ્રમાણમાં આરોગ્ય અને પર્યાવરણ સામે જોખમ ઊભું થયું હતું. નદીના પટમાં રહેલી ઝૂંપડપટ્ટીઓ સતત પૂરનું જોખમ તોળતું રહેતું હતું અને તેમાં પ્રાથમિક સુવિધાઓનો અભાવ હતો. રિવરફ્રન્ટની આસપાસ ગેરકાયદેસર વિકાસ થઈ રહ્યો હતો. આવી પરિસ્થિતિઓને કારણે નદીનું અસ્તિત્વ જોખમાઈ રહ્યું હતું અને તે માત્ર શહેરને બે ભાગમાં વહેંચતી એક રેખા બનીને રહી ગઈ હતી. ધીમે ધીમે, શહેર નદી તરફથી પીઠ ફેરવી રહ્યું હતું.

ઘણા સમયથી એવી સમજણ પ્રવર્તતી હતી કે રિવરફ્રન્ટને તેના અનિચ્છનીય સ્વરૂપમાંથી મહત્વની શહેરી અસ્કયામતમાં પરિવર્તિત કરી શકાય છે. આ માટેની

દરખાસ્તો ૧૯૬૦ના દશકથી કરવામાં આવી હતી. અંતે ૧૯૯૮ના વર્ષમાં આ વિવિધલક્ષી પ્રોજેક્ટનું સ્વપ્ન સેવવામાં આવ્યું અને શહેર દ્વારા તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો.

સ્થાનિક ઇતિહાસ : સાબરમતી એ ભારતની પશ્ચિમ ક્ષેત્રની એક મોટી નદી છે. તે વર્ષા આધારિત નદી છે જે રાજસ્થાનની અરવલ્લીની ગિરિમાળાઓ ઉદ્ભવે છે અને રાજસ્થાન તથા ગુજરાતમાં તેનો તટપ્રદેશ આવેલો છે. ૪૦૦ કિ.મી. નો પ્રવાસ ખેડયા બાદ નદી ખંભાતના અખાતને મળે છે. આરંભિક ૯.૫ કિમી. સિવાય તે મહદ અંશે ગુજરાત રાજ્યમાંથી જ વહે છે. વિવિધ ઉપનદીઓ, જેમાં મુખ્યત્વે હમાવ, ગુહાઈ, હાથમતી, ખારી, મેશ્વો, માઝમ, વાત્રક, મોહર અને શેઢી નદીઓ મુખ્ય નદીને મળે છે. ગુજરાત રાજ્યનું પાટનગર ગાંધીનગર અને અમદાવાદ આ નદીને કાંઠે વસ્યા છે. સાબરમતી અને તેની ઉપનદીઓ પર કેટલાક બંધ જેવા કે ધરોઈ ડેમ, હાથમતી ડેમ, હર્ણાવ ડેમ, ગુહાઈ ડેમ, મેશ્વો જળાશય, મેશ્વો બંધ, માઝમ ડેમ અને વાત્રક ડેમ આવેલા છે. પહેલી ચાર યોજનાઓ અમદાવાદ ખાતે આવેલી મુખ્ય નદીને મળનારી ઉપનદીઓ પર આવેલી છે. ધરોઈ ડેમ મુખ્ય નદી પર આવેલો છે.

અમદાવાદ ખાતે નદી કુલ ૨૭,૮૨૦ ચોરસ કિમી.ના કુલ તટપ્રદેશમાંથી ૧૦,૩૭૦ ચોરસ કિમી.ના કેચમેન્ટ એરિયામાં પથરાયેલી છે. પ્રોજેક્ટ પહેલા, નદીની પહોળાઈ ૩૦૦ મીટરથી ૪૨૫ મીટર સુધીની હતી. ૧૯૭૬માં ધરોઈ ડેમ બાંધવામાં આવ્યો. (અમદાવાદથી લગભગ ૨૦૦ કિમી. પહેલા) ત્યાં સુધી સાબરમતીમાં અવાર-નવાર ગંભીર પૂર આવતું હતું.

પ્રોજેક્ટનો આરંભ : એ વાત ઘણા સમયથી જાણીતી છે કે અમદાવાદના રિવરફ્રન્ટનો યોગ્ય વિકાસ

કરવાથી અને પૂરતા પ્રમાણમાં બુનિયાદી સુવિધાઓનું નિર્માણ કરવાથી સાબરમતી નદી શહેરની એક મહત્વપૂર્ણ અસ્કયામતમાં પરિવર્તિત થઈ શકે છે. અને શહેરના તમામ વર્ગના નાગરિકોના જીવનધોરણમાં મહત્વપૂર્ણ સુધારો થઈ શકે છે. સાબરમતી રિવરફ્રન્ટમાં શહેરની અનોખી ઓળખ ઊભી કરવાનું, લોકોને પાણીની નજીક લાવવાનું, શહેરના કેન્દ્ર વિસ્તાર પર પુનઃ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનું અને શહેરી સ્તરે સામાજિક માળખું અને આનંદ પ્રમોદની સુવિધાઓનું નિર્માણ કરવાનું સામર્થ્ય છે. આ ઉદ્દેશ્ય સાથે નીચેના પગલાઓ લેવામાં આવ્યા હતા.

૧૯૯૭માં અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન (અ.મ્યુ.કો.) યોજનાના નિર્માણ અને વિકાસના પ્રબંધન માટે ખાસ હેતુ વાહન તરીકે સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ કંપનીનું નિર્માણ કર્યું. ત્યારબાદ ૧૯૯૭માં ડૉ. બિમલ પટેલ (EPC)ની આગેવાની હેઠળ યોજનાની ફિસીબીલીટી રિપોર્ટ તૈયાર કરવામાં આવ્યો અને ત્યારબાદ SRFDCL એ યોજનાના સ્થાપત્ય, નિર્માણ અને શહેરી ડિઝાઈન વગેરે પાસાઓના નેતૃત્વ માટે HCP ડિઝાઈન અને પ્રોજેક્ટ મેનેજમેન્ટ પ્રા. લિ.ની નિમણૂક કરી.

તમામ સંભાવનાઓ અને પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્યોને આવરી લઈને સાબરમતી નદીના બંને કાંઠે આશરે ૧૧ કિલોમીટરની લંબાઈના વ્યાપક વિકાસ માટે સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ ડેવલપમેન્ટની કલ્પના કરવામાં આવી છે. યોજનાનો અભિગમ સમગ્રપણે રિવરફ્રન્ટની આસપાસ પર્યાવરણની સ્થિતિમાં સુધાર, સામાજિક ઉન્નતિ અને સશક્ત વિકાસ લાવવાનો છે.

પ્રોજેક્ટના હેતુઓ : આ પ્રોજેક્ટ સાબરમતી નદીના કાંઠે નદી કિનારાનું અર્થપૂર્ણ વાતાવરણ પૂરું પાડવાનો અને નદીની ફરતે અમદાવાદની ઓળખ પુનઃવ્યાખ્યાયિત કરવાનો લક્ષ્યાંક ધરાવે છે. આ પ્રોજેક્ટનો ધ્યેય શહેરને નદી સાથે પુનઃ જોડવાનો અને રિવરફ્રન્ટના અવગણના કરાયેલા પાસાઓમાં સકારાત્મકરૂપે પરિવર્તન આણવાની નેમ ધરાવે છે.

આ વિવિધલક્ષી પ્રોજેક્ટના ઉદ્દેશ્યોને ત્રણ મુદ્દાઓ હેઠળ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.

પર્યાવરણને લગતા સુધારા જમીનના ધોવાણમાં ઘટાડો અને પૂર સામે શહેરને સુરક્ષા આપવા માટે, નદીને સ્વચ્છ કરવા માટે નાળાઓને બીજી દિશામાં વાળવા, પાણીનો સંગ્રહ અને રિચાર્જ.

ઐતિહાસિક કથાઓ અને પરંપરાગત સ્થાપત્યનું પુનઃનિર્માણ કરવા માટે ઈન્ટરએક્ટિવ એક્સિબિશન્સ (પ્રદર્શનો), હોલોગ્રાફિક ડિસ્પ્લે અને એનિમેટ્રોનિક્સની સુવિધા પૂરી પાડવામાં આવશે. તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ મુલાકાતીઓને ભારતીય ઉપખંડની ઝાંખીના દર્શન કરાવવાનો છે.

પ્લાઝા : વલ્લભસદન : નદીના પ્રોમનાડ પર પશ્ચિમ દિશામાં નહેરુબ્રિજ અને ગાંધી બ્રીજ વચ્ચે સ્થિત, આ પ્લાઝાની, હારબંધ કમાનો હેઠળ આચ્છાદિત વોક વે તરીકે કલ્પના કરવામાં આવી છે. શારિરીક રીતે અક્ષમ લોકો માટે લિફ્ટની સુવિધા તથા નિયમિત અંતરે સીડીઓ પ્લાઝાને લોઅર લેવલ પ્રોમનાડ (વોક વે) અને નદી સાથે સાંકળે છે.

અર્બન ફોરેસ્ટ : પાલડી : નદીના ડાઉન સ્ટ્રીમમાં પ્રાયોજિત આ જંગલની કલ્પના શહેરના મહત્વપૂર્ણ સ્ત્રોત તરીકે કરવામાં આવી છે. આ સ્થળ ૧૦ હેક્ટર કરતાં વધુ વિસ્તારમાં પાલડીથી વાસણા બેરેજના વિસ્તાર સુધી ફેલાયેલું છે. આંબેડકર બ્રિજ આ સ્થળને બે હિસ્સામાં વહેંચે છે. આ સ્થળનો ઉત્તર વિભાગ પાલડીના ગીચ રહેવાસી વિસ્તારોમાં રહેતા લોકો માટે નજીકમાં બગીચાની જરૂરિયાત પૂર્ણ કરશે, જ્યારે દક્ષિણ વિભાગને બોટેનિકલ ગાર્ડન સહિત, શહેર સ્તરના વૃક્ષાચ્છાદિત શહેરી જંગલ તરીકે વિકસાવવામાં આવશે. શહેરી જંગલની વિશિષ્ટતા જાળવી રાખવા માટે આ જગ્યામાં ઓછામાં ઓછું બાંધકામ કરવામાં આવશે.

રમતની સુવિધાઓ : ઘણા જાહેર સ્થળો અને સુવિધાઓ સાથે, આ પ્રોજેક્ટમાં રમતગમત માટેના ત્રણ મુખ્ય સ્થાનોની સુવિધા પણ ઉપલબ્ધ કરવામાં આવી છે. શહેરમાં તેના સ્થાન અને આસપાસના વિસ્તારના સંદર્ભમાં આ સુવિધાઓનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં શાહપુર ખાતે સ્થાનિક સ્તરની સુવિધાથી લઈને પાલડી ખાતે શહેરી સ્તરના સ્પોર્ટ્સ હબ તેમજ અનૌપચારિક રમતગમત પ્રવૃત્તિઓ માટે પીરાણા પાસે નાનાં મેદાનોનો સમાવેશ થાય છે.

સુવિધાઓ : પુનઃ પ્રાપ્ત કરેલ જમીન પર ખાસ જરૂરિયાતવાળા વર્ગો માટે ઘણી નવી જાહેર સુવિધાઓ ઊભી કરવામાં આવી રહી છે.

જૂના સ્થળોની પાસે એક કાયમી જગ્યામાં પરંપરાગત રવિવારી બજાર માટે રિવરફ્રન્ટ માર્કેટનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે. આ બજારમાં ખાસ ડિઝાઈન કરેલ સ્ટોલ્સ અને વ્યાવસાયિક લેવડ દેવડ માટે ૧,૬૪૧ પ્લેટફોર્મ, બેઠક વ્યવસ્થા, ચાલવા માટે ખાસ બનાવેલ ફરસબંધી માર્ગો, ફૂડ

કોર્ટ્સ, પરિવહન માટેની જગ્યા, યોગ્ય પાર્કિંગ અને ૪ જાહેર શૌચાલયોની સુવિધા ઊભી કરવામાં આવેલ છે. ૮૦૦ થી વધુ વૃક્ષોનું વાવેતર જાહેર વિસ્તારમાં કરવામાં આવેલ છે. આ ઓપન એર માર્કેટનો આખા અઠવાડિયા માટે ઉપયોગ કરી શકાય તે રીતે તેને તૈયાર કરવાનું આયોજન છે, જે શહેરના વેપારીઓ માટે વધુ તકો પૂરી પાડશે.

રિવરફ્રન્ટ પર એક્ઝીબિશન સેન્ટર ખાતે વ્યાપાર-વેચાણને લગતી વૈશ્વિક કક્ષાની સુવિધાઓ સાથે આયોજન કરવામાં આવેલ છે. ઈવેન્ટ્સ ગ્રાઉન્ડ સ્થાનિક અને રાષ્ટ્રીય મહત્વના કાર્યક્રમોના આયોજન માટે સ્થળ પૂરું પાડશે.

ધોબીઘાટ (લોન્ડ્રી કેમ્પસ) નદીકાંઠાનો વ્યાવસાયિક રીતે કપડાં ધોવા માટે ઉપયોગ કરતાં ધોબી સમાજ મોટી સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે.

પ્રોજેક્ટની આખી લંબાઈ સાથે આઉટડોર વેન્ડીંગ વિસ્તાર આવેલ છે, રસ્તા પરના ફેરિયાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે જેથી તેઓ પણ આ પ્રોજેક્ટનો લાભ લઈ શકે.

ફંડ : SRFDCL એ સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ પ્રોજેક્ટ દ્વારા સ્થાપવામાં આવેલ ખાસ માધ્યમ છે. અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન (અ.મ્યુ.કો.) SRFDCL ને નાણાંનું ધિરાણ કર્યું છે જે SRFDCL ની શેરમૂડીમાં અ.મ્યુ.કો.નાં રોકાણ દ્વારા ઉમેરો કરવામાં આવ્યો છે. હાઉસિંગ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ કંપની (HUDCO - કેન્દ્ર સરકારની નાણાં સંસ્થા) એ પણ રિવરફ્રન્ટ પ્રોજેક્ટ માટે નાણાંનું ધિરાણ કર્યું છે.

આ પ્રોજેક્ટ નાણાંકીય દ્રષ્ટિએ સ્વાવલંબી છે. પુરાણ દ્વારા પરત મેળવવામાં આવેલ જમીનનો નાનો હિસ્સો વ્યાવસાયિક વિકાસ માટે વેચવામાં આવશે, જેથી રિવરફ્રન્ટના વિકાસ અને વ્યવસ્થાપનની ચુકવણી માટે પર્યાપ્ત સ્ત્રોતોનું સર્જન થઈ શકે. પ્રોજેક્ટનાં મોટાભાગનાં માળખાગત ઘટકો લગભગ પૂર્ણ થઈ ચૂક્યા છે, જેને કારણે જમીનની કિંમતોમાં વધારો પણ થવા લાગ્યો છે, આમ પહેલાં વિચારવામાં આવ્યું હતું તે કરતાં જમીનનો ઓછો હિસ્સો વેચવાનો રહેશે. રિવરફ્રન્ટ પર નિર્માણ કરવામાં આવતાં ખાનગી બાંધકામોનું ઘણાંફળને આધારે વિશેષ કાયદાકીય જોગવાઈ હેઠળ નિયમન કરવામાં આવશે જેથી રિવરફ્રન્ટ પરના બાંધકામનું વાતાવરણ સુગઠિત રહે અને સ્કાયલાઈન યાદગાર બની રહે.

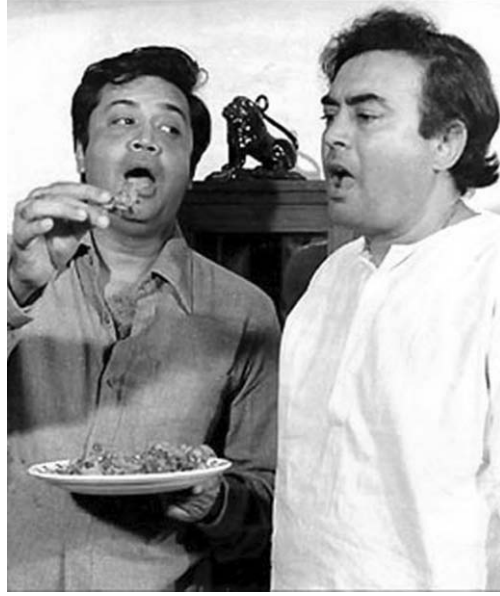
સંદર્ભ : સાબરમતી રીવરફ્રન્ટ વેબસાઈટ.

કોમેડિયન કલાકાર કચ્છી માડુ દેવેન વર્માની વિદાય નિમિત્તે ધાંધલ વિનાની કમાલ વિશે થોડું મંથન

લોકોને છીછરાપણું શા માટે વધુ આકર્ષે છે?

• દીપક સોલિયા •

બોર વેચવા માટે શું મોટે મોટેથી જ બોલવું પડે? લાઉડ બન્યા વિના પ્રભાવ પાડી જ ન શકાય? ના, એવું નથી. છતાં આજે ગલીમાં નાનો કાર્યક્રમ યોજાય તો પણ ડી.જે.વાળાને બોલાવીને લાઉડ સ્પીકર્સના ગંજ ખડકવાનો રિવાજ છે. રાજકીય કે ધાર્મિક નેતાઓના ભાષણો પણ લાઉડ હોય. આપણા નાટકોમાં પણ લાઉડ કોમેડી અનિવાર્ય ગણાય. ફાઈન, એક હદ સુધીની સ્થૂળતાનું પણ પોતાનું વાજબી આકર્ષણ હોઈ શકે. જેમકે, મનમોહન દેસાઈની 'અમર અકબર એન્થની' કે રોહિત શેટ્ટીની 'ચેન્નાઈ

ફિલ્મ 'અંગૂર'ના એક દંશ્યમાં સ્વ. સંજુવકુમાર સાથે સ્વ. દેવેન વર્મા

એક્સપ્રેસ' જેવી ફિલ્મો લાઉડ હોવા છતાં મનોરંજક તો ખરી જ, પરંતુ મુદ્દો એ છે કે સ્થૂળતાની બોલબાલા ગમે તેટલી હોય તેથી સૂક્ષ્મતાનું મૂલ્ય ઘટતું નથી. સૂક્ષ્મતા લાંબું જીવે છે.

દેવેન વર્મા સૂક્ષ્મ અને ગરિમાપૂર્ણ કોમેડીના માણસ હતા. એમણે ૧૯૬૦ના દાયકામાં ફિલ્મજગતમાં પ્રવેશ મેળવ્યો ત્યારે પણ લાઉડ અભિનયની બોલબાલ હતી જ. એ જમાનામાં રાજેન્દ્રનાથ, ચટાપટાવાળો ચડ્ડો પહેરીને કોમેડી કરતા અને ટુનટુન સ્થૂળ કાયાથી લોકોને હસાવતાં. ખુદ દેવેન વર્માને પણ જે ત્રણ ફિલ્મફેર એવોર્ડ્સ મળ્યા એમાંના બે તો 'ચોર કે ઘર ચોર' અને 'ચોરી મેરા કામ' જેવી એવરેજ ફિલ્મોમાંની એમની પ્રમાણમાં સ્થૂળ કોમેડી માટે મળેલા. આવાં ચીલાચાલુ પાત્રોને પણ દેવેન વર્મા પોતાના સૂક્ષ્મ અભિનયના જોરે જરા ઊંચી કક્ષાએ લઈ જતા. છેવટે એમને બેસ્ટ કોમેડિયન માટેનો જે ત્રીજો ફિલ્મફેર એવોર્ડ મળ્યો એ 'અંગૂર' માટે હતો. 'અંગૂર' એક એવી ફિલ્મ છે કે જે પ્રત્યેક સાચા હિંદી ફિલ્મરસીકે જોયેલી હોવી જોઈએ. (ભલે તેનો જન્મ અંગૂરની રિલીઝ - ૧૯૮૩ પછી થયો હોય.) શોલે, ગર્મ હવા, પ્યાસા,

ગાઈડ અને જાને ભી દો ચારોની જેમ ચુપકે ચુપકે - ગોલમાલ - અંગૂર પણ હિંદી ફિલ્મ જગતની ટોચની સિદ્ધિ ગણાવી શકાય એવી ફિલ્મો છે. આપણે વાત કરીએ છીએ અંગૂરની. એની મૂળ વાર્તા શેક્સપિયરની હતી (કોમેડી ઓફ એરર્સ). વાત તો એ જ ટિપિકલ હતી : ભાઈઓ બિછડ્યા અને મળ્યા. પહેલી વાર બિમલ રોયના નિર્માણ હેઠળ, નિર્દેશક દેબૂ સેને આ વાર્તા પરથી ૧૯૬૮માં ફિલ્મ બનાવી : દો દૂની ચાર. એમાં કિશોર કુમાર અને આસિત સેન હતા. સ્ક્રીપ્ટ લખેલી ગુલઝારે.

ફિલ્મ પહેલા જ શો માં પીટાઈ ગઈ.

ગુલઝારને ચાટી ગઈ. આ સ્ક્રીપ્ટ ફલોપ જઈ જ ન શકે એવું દેખાડી દેવાનો પડકાર ઝીલીને એમણે અંગૂર બનાવી. એમાં સંજીવ કુમાર અને દેવેન વર્માને મુખ્ય ભૂમિકાઓ સોંપાઈ. બંને ગુજરાતી. (દેવેન વર્મા મૂળ કચ્છી. એમના પિતા પૂનામાં સેટલ થયેલા.) હરિભાઈ - દેવેનભાઈનો અભિનય સાવ સાદો, સહજ. જરા પણ ઊછળકૂદ નહીં, રાડારાડ નહીં, દ્વિઅર્થી સંવાદો નહીં અને જોડિયા ભાઈઓની બે જોડી વિશેની વાર્તા પણ પાછી એવી કે કોઈ રીતે માનવામાં ન આવી શકે. છતાં, ફિલ્મ એકદમ બિલીવેબલ (માની શકાય એવી, વાસ્તવિક) બની એની ખાસ્સી કેડિટ ગુલઝાર ઉપરાંત સંજીવ કુમાર અને દેવેન વર્માની જોડીને આપવી પડે. આ એક એવી ફિલ્મ છે કે થોડા થોડા સમયે ફરી ફરી જુઓ તો પણ કંટાળો ન આવે. દેવેન વર્મા વિશે ઘણું લખી શકાય, ઘણું લખાઈ ચૂક્યું છે. અહીં આપણે ફક્ત એક જ મુદ્દાની વાત કરવી છે. તે એ કે આ પ્રકારના માણસો ઝાઝી ધાંધલધમાલ વિના પથ્થર જેવા સમાજ પર એક વાત શાંતિપૂર્વક કોતરી

આપતા હોય છે કે સ્થૂળતા ભલે ગાજે, સૂક્ષ્મતા પણ ઓછી શક્તિશાળી નથી હોતી. માત્ર કોમેડીમાં જ નહીં, સમગ્ર મનોરંજન જગતમાં, સાહિત્યમાં, રાજકારણ કે ધર્મકારણમાં પણ સ્થૂળતાને જેટલી વધાવવામાં આવે છે એટલી સૂક્ષ્મતાને ઉજવવામાં નથી આવતી. પરંતુ અસલમાં, સૂક્ષ્મતા હૃદયમાં છેક ઊંડે ઊતરી શકે. છીછરાં પાણીમાં છબછબિયાં કરવા કરતાં ઊંડા પાણીની ડૂબકી વધુ આનંદ આપી શકે.

જગતમાં રોલ મોડેલ્સની કોઈ કમી નથી. આજે સ્ટીવ જોબ્સ અને બિલ ગેટ્સ રોલ મોડેલ્સ છે. શાહરૂખ - સલમાન રોલ મોડેલ્સ છે, પરંતુ આ સિવાયના, સૂક્ષ્મ છતાં માતબર કામ કરી જનારને પણ લોકો રોલ મોડેલ્સ તરીકે પસંદ કરે એ જોવાની જવાબદારી લોકોની પોતાની નથી, કેળવણીકારોની છે. ઓછી કેળવાયેલી પ્રજા ડી.જે.નું ઊંચું વોલ્યુમ જ વધુ પસંદ કરવાની. સૂક્ષ્મતાને બિરદાવવા માટે થોડી કેળવણી અનિવાર્ય છે. શાસ્ત્રીય સંગીત મહાન છે, સંસ્કૃત ભાષા મહાન છે, લિયો ટોલ્સ્ટોય મહાન છે. પરંતુ તેમાં લોકોને રસ જાગે એ માટે એમને કેળવવા પડે અને એ કેળવણી આપવાનું કામ શાળાઓ ઉપરાંત માધ્યમોનું છે. માધ્યમોએ ગુરુ તરીકે નહીં, પરંતુ એક પ્રેમાળ મિત્ર તરીકે વાચકને ખભે હાથ મૂકીને કહેવું પડે કે જુઓ બોસ, આ ઊંચા માંચલી ચીજ છે, આ ગુણકારી છે. લોકોને યાદ કરાવવું પડે કે 'ગ્રાન્ડ મસ્તી' જેવી અતિ સ્થૂળ એડલ્ટ કોમેડી ભલે સો કરોડનો વકરો કરે તો પણ, એમાં વિવેક - આફતાબ - રિતેશની જે કમાલ છે એના કરતાં 'અંગૂર'ના સંજીવ કુમાર અને દેવેન વર્માની ધમાલ ઘણી ઊંચી છે. દેવેન વર્માના નિધન નિમિત્તે, એમને એક અંજલિરૂપે, આપણે સૂક્ષ્મતાની મહાનતા વિશે શાંતિથી જરા વિચારીએ, સમજીએ એટલું કહેવા આ થોડું લખ્યું છે, ઝાઝુ કરીને વાંચજો.

સાભાર : "દિવ્ય ભાસ્કર"

સ્વ. દેવેન વર્મા 'કચ્છમિત્ર'ના તત્કાલીન સહતંત્રી સ્વ. મહીમ પાંધીનાં પિતા સ્વ. મનુભાઈ પાંધીનાં બહેનના પુત્ર થાય. એટલે કે માંડવી, એ સ્વ. દેવેન વર્માનું મોસાળ હતું. - તંત્રી

ધર્મ એટલે હિંદુ, ઈસ્લામ, બૌદ્ધ - એની વાત નથી. ધર્મ એટલે પોતાના સ્વભાવમાં રહેવું. ઘડિયાળ અટક્યા વગર સમયનો સંકેત કરે છે, તે તેનો ધર્મ છે. અગ્નિનો ધર્મ દાહકતા છે. જ્યારે મુશ્કેલી આવે ત્યારે બુદ્ધિ તથા નિષ્ઠાને જાળવી રાખી પોતાનાં સ્વભાવમાં રહેવું એ દરેક વ્યક્તિનો ધર્મ છે. - મોરારિબાપુ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ

કચ્છ દર્શનનો કાર્યક્રમ

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા 'કચ્છ દર્શન'ના એક કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવેલું છે. આ પ્રવાસમાં રાધનપુર, ધોળાવીરા, સફેદ રણ, કટારીયા, ભુજ દર્શન, કાળો ડુંગર, ધોરડો સફેદ રણમાં રંગારંગ કાર્યક્રમ, માતાના મઠ, કોટેશ્વર, નારાયણ સરોવર, માંડવી વિજય વિલાસ પેલેસ, જહાજવાડો, શ્યામજી કૃષ્ણવર્મા સ્મારક, બીચ, મુંદ્રા અદાણી પોર્ટ (પરમિશન મળ્યેથી), ભદ્રેશ્વર, અંબાર જેસલ તોરલની સમાધિનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

સમય અને સંજોગ અનુસાર ફેરફાર થઈ શકશે.

★ પ્રવાસ તારીખ : ૬ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૫થી
૮ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૫.

★ પ્રવાસ : 2 x 2 બસ દ્વારા કરાવવામાં આવશે.

★ પ્રવાસ ખર્ચ : રૂ. ૩૦૦૦/- પ્રતિ વ્યક્તિ.

ફક્ત ૪૦ જણની મર્યાદામાં જ પ્રવાસીઓને લઈ જવાના છે. વહેલા તે પહેલાના ધોરણે પોતાના નામ નીચે જણાવેલ વ્યક્તિ પાસે પૂરેપૂરો ચાર્જ ભરીને નોંધાવવા :

૧. શ્રી ઘનશ્યામભાઈ ઠક્કર : ફોન ૨૨૮૮૪૧૬૧
૨. શ્રી પરબતભાઈ પટેલ : મો. ૯૮૨૪૦ ૬૨૭૧૧
૩. શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા : મો. ૯૬૦૧૨ ૭૫૦૭૮
૪. શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ
૯૦૫, સ્યાન ટ્રેડ સેન્ટર, પ્રીતમનગર, પાલડી.
ફોન : ૨૬૫૭૬૧૮૪

આ પ્રવાસમાં કોઈપણ ઉંમરની વ્યક્તિ
જોડાઈ શકશે.

રજનીકાંત પારેખ (મો. ૯૯૯૮૦ ૫૩૫૨૧)
કન્વીનર : વચસ્ક સમિતિ

કચ્છ હવે 'સજા'નો નહિ 'મજા'નો મુલક

• નિમિષ વોરા - ભુજ •

દિવાળીની રજાઓમાં જ સહેલાણીઓનો થયેલો ઘસારો રણોત્સવ ટાંકણે પરાકાષ્ટાએ પહોંચવા ભણી

પાકિસ્તાનની આંતરરાષ્ટ્રીય સીમાને અડીને આવેલા કચ્છ જિલ્લાનું વ્યુહાત્મક મહત્ત્વ રહ્યું છે. હા, એક જમાનો હતો, કે જ્યારે કોઈ સરકારી કર્મચારીની કે અધિકારીની કચ્છમાં બદલી થાય તો તે સજા ગણાતી. પરંતુ છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી મરૂ, મેરૂ અને મેરામણ જેવી ત્રિવિધ વિશેષતા ધરાવતા આ વિસ્તારનું વૈશ્વિક માર્કેટિંગ રાજ્ય સરકારે શરૂ કર્યું. તે સાથે જ હવે 'સજાનો મુલક' દેશી વિદેશી સહેલાણીઓ માટે 'મજાનો મુલક' બની ગયો છે.

આમ તો દીપોત્સવી પર્વ શરૂ થતાં જ કચ્છના પ્રવાસન ઉદ્યોગમાં ચેતન આવવું શરૂ થાય છે. તમામ હોટલ બુક થઈ જતી હોય છે. કોઈપણ જાતના ભોમિયા વિના પ્રવાસીઓ ખાનગી ભાડુતી કે પોતાની માલિકીના વાહનો લઈને માંડવી, ધોરડો, કાળો ડુંગર, ભુજોડી, નિરોણા, મેકણના રણ, માતાના મઢ, નારાયણ સરોવર નીકળી પડતા હોય છે.

દર વર્ષે કચ્છમાં પ્રવાસન વિભાગનાં પ્રોત્સાહન વિના સ્વયંભૂ સહેલાણીઓના કચ્છ આગમનમાં વધારો થતો જોવા મળ્યો છે. હજુ હમણાં જ પૂર્ણ થયેલા દિવાળી વેકેશનમાં કચ્છના મહેમાન બનેલા પ્રવાસીઓ માટે 'નીલોફર' વાવાઝોડાનો હાઉ ખલનાયક બન્યો. છતાંએ વેકેશનના છેલ્લા રવિવારે માતાના મઢમાં એક જ દિવસમાં ૨૫,૦૦૦ લોકોએ શિશ નમાવ્યું હતું. જ્યારે ગોધરાના અંબેધામ ખાતે ૧૦ હજાર ભાવિકોએ દર્શન કર્યા હતા. દિવાળી વેકેશનથી કચ્છના પ્રવાસનની મોસમ શરૂ થતી હોય છે અને ડિસેમ્બરથી પૂરબહારમાં ખીલે છે.

આ વખતે ૧લી ડિસેમ્બરથી ૫મી માર્ચ સુધી ચાલનારા રણોત્સવ માટે રાજ્ય સરકારના પ્રવાસન વિભાગ દ્વારા જબ્બર તૈયારીઓ લગભગ આટોપાઈ જવામાં છે. પ્રવાસીઓ માટે શ્વેત રણમાં સપ્તરંગી જાજમ પાથરવામાં આવી રહી છે.

આ વખતે ધોરડોના સફેદ રણમાં એક તરણ રણોત્સવ યોજાશે ત્યારે બીજી તરફ પ્રખર રામાયણી કથાકાર સંત પૂ. મોરારીબાપુની કથા પણ રણ નજીક જાન્યુઆરીમાં

યોજવાનો તખ્તો ઘડાયો હોવાથી દર વર્ષની સરખામણીએ પ્રવાસીઓની સંખ્યામાં ધરખમ વધારો થશે તેવી શક્યતા નકારી શકાય નહિ. કારણકે બાપુની રામકથામાં આમેય હજારો શ્રોતાઓની હાજરી હોય છે. તેમાં વળી પડોશમાં જ રણોત્સવ ચાલતો હોય તો પ્રવાસીઓ તેનો લાભ લેવાનું શા માટે ચૂકે?

પ્રવાસીઓની સુવિધા માટે જિલ્લા પ્રશાસને આ વખતે અનેક સગવડો ઊભી કરી છે. ધોરડોના સરપંચ અને રણોત્સવ પર દેખરેખ રાખતા મિયાં હુસૈન ગુલબેગે આ વિસ્તારમાં પાકો રસ્તો બનાવવા સૂચન કર્યા પછી માર્ગ બની ચૂક્યો છે. નવ વિભાગમાં તંબુ નગરી બની ગઈ છે. સાડા ત્રણસો તંબુઓ ખડા થશે. તે પૈકી ૨૫૦ તંબુ એરકન્ડિશનડ તૈયાર થાય છે. કલાત્મક ભૂંગા બન્યા છે. જેમાં આલીશાન બેડરૂમ છે. એકી સાથે ૨૦૦ જણ ભોજન લઈ શકે તેવો વિશાળ ડાઈનિંગ હોલ, કલા ક્સબીઓ માટે ૧૫૦ સ્ટોલ છે.

પ્રવાસીઓના મનોરંજન માટે દરરોજ રાત્રે કચ્છી વાદ્યો - જોડીયા પાવા, રાવણ હથ્થો, ધમેલા - ઘડાવાદન, કચ્છી વાદન વાણીના સૂર રેલાશે. આ વખતે પ્રથમ વખત શૌચાલય સંકુલ ખુલું કરાયું છે.

આમ ૨૦૧૪નું વર્ષ પ્રવાસન માટે ફૂલ ગુલાબી રહેશે તેવું જાણકારો માને છે. ડિસેમ્બર આવતાં જ ખાનગી ભાડોત્રી વાહનના ધંધાર્થી, હોટલ, રેસ્ટોરન્ટ, રીસોર્ટ માલીકો, ખાણીપીણીના ધંધાર્થીઓના ચહેરા પર ચમક આવી જાય છે. અને હા, રણમાં કેમલ સફારી માટે ખાસ ઉત્તર ગુજરાતથી જથ્થાબંધ ઊંટગાડી આવી પહોંચી છે. આ ઊંટગાડી ચાલકોને દૈનિક રૂ. ૭૦૦/-નું વેતન મળશે. આમ કચ્છનું અર્થતંત્ર ડિસેમ્બરમાં વેગીલું બની રહેશે.

એટલું ખરૂં કે, આ વખતે દીપોત્સવી તહેવારોમાં જે રીતે હોટલોમાં બુકિંગ ફૂલ જોવા મળ્યું હતું તેમ માંડવીના દરિયા કિનારે 'નીલોફર'ના ભય વખતે સહેલાણીઓની હાજરી દેખાઈ તે ટ્રેલર જોયા પછી કહી શકાય કે, રણોત્સવની આ ફિલ્મ આ વખતે ૧૦૦ કરોડમાં સ્થાન મેળવશે જ. ■

કચ્છી ક્રિકેટ સમીક્ષક : આણંદજી ડોસા

● ભરત'કુમાર' પ્રા. ઠાકર - અંબાર ●

જન્મ : તા. ૧૫મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૬ ● નિધન : તા. ૨૨મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪

પ્રસિદ્ધ કચ્છી ક્રિકેટ સ્કોરર અને આંકડાશાસ્ત્રી આણંદજીભાઈ ડોસાનું ૨૨મી સપ્ટેમ્બરે ન્યૂયોર્ક (અમેરિકા) ખાતે નિધન થયાના સમાચાર જાણી ક્રિકેટપ્રેમીઓ અને ખાસ તો રેડિયો કોમેન્ટરી યુગના શ્રોતાઓને જરૂર આંચકો લાગ્યો હશે. આ મહિનામાં જ એમણે પોતાની ૯૮મી વર્ષગાંઠ અને ૯૯મો જન્મદિન મનાવ્યો હતો. આવતા વર્ષે એમનું જન્મ શતાબ્દી વર્ષ (૨૦૧૫-૧૬) પણ શરૂ થઈ રહ્યું છે.

મૂળે કચ્છના હોય અને વ્યવસાયાર્થે મુંબઈ સ્થાયી થયા હોય, બે ભાઈઓ હોય અને બંને કલા-સંસ્કૃતિ ક્ષેત્રે સંકળાયેલા રહ્યા હોય અને બંનેમાંથી પાછું નાના ભાઈનું નામ 'આણંદજી' હોય... આટલી સામ્યતા ધરાવતી બે કચ્છી બંધુબેલડીનાં નામો સહેજે યાદ આવે. તેમાં પ્રથમ મુંદ્રા તાલુકાના કુંદરોડી ગામના વતની અને હિન્દી ફિલ્મ-જગતની પ્રસિદ્ધ સંગીતકાર જોડી કલ્યાણજી-આણંદજી : જ્યારે બીજી બંધુબેલડી તે અબડાસા તાલુકાના નલીયા ગામના ભાટિયા ગૃહસ્થો પ્રાગજી ડોસા અને આણંદજી ડોસા!

● ખુદ ક્રિકેટના અચ્છા ખેલાડી :

આમાં મોટા ભાઈ પ્રાગજીભાઈ જમનાદાસ ડોસા (૧૯૦૭-૯૭) વિખ્યાત નાટ્યકાર, પટકથા લેખક અને 'મુંબઈ સમાચાર'ના કટાર લેખક તરીકે જાણીતા હતા. જ્યારે નાના ભાઈ આણંદજી ડોસાનું નામ ક્રિકેટ-જગતમાં એક મશહૂર આંકડાશાસ્ત્રી તરીકે રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ ગાજતું રહ્યું હતું. આ ક્ષેત્રે એમની નિપુણતાના કારણે એમને 'ક્રિકેટના એનસાયક્લોપિડિયા'નું ઉપનામ મળ્યું છે! અલબત્ત, ભારતના આ માજી ક્રિકેટ-સ્કોરર વયના કારણે સંપૂર્ણપણે ક્ષેત્રનિવૃત્ત થઈ વર્ષ ૨૦૦૩થી અમેરિકા સ્થાયી થયા હતા.

ક્રિકેટનું સાહિત્ય વાંચવાનો કે ટેસ્ટ મેચોની કોમેન્ટરી સાંભળવાનો જેને શોખ હશે તેઓ આણંદજી ડોસાનું નામ ભૂલ્યા નહિ હોય. એક જમાનામાં કોમેન્ટરર વિજય

મર્યન્ટ અને સ્કોરર આણંદજી ડોસાની જોડી જાણીતી હતી. ક્રિકેટ અને આંકડાની દુનિયા સાથે આણંદજીભાઈની કીર્તિ, પ્રતિષ્ઠા અને પ્રતિભા અવિભાજ્ય રૂપે સંકળાયેલા રહ્યા છે. સાદાઈ, સ્પષ્ટતા અને સરળતા એમના વર્તન-વ્યવહારમાં સદૈવ જોવા મળતા. ભારતીય ક્રિકેટ જગતના આ પ્રથમ આંકડાશાસ્ત્રીના જીવનમાં ઓકિયું આજની પેઢી માટે પ્રેરક બની રહેશે.

આણંદજી જમનાદાસ ડોસાનો જન્મ ૧૫મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૬ના મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમની મહત્તમ ઓળખ ક્રિકેટ વિવેચક તરીકેની રહી હોવાથી ઓછા લોકો જાણતા હશે કે તેઓ પોતે પણ એક સારા ક્રિકેટર હતા! બચપણથી જ ક્રિકેટના રસીયા હોઈ શાળા-કોલેજ અને વિવિધ સંસ્થાઓમાં સારી પેઠે ક્રિકેટ રમેલા. મુંબઈની વિલ્સન કોલેજ તરફથી તે ઈન્ટર કોલેજ ક્રિકેટ ટુર્નામેન્ટમાં ભાગ લેતા. કોચ ચંપકભાઈ મહેતાની રાહબરી નીચે એમનો ઓપનિંગ બેટ્સમેન અને વિકેટકીપર તરીકે વિકાસ થયેલો.

● આંકડા સંગ્રહ શોખનો આરંભ :

માત્ર ૧૬ વર્ષની વય (૧૯૩૨)થી એમને ક્રિકેટના આંકડા સંગ્રહ કરવાનો શોખ લાગ્યો હતો. ધરમપુર (સીમલા)માં આરામ કરતા બીમાર માતાની સેવાર્થે તેઓ પણ ત્યાં ગયેલા. તે વખતે ભારતીય ટુકડી પ્રથમવાર ઈંગ્લેન્ડના પ્રવાસ પર હતી. નાઓમલ નામના એક હિંદી ખેલાડીએ મિડલસેક્સની મેચમાં સદી કરી ત્યારે કિશોર આણંદજીને એટલો રોમાંચ થયો કે તે સમાચારનું કાગળ કાપી નોટબુકમાં ચોંટાડી દીધું. એમને ત્યારે કદાચ સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ નહિ હોય કે આગળ જતાં આ પ્રવૃત્તિ એમને ક્રિકેટ અને ક્રિકેટરો વિશે જાણકારી ધરાવતા કેટલાક ઉત્તમ સમીક્ષકોમાંના એક તરીકે સ્થાપી દેશે! બસ, ત્યારથી ક્રિકેટની માહિતી એકઠી કરવાની લગની લાગી તે જીવન પર્યંત જાળવી રાખી.

આમ તો બંને ભાઈઓ કાપડના વેપારી તરીકે

‘ગોકુલદાસ ડોસા પેઢી’નો કારોબાર સંભાળતા હતા. વેપારધંધામાં એમનો ઘણો સમય જતો. છતાં બંને બંધુઓ પોતપોતાની રસપ્રવૃત્તિ માટે સમય કાઢી લેતા. ક્રિકેટ-ક્રિકેટરો વિશેના આંકડા કે માહિતી મેળવીને તેને વ્યવસ્થિત અને વૈજ્ઞાનિક ઢબે જાળવવી એમાં એમની સાચી સંશોધન વૃત્તિ દેખાય છે.

આણંદજીભાઈ પાસે ભારતમાં ક્રિકેટની રમતનો આરંભ કરનારા પારસી ખેલાડીઓથી માંડીને પોતાના સમય સુધીના કોલેજિયન ક્રિકેટરોની માહિતી રહેતી! મન્સુરઅલીખાન પટૌડી કે એમના પિતાએ ક્યારે પહેલી અર્ધી સદી નોંધાવી, હનીફ મહંમદે ક્યારે ઈંગ્લેન્ડમાં વારાફરતી બંને હાથે બોલીંગ કરેલી, બેપ્સી એન્જિનિયરે એડિલેડ ટેસ્ટ (૧૯૬૭-૬૮)માં કેટલી મિનિટમાં ૮૮ રન કરેલા... આવી બધી સૂક્ષ્મ વિગતો આંખના પલકારામાં રજૂ કરી દેતા!

● લેખન-સંપાદન-સામગ્રી સંગ્રહ :

ક્રિકેટરો મેદાન પર પોતાનું રમત-કૌશલ્ય દાખવે છે પણ ભાવિ પ્રજા માટે એ અદ્ભુત રમતની માહિતી અને અધિકૃત તવારીખ તો આવા આંકડા સંગ્રાહકો જ સાચવી રાખે છે. વિવિધ પ્રકારના આંકડા મેળવવા અને તેનું વ્યવસ્થિત વર્ગીકરણ કરીને જાળવવા એ એક ચોકસાઈ, ખંત અને અતિ પરિશ્રમ માંગનારી પ્રવૃત્તિ છે. આપણા આ કચ્છી-ગુજરાતી ક્રિકેટ-વિવેચકે આ રીતે સાત દાયકા લગી ક્રિકેટરસિકોની મોટી સેવા બજાવી હતી.

આ રીતે ક્રિકેટના હજારો-લાખો આંકડા મેળવવાની અને જાળવવાની કૂટ કામગીરીની સફળતામાં શ્રી ડોસા વિજય મર્યન્ટ અને ડિકી રત્નાગરના નામ આપે છે. રત્નાગરના ‘ઈન્ડિયન ક્રિકેટફિલ્ડ એન્યુઅલ’માં વર્ષો સુધી એમણે આંકડા વિભાગના સંપાદક તરીકે કામ કરેલું. તો, ‘દુલીપ, ધ મેન એન્ડ હિઝ ગેઈમ’ પુસ્તકના તેઓ સહસંપાદક હતા. રેડિયો પરની એમની રનિંગ કોમેન્ટરી અને અનેક અખબારો-સામયિકોમાં એમના લેખો ક્રિકેટ અંગેના એમના જ્ઞાન અને સમજનાં ઘોતક છે.

માત્ર આંકડાઓ ભેગા કરવાથી એમણે સંતોષ નથી માન્યો. ભારતીય ક્રિકેટ પરનાં પુસ્તકો અને મહત્વનાં કન્ટ્રિબ્યુશન સ્કેપબુકોનો એમનો સંગ્રહ એટલો અદ્ભુત છે કે એ જોયા પછી જ એનો સાચો ખ્યાલ આવે. પોતાના

વિષયમાં પ્રભુત્વ મેળવવા અંગત લાયબ્રેરીમાં બે હજાર જેટલાં પુસ્તકો વસાવ્યાં હતાં! આ ઉપરાંત જુદા-જુદા દેશોએ બહાર પાડેલી ક્રિકેટ વિષયક ખાસ ટપાલ-ટિકિટો, ડોન બ્રેડમેનના અવાજની રેકર્ડો, ક્રિકેટનાં ગ્રીટિંગ્સ, કાર્ડ્સ વગેરે જેવી વિશિષ્ટ સંબંધિત સામગ્રી પણ એકત્ર કરી છે.

● શુષ્ક વિષય - જીવંત રસરૂચિ :

ક્રિકેટના આંકડા ઉપરાંત મુંબઈની ક્રિકેટ-વ્યવસ્થામાં પણ એમનો એવો જ ઉજ્જવળ ફાળો છે. મુંબઈની ક્રિકેટ-પ્રવૃત્તિઓ સાથે દાયકાઓ લગી સંકળાયેલા હોઈ તે અંગેની અનેક સમિતિના અધ્યક્ષ રહ્યા હતા. બોમ્બે ક્રિકેટ એસોસિએશન, કાંગા ક્રિકેટ લીગ અને કાંગા મેમોરિયલ લાયબ્રેરીને પણ એમણે પોતાની મહત્વની સેવાઓ આપી હતી.

ક્રિકેટ જગતના આવા પ્રખર જાણકાર અને વિવિધ આંકડાના સુમાહિતગાર જ્ઞાતા એવા આણંદજીભાઈ ડોસાએ ૮૦ વર્ષ પૂરાં કર્યા ત્યારે ગુજરાત રાજ્ય રમતગમત પત્રકાર સંઘ દ્વારા અમદાવાદ ખાતે ઓક્ટોબર, ૧૯૯૬માં એમનું જાહેર અભિવાદન કરવામાં આવ્યું હતું. તે પછી ૨૦૦૩માં તેઓ કાયમ માટે અમેરિકા વસવાટ કરવા ગયા તે પૂર્વે મુંબઈ ગુજરાતી પત્રકાર સંઘે એમના ઘેર જઈને કૌટુંબિક સમારંભમાં આણંદજીભાઈ અને ગુણવંતીબહેન ડોસાને શુભેચ્છા - સહ સન્માન અર્પિત કર્યા હતા.

સામાન્યતઃ આંકડા જેવી શુષ્ક કામગીરી કરનાર વ્યક્તિને તે સિવાય બીજા કશામાં રસ હોતો નથી કે પછી તેઓ અંતર્મુખી-સ્વકેન્દ્રિત હોય છે એમ મનાય છે. પણ આણંદજીભાઈ તો નોખી માટીના અને જુદી જ કક્ષાના માણસ હતા. એમને માત્ર વિક્રમોમાં જ નહિ, પણ તે કેમ સ્થપાયા કે સિદ્ધ થયા તેમાં તથા તેવી વ્યક્તિ વિશેષોમાં પણ રસ છે. આમ, આણંદજી ડોસા એટલે ક્રિકેટની રમતને જીવન સમર્પિત કરનાર જીવંત રૂચિવાળા કચ્છી માડુ અને રસિક આંકડાશાસ્ત્રી! એમની વિદાય વેળાએ સ્મરણાંજલિ... ■

આમ તો હું ઘણીવાર કહ્યા કરું છું કે હું ક્યારેય કોઈ સમયને ‘કસમય’ કહ્યું નથી. સમય ખરાબ હોતો નથી, આપણી અપેક્ષા વધારે હોય છે.

— મોરારીબાપુ

કવિવર દુલેરાય કારાણી ફાઉન્ડેશન ક્યારે?

• ડૉ. રમેશ ભટ્ટ 'રશ્મિ' - નખત્રાણા •

કચ્છમાં, જ્યાં કચ્છીઓ વસે છે ત્યાં ત્યાં લગ્નો, જનોઈ, સુત્રત, દીક્ષા આદિ શુભ - મંગળ પ્રસંગોમાં માતાના મઠના સ્વ. મહૂમ અલીમામદ સાલેમામદ લંગા રાતભર શુધ્ધ કચ્છી રાગ-રાગીણીમાં કચ્છી - સિંધી લોકકથાઓનો ડાયરો કરતા... એ ઘણાને યાદ હશે. એ દુહા - છંદ - બેતો - કાવ્યો - ગીતો કર્ણપટે અંકિત હશે. આકાશવાણીમાં એ મોંઘેરાં મનમોતી ધ્વનિમુદ્રણમાં સચવાયેલાં છે. એ સમયે તેમજ એથી પૂર્વે કવિવર દુલેરાય કારાણીનાં મુખે કચ્છી કાવ્યો, વાર્તા, વાતો, ઐતિહાસિક ઘટનાઓ સાંભળનારાઓ વિદ્યમાન છે. ત્યારે ગુજરાતી ભાષા માટે જે કાર્ય ઝવેરચંદ મેઘાણીએ કર્યું, પાળીયા બોલતા કર્યા, મેળા જગવ્યા, સૌરાષ્ટ્રની રસધાર, યુગવંદના જેવા ગ્રંથરત્નો આપ્યા - જે આજે પણ હોંશે હોંશે વંચાય છે. કચ્છીમાં આવું કાર્યોત્તમ કાર્ય કવિવર દુલેરાય કારાણીએ કર્યું છે. પણ આપણી પાસે એ કચ્છી સાહિત્ય મનીષિનાં નામે છે કોઈ સંસ્થા, ફાઉન્ડેશન, સભા કે પરિષદ?

કચ્છની અસ્મિતાના ગાયક કવિવર દુલેરાય કારાણીનો જન્મ ૧૮૯૬માં થયો હતો. ૧૯૯૬માં નખત્રાણા ખાતે 'કચ્છી સાહિત્ય કલા સંઘ'ના નેજા હેઠળ 'કારાણી શતાબ્દી' સોની સમાજવાડીમાં ઉજવાયેલી. કચ્છમાં પણ તેમજ કચ્છ બહાર પણ ઉચ્ચ કોટીના કાર્યક્રમો યોજાયા હતા. પણ પછી?

૧૯૨૮થી ૧૯૮૪ સુધી પંચાવન - પંચાવન વર્ષો સુધી ૫૮ પુસ્તકો (સંદર્ભ : કચ્છી અસ્મિતાનો ગાયક - દુલેરાય કારાણી, લેખકો : ડૉ. ગોવર્ધન શર્મા, ડૉ. ભાવના મહેતા) આપનારા કવિવર કારાણીએ કચ્છમાં માતબર પુસ્તકો લખ્યા છે. તેમજ ગુજરાતી ભાષામાં પણ ગીતો - ઈતિહાસ કથાઓ લખી છે. તેઓ લોકસાહિત્યના ભેખધારી સંશોધક - સંપાદક હતા અને કચ્છના સાહિત્યપ્રેમીઓ કવિવર કારાણીથી જરાય અજાણ નથી ત્યારે 'કવિવર દુલેરાય કારાણી ફાઉન્ડેશન'ની રચના સત્વરે થવી જોઈએ.

કચ્છને આગવી કચ્છ યુનિવર્સિટી મળી છે. તેમાં "દુલેરાય કારાણી સાહિત્ય સભા" રચી શકાય. આ લખનારે છએક મહિના પૂર્વે તત્કાલીન રાજ્યપાલશ્રી સાથે આ બાબતે પત્રવ્યવહાર કરેલો. જેમાં જણાવ્યા મુજબ રાજભવન દ્વારા યુનિવર્સિટીને જણાવવામાં આવેલ. પછી શું થયું તે ખબર નથી. ત્યારબાદ અદાણી પોર્ટના શિક્ષણ વિભાગના નિયામકશ્રી સાથે

પત્રવ્યવહાર તેમજ મોબાઈલ પર થયેલી વાતચીત મુજબ ડૉ. ભદ્રાયુ વચ્છરાજાનીએ વિધેયાત્મક - હકારાત્મક સહયોગ આપવાની તમન્ના વ્યક્ત કરી હતી. ત્યારબાદ હાલના માહિતી કમિશનર માન. વી.એસ. ગઢવી સાહેબ સાથે આવી સંસ્થા રચાય તે માટે પ્રેરક વિનંતીપત્ર લખેલો. જેના અનુસંધાને માન. વી.એસ. ગઢવી સાહેબે 'કચ્છમિત્ર'ની રવિવારીય પૂર્તિમાં 'સંસ્કૃતિ' કોલમમાં લેખ પણ લખેલો.

કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ એક માતબર સંસ્થા છે. એમાં પ્રબુધ્ધ લેખકો, વિચારકો, ચિંતકો છે. એટલે ફાઉન્ડેશનની રચના અવશ્ય થઈ શકે. ત્યારે આપણા એ મહાકવિની સ્મૃતિને પુનઃ જાગૃત કરીને સંસ્થા બનાવીએ.

કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી, કચ્છી સાહિત્ય કલાસંઘ, કચ્છી સાહિત્ય સભા, વી.આર.ટી.આઈ. આદિ સંસ્થાઓ સમગ્ર કચ્છી સાહિત્યના ઉત્કર્ષ માટે કાર્યરત છે એ ખરૂં, પરંતુ આપણા 'આઘ'ને લગતી કોઈક અલાયદી વ્યવસ્થા - સંસ્થા હોય તે જરૂરી છે. કેમકે કવિવર કારાણીનાં ૪૮ પુસ્તકોમાંથી મોટાભાગના અપ્રાપ્ય છે. ત્યારે એમનાં સમગ્ર સાહિત્યનો ગ્રંથ સંપુટ બને, તેમના પુસ્તકો, પત્રો, પ્રતીકોનું એક સુંદર સંગ્રહસ્થાન હોય, એમના નામે માર્ગો, ચોક હોય, એમની સ્મૃતિમાં જ્ઞાનપીઠ પારિતોષિકની કક્ષાના પારિતોષિકો હોય - એમના ધ્વનિમુદ્રણોની ઓડિયો કેસેટો - બધું જ હોય. એમનાં સાહિત્યનાં વિવિધ પાસાઓ ઉપર કાર્યશાળાઓ યોજાય, પુસ્તક પ્રકાશન વિભાગ હોય, માતબર મુખપત્ર હોય. ટુંકમાં કચ્છીના કાલીદાસ શ્રી કારાણીજીની સ્મૃતિકુંજ હોય. કારાણીજીના સંદર્ભોને લગતાં પુસ્તકોની વિશાળ સમૃધ્ધ લાઈબ્રેરી હોય. એમની પ્રતિમાઓની સ્થાપના થાય. આજે તો એમની શતાબ્દીને પણ ૧૮ વર્ષ થવા આવ્યા. ૭ વર્ષ પછી ૧૨૫મી જન્મજયંતી આવશે. ત્યારે કચ્છી કવિઓ, લેખકો, પ્રબુધ્ધ નાગરિકો, વિચારકો, ચિંતકોએ આ ધૂળ ધોવાનું કાર્ય કરનારાનાં સ્મારક માટે વિચારવું જોઈએ.

કચ્છમાં દાતારોની કમી નથી. એક ચમત્કાર કહીએ તો દાન માટેની અપીલ સાથે ઝોળી છલકાઈ જાય અને વધુ દાન ન મોકલવાની જાહેરાતની પરંપરા મોજૂદ છે. ત્યારે કચ્છમાંથી કરોડો કમાતાં ઉદ્યોગગૃહો, દાતાઓ દ્વારા માતબર રાશિ એકત્ર કરીને 'કવિવર દુલેરાય કારાણી સ્મૃતિ ફાઉન્ડેશન' સત્વરે રચાય તે જરૂરી છે. વિચારો - મંતવ્યો - માર્ગદર્શન આવકાર્ય છે. ■

આરોગ્ય

પપૈયાના પાનનો ડેંગુ તાવમાં ઉપયોગ

● દિલીપ મ. વૈશ્નવ ●

મેલેરિયાની જેમ ડેંગુ પણ સમસ્યારૂપ જાહેર આરોગ્ય માટે થઈ ગયો છે. ચિકુનગુનીયા પણ પાછળ પાછળ ક્યારેક ઉગ્ર સ્વરૂપ લે છે. આ ત્રણેય મચ્છરજન્ય બીમારીઓ ચોમાસાની છે. ઓગસ્ટ થી નવેમ્બર દરમિયાન તેમનો ફેલાવો ખૂબ થાય. પછીના મહિનાઓ દરમિયાન પણ બધી જ ઋતુમાં સ્થાનિક પરિબળો તેનો ફેલાવો ધીમી ગતિએ ચાલુ રાખે છે. મેલેરિયા માટે પરોપજીવીઓ અને ડેંગુ, ચિકુનગુનીયા માટે વાઈરસ જવાબદાર છે. એનોફિલીસ માદા મચ્છર મેલેરિયા ફેલાવે, ઈડીસ માદા મચ્છર ડેંગુ અને ચિકુનગુનીયા ફેલાવે છે. મચ્છરો પાણીમાં ઈંડા મૂકે, તેમાંથી પોરા, ત્યારબાદ કોશેટો અને કોશેટોમાંથી પુખ્ત મચ્છર થાય. પાણીમાં થતી આ પ્રક્રિયા ૮ થી ૧૦ દિવસની છે.

ડેંગુના ચાર પ્રકારના વાઈરસ છે. વિશ્વમાં આ મહા વ્યાધિથી દર વરસે સરેરાશ પાંચથી પચાસ કરોડ લોકો ડેંગુથી પીડાય છે, જેમાંથી લગભગ પચ્ચીસ હજાર લોકોના મોત થાય છે.

ઈડીસ માદા મચ્છર ડેંગુના તાવવાળા દર્દીને કરડી તેનું લોહી પીએ, જેથી ડેંગુના વાઈરસ મચ્છરના પેટમાં જાય, જ્યાં વાઈરસનો વિકાસ થતાં આ મચ્છર સાત દિવસમાં ચેપી બની અન્ય તંદુરસ્ત વ્યક્તિમાં આ રોગના વાઈરસ મૂકવા માટે સક્ષમ બની જાય. જે વ્યક્તિને ચેપી મચ્છર કરડે તે વ્યક્તિને ચારથી છ દિવસમાં તાવ શરૂ થાય.

ડેંગુમાં તાવ એક પ્રાથમિક લક્ષણ છે. દર્દીને માથું ચડે, ઊલટી થાય, શરીર પર લાલ ચકામા દેખાવા શરૂ થાય, હાડકા, સ્નાયુઓ વિ. દુઃખે, સાંધા દુઃખે - જકડાય, ડેંગુ બ્રેક બોન ફીવર તરીકે જાણીતો છે. ડેંગુના કેટલાક દર્દી પથી ૭ દિવસમાં સારા થાય છે. પાંચથી સાત ટકા જેટલા દર્દીઓ ગંભીર પરિસ્થિતિમાં મૂકાય, જેને દવાખાનામાં દાખલ કરવા પડે. આ પ્રકારના ગંભીર દર્દીને હેમોરેજીક ડેંગુ ફીવર થયો તેમ કહેવાય. ઈમ્યુનીટી ઘટી જાય, શરીરની અંદર અને બહાર રક્તસ્રાવ થાય.

ડેંગુના તાવમાં સારવાર અર્થે પરેસીટામોલ દર્દીને

આપી તાવને કન્ટ્રોલમાં રાખવા પ્રયત્ન કરાય છે. વેક્સીન નથી. બ્રુફેન કે એસ્પિરિન પણ લેવાય. શરીરમાં ભેજ જળવાઈ રહે. જેથી દર્દીને ઘરે લીંબુ / મધ - ખાંડ પાણી, ઓ.આર.એસ., નારીયેળ પાણી, ફુટ જ્યુસ, રાબ મગનું પાણી, ઘરનો હલકો ખોરાક, ફળો આપી શકાય. ગંભીર પ્રકારના દર્દીને દવાખાનામાં પરિસ્થિતિ મુજબ નસ વાટે ગ્લુકોઝ પાણી સાથે ઈલેક્ટ્રોલાઈટ્સ આપવામાં આવે છે. લોહીમાં રક્તકણો, શ્વેતકણો તેમજ પ્લેટલેટ્સ ઘટી જાય. કદાચ રક્તસ્રાવ થતો હોય તો લોહીના બાટલા ચડાવવા પડે છે. અન્ય સપોર્ટિંગ સારવારમાં વિટામિન, મીનરલ, ફુટ જ્યુસ, સાદો ખોરાક જરૂરી છે. બી.પી.ને કન્ટ્રોલમાં રાખવું જરૂરી છે તેમજ આરામ પણ જરૂરી છે.

ડેંગુના દર્દી માટે જ્યારે ચોક્કસ સારવાર ઉપલબ્ધ નથી ત્યારે કેટલીક પ્રાકૃતિક પદાર્થોની મદદ મળી જાય છે. ડેંગુ, મેલેરિયા, ચિકુનગુનીયા માટે આયુર્વેદ અનુસાર લીમડો, તુલસી, પપૈયાના પાંદડા, કડુકરિયાતું કે સુદર્શન ચૂર્ણની મદદ લેવાય છે. (મેલેરિયા માટે સુદર્શન ચૂર્ણનો મારો અનુભવ સારો છે.) છેલ્લા કેટલાક વરસોથી ડેંગુના તાવને દૂર કરવા માટે પપૈયાના પાનનો રસ ખૂબ અક્સીર છે તેમ કેટલાક પ્રયોગો તેમજ સંશોધન બાદ જાણવા મળ્યું છે. ભારત સહિત ઘણા દેશોમાં પપૈયાના પાંદડા જ્યુસના પ્રયોગો થાય છે, જેના ચમત્કારી ફાયદાઓ ડેંગુના દર્દીઓમાં જોવા મળ્યા છે. જે કામ લોહીના બાટલાઓ નથી કરી શક્યા તે કામ પપૈયાના પાનના રસે કર્યા છે. આ રસ ડેંગુના દર્દીને પીવડાવવાથી લોહીમાં શ્વેતકણો, પ્લેટલેટ્સ જે તાવને કારણે સંખ્યામાં ખૂબ ઓછા થઈ જાય છે તે ખૂબ વધે છે, તાવ ધીમો પડે છે, રોગ પ્રતિકારક શક્તિમાં વધારો પણ ઝડપથી થાય છે.

ત્રણ ઉદાહરણો જોઈએ :

૧. બે વરસ પહેલાં બેંગલોરનો એક યુવાન ક્રિટીકલ સ્ટેજમાં એક હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો. તેના પ્લેટલેટ્સ માત્ર ૧૫,૦૦૦ હતા! (પ્લેટલેટ્સની નોર્મલ રેંજ ૧,૫૦,૦૦૦થી ૪,૫૦,૦૦૦ cells/cmm) કહેવાય છે કે આ દર્દીને સતત લોહી -

નસ વાટે આપવામાં આવ્યા છતાં પરિસ્થિતિમાં સુધારો જોવા ન મળતાં, આ દર્દીને પપૈયાનો જ્યુસ પીવડાવવામાં આવતાં તેની તબિયતમાં ચમત્કારીક સુધારો થવા લાગ્યો. પ્લેટલેટ્સના કાઉન્ટ ૩,૫૦,૦૦૦ થઈ ગયા! ડોક્ટર અને અન્ય સ્ટાફ અચંબામાં પડી ગયા. દર્દીને હોસ્પિટલમાં રજા મળી.

૨. કોલકત્તા, સપ્ટેમ્બર ૧૩. ૩૧ વરસની એક મહિલા ડેંગુની દર્દી. ૭૦૦૦ કાઉન્ટ સાથે દવાખાનામાં દાખલ થઈ. પપૈયાના પાંદડાનો રસ પીવડાવ્યા બાદ પ્લેટલેટ્સ વધીને ૪,૫૦,૦૦૦ થયા. લોહી ચડાવવાની જરૂર ન પડી.

૩. અમદાવાદ, સપ્ટેમ્બર ૧૩. ચિકુનગુનીયાની સ્ત્રી દર્દી. ડોક્ટરની સારવાર દરમ્યાન પપૈયાના પાનનો જ્યુસ બે અઠવાડિયા સુધી આપતાં ચમત્કારીક ફાયદો થયો. ડોક્ટર પણ આ રસનો ઉપયોગ કરવા જણાવે છે. એક આયુર્વેદ ડોક્ટરના મંતવ્ય પ્રમાણે પપૈયાના પાંદડાનો રસ ચિકુનગુનીયા કરતા ડેંગુમાં ખૂબ ફાયદો કરે છે. ડોક્ટરને કન્સલ્ટ કરીને પપૈયાનો રસ દર્દીને આપવો જોઈએ.

મલેશિયાએ તો હજારો ડેંગુના દર્દીઓને પપૈયાના પાનનો રસ પીવડાવીને સાજા કર્યા છે. ઈજીપ્ત, અમેરિકા વિ. દેશોમાં પણ આ દિશામાં સંશોધનો થયા છે. શ્રીલંકાના ડૉ. સનથે (૨૦૦૮) ૭૦ જેટલા ડેંગુના દર્દીઓ પર અભ્યાસ કરી કેટલાક તારણો જણાવેલા છે. અન્ય કેટલીક સંસ્થાઓ જેવી કે ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફોરેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (આંધ્ર પ્રદેશ), પુરડે યુનિવર્સિટી, અમેરિકા તેમજ જનરલ ઓફ ઈથનોફોર્મેકોલોજી વિ.માં પણ પપૈયાના પાનમાં રહેલા તત્ત્વોના ડેંગુ અને અન્ય બીમારીમાં થતા ફાયદાઓ જણાવ્યા છે. આ પપૈયાના પાનના રસના ગુણાત્મક ફાયદા જોઈએ :

★ ડેંગુના દર્દીઓમાં પ્લેટલેટ્સ, શ્વેતકણોમાં એકદમ વધારી ઈમ્યુનીટી વધે. જેથી દર્દીની તબિયતમાં સુધારો થાય છે.

★ પપૈયાના પાંદડામાં ૫૦ જેટલા પ્રભાવશાળી તત્ત્વો (Ingredients) તેમજ વિટામિન A, C અને E છે, જે શરીરની રોગ પ્રતિકારક શક્તિ વધારે છે. આ પાનમાં ઘણા સારા એન્ઝાઈમો છે, જે શરીર માટે ફાયદાકારક છે.

★ લીવર, કિડનીની કાર્યશક્તિ સુધારે. લોહીનું પરિભ્રમણ પણ સાડું થાય છે.

★ લોહી ગંઠાવાની પ્રક્રિયા રક્તસ્રાવ થવા ન દે અને થયો હોય તો રક્તસ્રાવ બંધ થાય.

★ ડાયાબિટીસમાં ફાયદો કરે. બ્લડસુગર નોર્મલ રાખે. ડાયાબિટીસના દર્દીઓમાં કોમ્પ્લીકેશન થતું અટકાવે છે.

★ પેટ સાફ રાખે, ભૂખ લાગે, પાચનતંત્ર સાડું રહે.

★ કૃમિનાશક, બેક્ટેરીયા, પેરાસાઈટ, વાઈરસ, ફંગીનાશક છે. મેલેરિયા, વાઈરસ ફીલર અને કોમન કોલ્ડમાં ફાયદાકારક છે.

★ કેન્સર કોષો સામે લડાયક શક્તિ ધરાવે છે.

★ સ્ત્રીઓમાં માસિક ધર્મ વખતે થતી પીડા હળવી કરે.

★ પપૈયાના પાનમાં કાર્પાઈન નામનું ઉચ્ચનશીલ તત્ત્વ આંતરડાની અંદરની દીવાલને બેક્ટેરીયા અને અન્ય ઈન્ફેક્શનથી રક્ષણ કરે છે.

★ આયુર્વેદે પણ હૃદયરોગથી સર્જીતી સમસ્યાઓમાં પપૈયાના પાનનો રસ અક્સીર જણાવ્યો છે. આ પાંદડાનો રસ મધ સાથે મેળવી દિવસમાં સવાર-સાંજ લેવાથી હૃદયરોગ સંબંધી સમસ્યા દૂર થાય છે. પાંદડાને સૂકવી, ચૂર્ણ બનાવીને તેનો ઉપયોગ કરી શકાય.

આમ પપૈયાના પાનના જ્યુસથી ડેંગુના દર્દીને અદ્ભુત લાભ થાય છે. દિવસમાં બેથી ત્રણ વાર જ્યુસ પીવાથી દર્દીને ૫, ૭ કે દસેક દિવસમાં તાવ જતો રહે છે. આ પાંદડાનો જ્યુસ ખૂબ કડવો હોય છે, જે મધ અથવા શરબત સાથે લઈ શકાય. પપૈયાના પાનનો ગુણ ઠંડો છે. કોઈ આડઅસર પણ નથી.

● પપૈયાના પાનનો રસ બનાવવાની રીત :

નાના, કુમળા અને તાજા પાન રોજના ત્રણ પસંદ કરવા. પાન પરથી મુખ્ય નસ (દાંડી) અને સાઈડની બધી દાંડીઓ ન આવે તે રીતે પાનના ટુકડા કરવા. આ પહેલા પાનને ચોખ્ખા ઠંડા પાણીથી ધોઈ નાખવા. પાનના ટુકડાને લસોટી લુગદી બનાવી, ખૂબ થોડું જ પાણી મેળવી, લુગદીમાંથી રસ કાઢી, વસાગાળ ગાળી એક એક ચમચો દિવસમાં ત્રણ વખત લેવો. ૧ નાનું પાન = ૧ ચમચો રસ.

બીજી રીતમાં ૩-૪ દિવસ ચાલે તે માટે થોડા તાજા

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં.-૩૪ ઉપર)

હોસ્પિટલમાં દાખલ થતાં પહેલાં

• ડૉ. મયંક કિશોરચંદ્ર ઇયા, એમ.ડી. (આયુર્વેદ) •

ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ — આ ચારેય ભારતીય સંસ્કૃતિએ વર્ણવેલા પુરૂષાર્થોનું મૂળ તો “આરોગ્ય” એટલે કે નિરોગી શરીર જ છે. મન પણ નિરોગી હોવું એટલું જ જરૂરી છે. છતાં પણ “શરીરમ્ ખલુ રોગ મન્દિરમ્!” એવી સંસ્કૃતમાં ઉક્તિ છે. શરીર એ રોગોનું મંદિર (ઘર, નિવાસ સ્થાન) છે. બીમારી કોઈનેય ન ગમે, છતાં પણ સંજોગોવશાત્ કે પ્રારબ્ધવશ બીમાર પડી જવાય ત્યારે હોસ્પિટલમાં અમુક સંજોગોમાં દાખલ થવું જરૂરી બની જવાય છે. એવા સમયે દર્દી અને દર્દીના સગા-સંબંધીઓ આર્થિક, માનસિક, શારીરિક અને સામાજિક દૃષ્ટિએ પરેશાન થઈ જતાં જોવા મળે છે. એવું ન થાય એટલે હોસ્પિટલમાં દાખલ થતાં પહેલાં કેટલીક બાબતોએ ઊંડાણપૂર્વક ચિંતન કરવું જરૂરી છે. જેમાં —

૧. **Name and Fame (નામ અને ખ્યાતિ) :** જે ડોક્ટર કે સર્જનના વોર્ડમાં દાખલ થવું પડે તેમ હોય, તેમનું નામ કેટલું જાણીતું છે? તેમની ખ્યાતિ કેટલી છે? ડોક્ટર જેટલા વધુ સફળ હશે તેટલી તેમની ખ્યાતિ વધુ હશે. ડોક્ટરનો સ્વભાવ અને માનવીય વલણો, સહિષ્ણુતા, દયા - ભાવના વગેરે બાબતો પણ સારવારમાં અગત્યનો ભાગ ભજવે છે.
૨. **Qualification (લાયકાત) :** જે તબીબ કે સર્જન પાસે ઓપરેશન કરાવવાનું છે કે ટ્રીટમેન્ટ લેવાની છે, તેમની લાયકાત જાણી લેવી જ જોઈએ. ફિઝિશિયન એમ.ડી. અથવા ડી.એમ. હોય એવી જાણકારી હવે સામાન્ય માનવીને પણ હોય છે. પેટનું ઓપરેશન કરાવવું હોય તો ગેસ્ટ્રો સર્જન, જનરલ સર્જન સાથે હાજર રહે એ જરૂરી હોય છે. પેટનું કેન્સર કોઈપણ જાતનું હોય તો ઓન્કો સર્જનની હાજરી એટલી જ જરૂરી બની જાય છે. એન્જ્યોપ્લાસ્ટી કે એન્જ્યોપ્લાસ્ટી માટે ઈન્ટરવેન્શન કાર્ડિયોલોજિસ્ટ અનિવાર્ય છે વિ. વિ.
૩. **Experience (અનુભવ) :** પ્રોસીજર કરનાર સર્જનને જે તે વિષયનો કેટલા વર્ષનો અનુભવ છે

તથા તેમણે કેટલી પ્રોસીજર / ઓપરેશનો કર્યા છે? તેમનો સફળતા સૂચક આંક કેવો છે? તે પણ જાણી લેવું જરૂરી છે.

૪. **Cost of Treatment / Surgery સારવાર / ઓપરેશનનો ખર્ચ** કેટલો થશે તે પણ અગાઉથી જાણી લેવું જોઈએ. જો ઓપરેશનનું પેકેજ નક્કી કર્યું હોય તો તેમાં રૂમનો ચાર્જ, ડોક્ટર રાઉન્ડ ચાર્જ, સર્જરીનો ચાર્જ, એનેસ્થેટીસ્ટનો ચાર્જ, દવાનો ખર્ચ, પ્રોસ્થેસીસનો ચાર્જ (સાંધા બદલવાના ઓપરેશનમાં વપરાતા સાંધાઓ કે પ્લેટ કે સ્ક્રુ વિ.ના ચાર્જ), એન્જ્યોપ્લાસ્ટી થવાની હોય તો સ્ટેન્ટની સંખ્યા, સ્ટેન્ટ મેડિકેટેડ છે કે કેમ? સ્ટેન્ટની કિંમત, જરૂરી હોય તો ફિઝિયોથેરાપીનો ચાર્જ, હોસ્પિટલમાં કેન્ટીન હોય તો તેમાંથી મળતી ચા, વાનગીઓ, થાળી વિગેરેનો ચાર્જ, સર્વિસ ચાર્જ, નર્સિંગ ચાર્જ વિગેરેનો સમાવેશ થઈ ગયેલ છે કે કેમ તે સ્પષ્ટ કરી લેવું જોઈએ.

યાદ રાખો કે આ પેકેજ જો દર્દી સારી રીતે ઓપરેશન પછી કે પ્રોસીજર પછી સાજો થઈ જાય તે માટેનો હોય છે. જો આકસ્મિક સંજોગો ઊભા થાય અને વેન્ટીલેટરની જરૂર પડે કે દર્દીને આઈ.સી.સી.યુ. કે આઈ.સી.યુ.માં રાખવો પડે, અન્ય નિષ્ણાત તબીબને બોલાવવા પડે તો તે બધાના ચાર્જ પેકેજ ઉપરાંત ચૂકવવા પડતા હોય છે. જે ઘણીવાર બજેટની બહાર જતું રહે છે અને આર્થિક વિટંબણા ઊભી થાય છે.

૫. ઘણીવાર એવું પણ બનતું જોવા મળે કે ઓપરેશન સારી રીતે પતી ગયું હોય પણ ઓપરેશન પછી જે સારસંભાળ લેવાની હોય, તે યોગ્ય રીતે ન લેવાતાં દર્દીને નવી તકલીફો ઊભી થઈ જાય. ડ્રેસિંગ, ફિઝિયોથેરાપી વિ. યોગ્ય રીતે થાય છે તે દર્દીના સગાસંબંધીએ જાણી લેવું જોઈએ. પોસ્ટ ઓપરેટીવ કેર સારી ન લેવાતી હોય એવો અનુભવ કોઈ વ્યક્તિ

વર્ણવે તો તેવી હોસ્પિટલમાં દાખલ થવા પહેલાં ખૂબ ગંભીરતાપૂર્વક વિચારી લેવું જોઈએ.

૬. ઓપરેશન પછી અથવા પ્રોસીજર પછી ઉદ્ભવતી તકલીફો કેટલા પ્રમાણમાં જોવા મળે છે તે પણ જાણવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જેમકે એન્જ્યોપ્લાસ્ટી પછી તુરંત જ સ્ટેન્ટ બ્લોક થઈ જવો અથવા હાર્ટની બાયપાસ સર્જરી કરાવ્યા પછી ત્રણ ચાર મહિનામાં જ ફરીથી આર્ટરીમાં બ્લોકેજ આવી જવો વિ. સર્જન જેટલો કાર્યદક્ષ, તેટલી કોમ્પ્લીકેશન થવાની તકો નહિવત્. છતાં અત્રે એ ઉલ્લેખનીય છે કે શરીર નામનું તંત્ર કઈ ઘડીએ વિટંબણાઓ ઊભી કરે તે સુનિશ્ચિત નથી જ. એટલે જ વ્યવહારમાં પણ કહેવાય છે ને કે “દેહનો કોઈ જ ભરોસો નથી.” કોમ્પ્લીકેશન માટે હંમેશાં ડોક્ટર જ જવાબદાર ન ગણી શકાય. દરેક ઓપરેશન કે પ્રોસીજરને પોતાનું એક નિશ્ચિત જોખમ હોય જ છે.

૭. **Hospital Infrastructure & Rate હોસ્પિટલનું ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને રેટ** પણ જાણી લેવા જોઈએ. અમુક પ્રકારનાં ઓપરેશન પછી જો જોખમ ઊભું થવાની શક્યતા હોય, આઈ.સી.સી.યુ.ની કે વેન્ટીલેટર કે ડાયાલિસીસની જરૂર પડે તેમ હોય તો તેવા સમયે આ સગવડો જ્યાં ઉપલબ્ધ હોય તેવી હોસ્પિટલમાં દાખલ થવું જોઈએ. કેન્ટીન, લીફ્ટ, દર્દીનાં સગાંઓ માટે બેસવા - રહેવાની અને પાર્કિંગ વ્યવસ્થા વિગેરે પણ એટલું જ આવશ્યક છે.

૮. **Post Discharge Care હોસ્પિટલમાંથી રજા મળ્યા** પછી ઘરે જે સારસંભાળ લેવાની હોય, ફિઝીયોથેરાપીની જરૂર હોય, ઓક્સિજન વિગેરેની જરૂર હોય, ઘેર ઈન્જેક્શનો આપવા પડે તેવું હોય, ડ્રેસિંગની જરૂર હોય, ડોક્ટર વિઝીટની જરૂર હોય – આમાંની કોઈપણ જરૂરિયાત માટેની ઉપલબ્ધિઓ વિશે જાણીને, ઘેર ગયા પહેલા જ બધી ગોઠવણો કરી લેવી જોઈએ. જેથી ઘેર પહોંચ્યા પછી તકલીફ ઊભી ન થાય. મેડિકલ કોમ્પ્લીકેશન ઊભા થાય, તો ઘેર સારવારની વ્યવસ્થા થઈ શકે તો ઘેર અને નહીં તો તુરંત જ દર્દીને દવાખાને ખસેડવાની વ્યવસ્થા વિશે પણ જાણી લેવું જોઈએ. સરકારશ્રીની ‘૧૦૮’ની વ્યવસ્થા તો છે જ. દર્દી ગંભીર બને ત્યારે

ઘેર સવિશેષ ટ્રીટમેન્ટ ન મળી શકે. એવા સમયે ‘૧૦૮’નો ઉપયોગ જીવ બચાવી શકે છે.

૯. **Mediclaime (મેડીક્લેઈમ) :** જો દર્દી પાસે મેડીક્લેઈમ હોય તેવા સમયે અને ઈમરજન્સી ન હોય તો Cash Lessની વ્યવસ્થા કરાવીને જ દાખલ થવું જોઈએ. દાખલા તરીકે હાર્ટ એટેક જેવી ઈમરજન્સીમાં જ્યારે આયોજનબદ્ધ યોજનાપૂર્વકનું એડમિશન ન હોય ત્યારે આ Cash Less અશક્ય છે પણ Knee રીપ્લેસમેન્ટ કે બાયપાસ કરાવવાનું હોય તો દાખલ થવાના ૨-૩ દિવસ અગાઉ હોસ્પિટલમાં જઈને રોગીનો ઇતિહાસ, જૂના રોગો વિ.ની સ્પષ્ટ વિગતો તથા સંભવિત પ્રોસીજર અથવા એડમિશનની તારીખ વિ. મેડીક્લેઈમનું કામ સંભાળતા અધિકારીને જણાવી દેવું જોઈએ. બી.પી. અથવા ડાયાબિટીસ જેવા રોગો કેટલા વખતથી છે? વિ. બાબતો સ્પષ્ટ જણાવી દેવી જોઈએ. અધૂરી કે ખોટી વિગતો મેડીક્લેઈમનો ક્લેઈમ મળવામાં મુશ્કેલીઓ ઊભી કરી દે છે. દર્દી ગંભીર હોય ત્યારે દર્દીનાં એકદમ નજીકનાં સગાંએ જ ગંભીરતાપૂર્વક આ વિગતો લખાવવી જોઈએ. Cash Less અગાઉથી જ પાસ કરાવીને દાખલ થવાથી આર્થિક સંકડામણ અનુભવાતી નથી. જો રી-ઈમ્બર્સમેન્ટ માટે જવાનું હોય તો હોસ્પિટલમાંથી રજા મળ્યા પછી તરત જ ફાઇલ સબમીટ કરી દેવી જોઈએ. હોસ્પિટલમાં જ્યારે દાખલ થઈએ ત્યારે અને રજા મળે ત્યારે એજન્ટને જાણ કરી જ દેવી જોઈએ.

આજના યુગમાં બદલાતા જતાં સામાજિક વલણોને ધ્યાનમાં લેતા એક તો મેડીક્લેઈમ ખૂબ જ જરૂરી વસ્તુ બની ગઈ છે. અને બીજું, જો દર્દી બહારગામનું હોય તો સગાસંબંધીને ટીફિન વગેરે માટે કેટલી તકલીફ આપવી તે બાબતે વિવેકપૂર્વક સંજોગો અનુસાર નિર્ણય લેવા જોઈએ.

અંતે એટલું જ પ્રાર્થાએ : “સર્વે સન્તુ નિરામયા:”

ન્યાય અને સમાધાનમાં ફરક શું છે?

ન્યાયમાં એક ઘેર દીવો થાય અને બીજાનાં ઘેર અંધારું થાય,
જ્યારે સમાધાનમાં બંને ઘેર દીવા થાય.

ભગવાન સાથે ભોજન!

એક નાનકડો નિર્દોષ બાળક ઈશ્વરને મળવા ઈચ્છતો હતો! બે જોડી કપડા અને કેકના ટુકડાના થોડાક પેકેટ પોતાની નાનકડી બેગમાં ભર્યા. ઘરમાંથી ચુપચાપ ચાલી નીકળ્યો. ખાસું એવું દૂર ચાલ્યા પછી એક સુંદર બગીચો તેની નજરે પડ્યો. એ થાકી ગયો હતો અને ભૂખ પણ લાગી હતી. બગીચામાં થોડીક વાર આરામથી બેસીને તે થોડુંક ખાવા પણ ઈચ્છતો હતો. તેણે પોતાની પાસેનું કેકનું પેકેટ ખોલ્યું. ત્યાં જ ભૂખથી પીડિત એક વૃદ્ધ ડોશીમા ઉપર તેની નજર પડી. બાળકે કેકનો એક ટુકડો તેણીની સામે ધર્યો.

આભારવશ નજરે તેણીએ એ સ્વીકાર્યો અને તેને મીઠું સ્મિત આપ્યું. તેણીનું હાસ્ય એટલું બધું મોહક હતું કે બાળક લાંબા સમય સુધી એ હાસ્યની ઝલક ફરી મેળવવા માટે તેની સામે જોતો જ રહ્યો. થોડો સમય રહીને તેણે કેકનો બીજો ટુકડો ફરી તેણીની સામે ધર્યો. ફરી વાર તેણીએ એ સ્વીકારીને તેને સુંદર હાસ્ય આપ્યું. એ બાળક રાજી રાજી થઈ ગયો.

કેક ખાતાં ખાતાં અને એકબીજાની સામે હસતાં હસતાં તેમણે આખી બપોર ત્યાં ગાળી. પરંતુ તેઓ એક પણ શબ્દ બોલ્યા નહીં. જ્યારે સાંજ ઢળવા આવી ત્યારે બાળક ગભરાઈ ગયો અને ત્યાંથી પાછો ઘેર જવા માટે થોડાક ડગલા ચાલ્યો કે તે પાછો વળ્યો અને તે વૃદ્ધ ડોશીમાને પ્રેમથી ભેટી પડ્યો. તેણીએ પણ પોતાના નમણા હાસ્ય સાથે મીઠા ચુંબનોથી એને નવડાવી નાખ્યો.

ઘેર પાછા પહોંચીને જ્યારે તેણે બારણું ખખડાવ્યું ત્યારે તેના મુખ પરના આનંદ અને ઉલ્લાસને જોઈને તેની મા આશ્ચર્યથી ચકિત થઈ ગઈ. તેણીએ તેને પૂછ્યું, 'બેટા, આજે તં એવું તે શું કર્યું છે કે તું આટલો બધો આનંદમાં દેખાઈ રહ્યો છે?' તેણે જવાબ આપ્યો, 'મા, આજે મેં ભગવાન સાથે ભોજન કર્યું!' મા કંઈ બોલે એ પહેલાં જ તેણે ઉમેર્યું, 'મા, તને ખબર છે? એના મુખ ઉપરના સુંદર હાસ્ય જેટલું જબરદસ્ત હાસ્ય મેં મારી જીંદગીમાં ક્યારેય પણ કોઈનાય મુખ ઉપર જોયું નથી!'

એ દરમ્યાન આનંદથી ખુશખુશાલ થતી એ વૃદ્ધ માજી પણ પોતાને ઘેર પાછી ફરી! તેણીના મુખ પરના સંતોષ અને આનંદને જોઈને તેના દિકરાએ પણ નવાઈ પામીને તેણીને પુછ્યું, 'મા, આજે તં એવું તે શું કર્યું છે કે તું

આટલી બધી આનંદમાં દેખાઈ રહી છે?' તેણીએ જવાબ આપ્યો, 'મેં આજે બગીચામાં ભગવાનની સાથે કેક ખાધી!' તેણીનો દીકરો કંઈ પ્રતિક્રિયા આપે એ પહેલાં જ તેણીએ ઉમેર્યું, 'તને ખબર છે? મેં ધાર્યું હતું એના કરતાં તો તે ઘણો જ વધારે નાનકડો છે!'

મિત્રો, મોટેભાગે આપણે કોઈકને પ્રેમાળ સ્પર્શ, સ્નેહાળ સ્મિત, વાત્સલ્યપૂર્ણ શબ્દો, ધ્યાનપૂર્વક સાંભળવું, પ્રમાણિક અભિવાદન કે થોડીક સંભાળ લેવાની વાતોની શક્તિને ઘણી ઓછી આંકીએ છીએ! જો કે કોઈકના જીવનમાં ચોક્કસ હકારાત્મક પરિવર્તન લાવવા માટે આ બધી બાબતોમાં જબરદસ્ત સામર્થ્ય રહેલું છે!

ધ્યાનમાં રાખજો કે ભગવાન કેવા દેખાશે કે એમનું રૂપ કેવું છે એ વિશે કોઈને પણ કશી જ ખબર નથી! આપણે બધા જ અજ્ઞાત છીએ. આપણા જીવનમાં આપણને મળતી બધી જ વ્યક્તિઓ કોઈક ચોક્કસ કારણ, કોઈક ચોક્કસ સમયાવધિ કે પછી જીવનભર માટે આવતી હોય છે. બધાયનો એક સમાન રીતે સ્વીકાર કરો! દરેકે દરેક જીવમાં એક આત્મા રહેલો છે. દરેકે દરેક જીવ પરમાત્મા થવાની સંભાવનાઓ ધરાવે છે. સર્વ કર્મો ખપાવીને આપણે પણ ભગવાન બનવાની શક્યતાઓ ધરાવીએ છીએ. કયો જીવ ક્યારે શિવમાં પરિણમશે એ વિશે આપણને કશી જ ખબર નથી. કોઈ પણ જીવને ક્યારેય પણ હલકો કે તુચ્છ ના ગણો. બધાયને એકસરખા ગણો. દરેક વ્યક્તિમાં ભગવાનને જુઓ! આપણે પોતે પણ ભગવાન બનવાનો પુરૂષાર્થ આદરીએ તો!

વિચાર બીજા : અજ્ઞાત

ભાવાનુવાદ : જદવજી કાનજી વોરા - મુંબઈ

પ્રભુ,

મારા મસ્તકમાં વસો અને મારી આંખોમાં પણ,
મારી આંખોમાં વસો અને મારી દંષ્ટિમાં પણ,
મારા મુખમાં વસો અને મારી વાણીમાં પણ,
મારા હૃદયમાં વસો અને મારી લાગણીમાં પણ,
પ્રભુ, મારા અંતિમ દિવસોમાં પાસે હજો,
અને વિદાયવેળાએ પણ!

સેરમ મિગેલ કુન્દલિકા કાપડિયા સંપાદિત 'પરમ સમીપે'માંથી

મારા ભગવાને મારી ભૂલ સુધારી

• બલવીરસિંહ જાડેજા •

“કમળા બા, મોટાબહેન તમને ઓફિસમાં બોલાવે છે. તમારા મોટા દિકરાની પત્ની નંદીની, તમને મળવા આવી છે.” હજી તો બપોરની ચા પીને કમળા બા “હાશકારો” ઘરડાઘરના હોલમાં બધા સાથે વાતે વળગ્યા હતા ત્યાંજ ઓફિસની પરિચારીકા બહેને આવીને જણાવ્યું.

સાંભળીને કમળા બાનું હૃદય એક થડકારો ચૂકી ગયું “નંદિની મને મળવા આવી છે? કેમ આવી હશે? હું અહીં છું એ એને કેમ ખબર પડી! મારી સાથે ઝગડવા કે મને સંભળાવવા આવી હશે? જોકે નંદિની એવા સ્વભાવની તો નથી. જેવી નાના દિકરાની પત્ની વીણા છે.” આવા કેટલાય વિચારો એકસાથે કરતા-કરતા, કમળા બા ઓફિસમાં પહોંચ્યા.

સંચાલક મોટા બહેનની ઓફિસમાં દાખલ થતાં જ મોટાબહેને કહ્યું. “કમળાબેન, જુઓ તો? કોણ આવ્યું છે?” બહેનની સામેની ખુરશી ઉપર બેઠેલી નંદિની સાંભળતાં જ ઊભી થઈને કમળા બાના પગમાં પડી, જયશ્રી કૃષ્ણ કરી ભેટી પડી અને રડી પડી.

“તમે અહીં છો તે જણાવતા પણ નથી બા? સમીરભાઈ અને વીણા તો કોઈ દિવસ કશું કહેતા નથી અને તમને અહીં મૂકીને ક્યારે અમેરિકા ઉપડી ગયા અને અમને ખબર પણ આપી નહીં. આ તો અમે સમીરભાઈના મોબાઈલ અને ઘરના નંબર ઉપર કેટલાય ફોન કર્યા ને જવાબ ન મળ્યો ત્યારે ઘરે જઈને જોયું તો ઘરે તારું હતું. પછી સમીરભાઈના ભાઈબંધ હાર્ટિકભાઈ પાસેથી જાણ્યું કે તમને અહીં મૂકીને દિકરા-દિકરી પાસે અમેરિકા ગયા છે અને ક્યારે પાછા આવશે તે નક્કી નથી.” નંદિનીએ ફરિયાદના સૂરમાં... નારાજગી બતાવી પછી કહ્યું, “મારી સ્નેહાના દિકરા હર્ષના ફોટા અમને મોકલ્યા અને સ્નેહાએ કહ્યું કે, “મમ્મી બા ને ફોટા જરૂર બતાવજે. બાને ખૂબ આનંદ થશે.” એટલે જ હું તમને મળવા અને સાથે લઈ જવા આવી.” ગમે તેવા પણ તમે તો અમારા માવતર છો માટે અભાવ થોડો રખાય.

કમળા બાએ જોયું કે હજી નંદિની આજથી ૩૦-

૩૫ વરસ પહેલાં મોટા દિકરા ધીરેન સાથે પરણીને આવી અને તે વખતે જે લાગણી બતાવી હતી તેવી જ લાગણીથી આજે વાત કરી રહી હતી. તે વખતે ૨૦-૨૨ વરસની યુવતી હતી અને આજે ૪૮-૫૦ વરસની. દિકરી સ્નેહાના પ્રથમ પુત્રની નાની બની ગઈ છતાં ભલે શરીરે ઉંમર દેખાતી હતી પણ વાત કરવાની રીત અને લાગણીસભર ભીનાશ, કોઈને પણ પોતાના કરી લેવાની રીત એવી ને એવી જ હતી. પોતે તેને કેટલો અન્યાય કર્યો હતો છતાં જરા પણ અભાવ કે તિરસ્કારને બદલે, “પોતાના”ની લાગણી દેખાઈ આવે છે એવું વિચારી રહેલા કમળા બા ને ફરી વર્તમાનમાં ખેંચી લાવતા શબ્દો સંભળાયા.

“બા, ચાલો ઘરે. અમારા મનમાં તમારા પ્રત્યે કોઈ કડવાશ નથી. તમારા મોટા દિકરાનું ઘર છે. સમીરભાઈની જેમ તમને રાખવાની કદાચ, અમારી હેસિયત નથી. પરંતુ જે પણ લીલી-સૂકી દાળ-રોટી મળશે તે બધા સાથે બેસીને ખાઈશું અને બને એટલી તમારી સાર-સંભાળ કે સેવા-ચાકરી કરીશું. માટે કોઈપણ જાતની શંકા રાખ્યા વિના ચાલો આપણા ઘરે.”

પૌત્રી સ્નેહાના દિકરા હર્ષના ફોટા જોતાં જોતાં માંડ માંડ ખાળી રાખેલા આંસુ સાથે લાગણીમાં ભીંજતા કમળા બાએ નંદિનીને કહ્યું, “હું પછી આવીશ, અહીં સમીર છ મહિનાના પૈસા પૂરા ભરી ગયો છે તેમજ દવા વિગેરે માટે ડીપોઝીટ જમા કરાવી ગયો છે. હવે બે મહિના જ બાકી રહ્યા છે. પછી હું જરૂરથી તારી પાસે તારા ઘરે આવીશ.”

આંસુ સારતી નંદિનીને વિદાય કરી, સંચાલિકા મોટાબહેનની ઓફિસમાં જ કમળા બા ધ્રુસકે-ધ્રુસકે રડી પડ્યા. મોટા બહેને પાણી પાઈ, સાંત્વન આપી માંડ-માંડ શાંત કર્યા પછી પૂછ્યું “કેમ! કમળાબેન તમને બહુ લાગી આવ્યું?” સાંભળતા જ ફરી રડી પડેલા કમળાબહેનને રડવા દઈને, ધીરે-ધીરે સ્વસ્થ થવા દીધા.

પછી આપમેળે જ કમળાબહેન બોલ્યા, “અરેરે - બહેન મારી જ ભૂલ થઈ. વાંક મારો જ છે. હું મારા

મોટા દિકરા અને એની પત્ની આ નંદિનીને ઓળખી શકી નહીં. મેં તેને ખૂબ અન્યાય કર્યો છે. મારા નાના દિકરા સમીર જે મારો ખૂબજ લાડકો હતો અને પછી તેની પત્ની વીણા અને મારી ત્રણેય દિકરીઓની વાતોમાં ભોળવાઈ ગઈ. મને ભગવાન માફ નહીં કરે.” બોલીને કમળાબેન ફરી રડી પડ્યા.

મોટાબહેનને લાગ્યું કે, કમળાબેનના મનનો ભાર હળવો નહીં થાય તો ઉંમર સાથે-સાથે અજંપાથી બીમાર પડી જશે. એટલે એમને એમ રડવા દીધા પછી કહ્યું, “કમળાબેન જે થવાનું હતું તે થઈ ગયું. મને તમારી વાતમાં એટલું સમજાય છે કે તમે તમારા મોટા દિકરા અને તેની પત્ની નંદીનીને અન્યાય કર્યો છે એ હવે તમને સમજાયું છે અને ખૂંચે છે. તમે મને પૂરી વિગત જણાવો તો હું તમને કોઈ રીતે મદદરૂપ થઈ શકું તો જરૂર થઈશ. તમારા દિલનો ભાર હળવો કરી નાખો અને થયેલી ભૂલનું પ્રાયશ્ચિત કરી સુધારી લો. મને આ પહેલીવારમાં જ નંદિનીને મળીને લાગ્યું કે, બહુ શાણી અને સમજદાર છે એ તમને જરૂરથી સ્વીકારીને પોતાની ફરજ અને ખાનદાની બતાવશે.”

સ્વસ્થ થયા પછી કમળાબેને મોટાબેન પાસે પોતાના જીવનની કિતાબના પાના ખૂલ્લા કર્યા.

... કમળાબેન અને ભગવાનદાસને બે દિકરા ધીરેન અને સમીર, પછી ત્રણ દિકરીઓ. ગામડા ગામમાં ખેતીવાડી અને ભર્યુંભાદર્યું ઘર. ભગવાનદાસ પોતે ખેતી કરતાં પણ સંતાનોને ભણાવવાની ખૂબજ હોંશ. મોટા ધીરેનને મોસાળમાં અને પછી હોસ્ટેલમાં રહી ભણાવ્યો. પણ એ ભણવામાં સામાન્ય હતો એટલે ડિપ્લોમા મિકેનીકલ એન્જિનિયર બની શહેરના કારખાનામાં લાગી ગયો. નાનાને સિવિલ એન્જિનિયર બનાવવા હોસ્ટેલમાં રાખીને ભણાવ્યો. મોટી બે દિકરીઓને શાળાંત સુધી જ ભણાવી શક્યા. એ વખતે કન્યાઓ માટે સગવડ નહોતી પણ ત્રીજા નંબરની દિકરી હેમાને, બે ભાઈઓમાંથી કોઈની પણ સાથે રાખીને ભણાવવાની ઈચ્છા હતી. મોટો ધીરેન ભાડાના ઘરમાં મિત્રો સાથે રહેતો હતો. પત્ની કમળા ખેતીવાડી કે ઘર છોડીને દિકરાઓ સાથે રહી શકે તેમ નહોતા. નાનો સમીર હજી છેલ્લા વરસોમાં ભણતો હતો. જો મોટા દિકરાને પરણાવીએ અને એની પત્ની નાના દિયર અને નણંદ સાથે રહે, તો, આ કામ થાય.

ભલે ને મોટો ધીરેન થોડા વરસ એકલો રહે. ધીરેન નાનપણથી જ બહાર ઉછરેલો અને સમીર વધારે લાડકો એટલે બે ભાઈઓ વચ્ચે કમળાબેનને થોડો પક્ષપાત ખરોજ. નાના સમીર તરફ વધુ લાગણી. જોકે ભગવાનદાસે ધીરેનના લગ્ન એની સગવડ માટે કરવાના મતના ન હતા. કુટુંબના સ્વાર્થ માટે ધીરેનને પરણાવી તેને તેની પત્નીથી અલગ રાખવાનું એમનું મન માનતું નહોતું. છતાં કમળાબેનની જીદ સામે લાચાર હતા.

પણ બન્યું એવું કે ધીરેનના લગ્ન નંદિની સાથે કર્યા પછી ધીરેનની ફેક્ટરીની રાત અને દિવસ પાળીની સુપરવાઈઝરની નોકરી, બહારનું જમવાનું અને વળી અનિયમિતતા એટલે એને પેટમાં દુઃખાવો અને પછીથી અલ્સરનો રોગ થઈ ગયો. નાછૂટકે સાર-સંભાળ અને ઘરનું પરેજીવાળું સાદુ ભોજન કરાવવા એની પત્ની નંદિનીને ધીરેન સાથે મોકલવી પડી. કમળાબેનની વિચારી રાખેલી વ્યવસ્થા ઉપર પાણી ફરી વળ્યું. નાછૂટકે એમને પતિ ભગવાનદાસ અને ઘર-વાડીને કોઈના ભરોસે સોંપી, નાના સમીર અને નાની દિકરી હેમા પાસે જવું પડ્યું. જેથી મોટા ધીરેન અને નંદિની પ્રત્યે અભાવ અને અણગમો પેદા થયો. પછી દૂરના સગા કોઈ બાઈને સમીર અને હેમા પાસે રાખવા પડ્યા. એટલે ઘર અને છોકરાઓની અર્થવ્યવસ્થામાં વધુ ઉમેરો થતાં મોટા દિકરા પ્રત્યેની લાગણીમાં વધુને વધુ ઓટ આવી.

નાના સમીરનું સિવિલ એન્જિનિયરિંગનું ભણવાનું પૂરું થતાં જ નર્મદા નિગમમાં એન્જિનિયર તરીકે નોકરી મળી. ત્યારબાદ પોતાના પીયરમાંથી દૂરના કુટુંબના ભાઈની દિકરી વીણા, સમીરને ગમી અને બન્નેના લગ્ન થઈ ગયા. નાની દિકરી હેમા પણ હવે નાના ભાઈ-ભાભી સાથે રહીને ભણવા લાગી.

પોતાના પીયરમાંથી લાવેલી વીણાને કમળાબેન પૂરી ઓળખી શકે એ પહેલાં જ વીણાએ પોતાનું પોત પ્રકાશ્યું. મોટી બે દિકરીઓને વહેલા પરણાવી સારી રીતે કરિયાવર કરીને ભગવાનદાસ અને કમળાબેને નિરાંતનો શ્વાસ લીધો હતો કારણકે તે બન્નેને વધુ ભણાવી શક્યા નહોતા. એટલે તેમના માટે ખેતીવાડીવાળું ઘર અને ખેતી કરતા છોકરાઓ જ મળેલા. તેને લઈને ભગવાનદાસને પોતાની જમીન પણ વેચવી પડેલી. હવે વધુ જમીન નહીં રહેતા ગામડામાં ભાગે ખેડવા આપી, નાના દિકરા સમીર સાથે

કમળાબેન અને ભગવાનદાસ રહેવા આવી ગયા. નાની દિકરી હેમાએ પણ ભણવાનું પુરૂ કર્યું એટલે એને પણ પરણાવી દીધી અને ફરી થોડી જમીન વેચવી પડી.

નાના દિકરા સમીરની પત્ની વીણાએ જોયું કે, બા-બાપુજી પાસે સ્થાવર મિલકત હવે વધુ નથી પણ કમળા બા પાસે વડીલોપાર્જીત સોનું અને ઘરેણા હજી છે એટલે વીણાએ પતિ સમીરની કાન ભંભેરણી કરી કે ત્રણેય બહેનોના લગ્નમાં બા-બાપુજીએ ખર્ચ કરી જમીન વેચીને ત્રણેયને પરણાવી છે. માટે ત્રણેય બહેનોની ફોર્મ ઉપર સહી કે એફીડેવિટ કરીને લખાવી લો કે અમારો હક્ક-હિસ્સો લગ્ન વખતે અમને અમારા મા-બાપ તરફથી મળી ગયેલ છે અને હવે અમારો કોઈ હક્ક નથી. કમળાબેને પણ આ લખાણ કરાવી થોડા દાગીના અને સોનું ત્રણેય દિકરીઓને આપી દીધું. બાકી વધ્યું તે, પોતે અને પતિ ભગવાનદાસ નાના દિકરા સમીર સાથે રહે છે એટલે તેનો હક્ક વધારે લાગે અને મોટા ધીરેન અને નંદિનીને ફક્ત નામનું જ સોનું કહેવા ખાતર આપ્યું. આ બધી ચાલાકી વીણાની હતી. કમળાબેન ભોળવાઈ ગયા. પણ ભગવાનદાસ બધું સમજતા હતા પણ બોલી શકે તેમ નહોતા કારણકે નાના સમીર સાથે રહેતા હતા.

આ દુઃખનો અજંપો મનમાં ને મનમાં ઘુંટાયા કરતો અને એક દિવસ ભગવાનદાસ, થોડા સમય પછી ગામડે ગયા હતા ને ત્યાંજ તેમણે દેહ છોડી દીધો.

કમળાબેન હવે નાના દિકરા સમીર અને તેની પત્ની વીણાના ઓશિયળા બની ગયા. હવે કમળા બા પાસે કાંઈ રહ્યું નથી એ જાણીને વીણા પોતાના છોકરાઓમાં જ સમય પસાર કરતી અને ધીરે-ધીરે ઘરનો ઢસરડો કમળા બા ઉપર નાખી દીધો અને પોતાનું ધાર્યું કરવા લાગી. સમીરે નોકરી છોડી પોતાનો કન્સ્ટ્રક્શનનો સ્વતંત્ર વ્યવસાય ભાગીદારીમાં શરૂ કરેલો એટલે એને ઘર તરફ જોવાનો સમય જ નહોતો. વીણા જેટલું પાણી પીવડાવે એટલું જ પાણી સમીર પીતો.

સમીરના બન્ને સંતાનો મોટા થતાં અમેરિકા ભણવા ગયા અને ત્યાંજ સ્થાયી થઈ ગયા.

નાની પુત્રવધુ વીણા પોતાની કિટી પાર્ટી, ક્લબ કલ્ચરમાં એવી તો ખૂંપી ગઈ હતી કે, ઉંમરલાયક થયેલા કમળાબાને દવા-દારૂ તો દૂરની વાત પણ શું જોઈએ છે એ પૂછવાની પણ તસ્દી લેતી નહીં. ઘર ચલાવવા, કે

નોકર ચાકર દ્વારા કામ કરાવવા કમળાબાને, એક એક વસ્તુ કે કામ માટે પૈસા માગતાં, વીણા પાસેથી મેળવતાં અને વ્યવસ્થા કરતા દમ નીકળી જતો અને પ્રભુ પાસે મોત માગવાનો વારો આવતો.

એમાં સમીર અને વીણા દીકરા-દીકરી પાસે અમેરિકા ગયા. કમળાબાને ઘરે મૂકીને બે-ચાર મહિને પાછા આવ્યા ત્યારે એકલા રહીને કમળા બા બીમાર પડી ગયા હતા. છ મહિના પછી ફરી બન્નેએ અમેરિકા જવાનું ગોઠવ્યું અને ક્યારે પાછા અવાશે એ નક્કી નહોતું. એટલે કમળા બા ને કોઈને પણ જાણ કર્યા વિના મિત્ર હાર્દિક પાસે “હાશકારો” ઘરડા ઘરમાં મૂકીને અમેરિકા જતા રહ્યા. વીણાએ સમીરથી મોટા ધીરેનની સામાન્ય સ્થિતિ અને મિલકતમાં ભાગ માગવાની દહેશતથી, ભગવાનદાસના નિધન પછી પોતે તેમજ કમળાબાનો વ્યવહાર પણ લગભગ બંધ કરી દીધો હતો. એટલે એમને પણ અમેરિકા જવાની અને કમળા બાને ઘરડાઘરમાં મૂક્યાની જાણ કરી નહોતી. જોકે પુત્રવધુની જોહુકમી અને ત્રાસથી વીણા સાથે રહેવાને બદલે “હાશકારો” ઘરડાઘરમાં કમળા બા વધુ આનંદથી રહેતા હતા. ત્યાંજ નંદિની એમને મળવા-લેવા આવી.

બે-એક મહિના પછી સમીરે ઘરડાઘરમાં છ મહિના ના ભરેલા પૈસા પૂરા થતા ધીરેન અને નંદિની કમળા બાને પોતાના ઘરે તેડી લાવ્યા.

પોતાની મા છે, જેવી છે તેવી પણ જનેતા છે એમ સમજીને ધીરેન તથા નંદિની કમળા બાને જરા પણ ઓછું ન આવે તેની કાળજી રાખતા અને કોઈ જાતના અભાવ વિના સેવા ચાકરી કરતા. પણ કમળા બાને દિકરા-વધુની લાગણી જોઈ અને ક્યાં વીણા અને ક્યાં નંદિની? ની મનોમન સરખામણી કરી પોતે કરેલા અન્યાયનો ડંખ હમેશા મનમાં રહેતો અને પોતે પ્રભુના ગુનેગાર છે એવું વિચાર્યા કરતા. એમાંને એમાં, ઉંમર અને અજંપાને લઈને પથારીવશ થઈ ગયા

પણ ચમત્કાર હજી પણ બને છે

પતિ ભગવાનદાસના ગામડાના મિત્ર ગુલાબચંદ શેઠનો દિકરો ધનસુખ એક દિવસ ધીરેનના ઘરે અચાનક આવ્યો. ધીરેન અને ધનસુખ નાનપણમાં ગામડામાં સાથે રમેલા અને મોટા થયેલા. રાત્રે જમી-પરવારી બધા બેઠા હતા ત્યારે કમળાબાની હાજરીમાં, પોતાના સામાનમાંથી

એક કપડામાં વીંટલું પોટલું લઈ આવ્યો અને બોલ્યો કે “ભગવાનદાસ બાપા છેલ્લે-છેલ્લે ગામડે આવ્યા હતા અને સ્વર્ગે સિધાવ્યા પહેલા મારા બાપુજી ગુલાબચંદને ભાઈબંધીના નાતે પોતાના પિતૃક ઘરના પટારામાંથી આ પોટલી અને એક કાગળ આપી ગયા હતા. મારા પિતા ગુલાબચંદ શેઠે મને તે વખતે જ કહેલું કે આ કાગળ અને આ પોટલી ૨૦૧૨ની સાલમાં ધીરેન જ્યારે નોકરીમાંથી નિવૃત્ત થાય કે થવાનો હોય ત્યારે આપજે જે મેં સાચવી રાખેલ અને ત્યારબાદ મારા પિતાશ્રી પણ સ્વર્ગે સિધાવ્યા. એટલે હું અત્યારે આ તમારી અનામત આપવા આવ્યો છું. આ પોટલીમાં શું છે એ પણ મને ખબર નથી. આ પત્ર ખોલીને વાંચીએ એટલે ભગવાનદાસ બાપાએ શું લખ્યું છે ખબર પડે.”

કમળાબા કે ધીરેન કે નંદિની ને પણ આ વિષે કાંઈ જ જાણકારી નહોતી એટલે સૌ આશ્ચર્યથી જોઈ રહ્યા અને ધનસુખે સીલ કરેલો કાગળ વાંચ્યો.

ભગવાનદાસ પોતાના હસ્તાક્ષરમાં લખેલા કાગળમાં લખતા હતા કે....

ચિ. ધીરેન, સૌ. નંદિની તથા બાળકો

કુશળ હશે. આ કાગળ તમારા હાથમાં આવશે ત્યારે તમારી માતા કમળા હયાત હશે કે નહિ તે મને ખબર નથી. પરંતુ છેલ્લા પાંચ-છ વરસથી હું અને કમળા સમીર સાથે રહ્યા અને સમીરની પત્ની સૌ. વીણાના સ્વભાવ અને વ્યવહારથી પરીચિત થયા પછી તેમજ તારા માતા કમળાનો સમીર તરફનો પક્ષપાત અને તારા તરફનું ઓરમાયું વર્તનનો હું સાક્ષી છું. હું અને તારી બા, તારા કુટુંબ તરફ અમારી ફરજ બજાવવા ઉણા ઉતર્યા છીએ. જોકે તેં કે તારી પત્ની નંદિનીએ કદી અમને ફરીયાદ નથી કરી અને મુંગા-મોઢે અમારો વ્યવહાર જોતા રહ્યા અને મોટું મન રાખ્યું છે. પણ તારી બા સૌ.વીણાની વાતોમાં આવી જઈને એની ચાલાકીનો ભોગ બની છે. તારા દિકરા-દિકરી પણ મારા જ વંશ છે. એટલે એમના માટે આ પોટલીમાં મારા વડીલોના સોનાના ઘરેણા અને અસલી રાણી છાપ ચાંદીના સિક્કા મેં તારી બા કમળાથી પણ ખાનગી રાખી મારા મિત્ર ગુલાબચંદને ત્યાં મૂકતો જાઉં છું. જે મારી હયાતી હોય કે ન હોય પણ ૨૦૧૨ની સાલમાં, તારા સંતાનો પરણ્યા હશે કે પરણવા જેવડા થઈ ગયા હશે અને તું પણ નિવૃત્તિના આરે ઉભો હોઈશ એટલે મારી ફરજ સમજી આપતો જાઉં છું. મારી ભૂલ

થઈ ગઈ હોય તો મને અને તારી બા કમળાબેનને તમે સૌ માફ કરી દેજો.

એ જ... તમારા પિતા ભગવાનદાસના આશીર્વાદ.

★

પત્ર પૂરો થયો ત્યાં સુધીમાં તો સૌની આંખો ભીની થઈ ગઈ હતી. પરંતુ પત્ર પૂરો થતાં જ જાણે કમળા બા સાવ સાજી થઈ ગયા હોય તેમ, પથારીમાંથી ઉભા થઈ ગયા...

ધનસુખે પોટલું ખોલ્યું અને સોનાના ઘરેણા અને ચાંદીના સિક્કાનો ચળકાટ જોયા પછી મનોમન એની કિંમતની ગણતરી માંડીને કમળાબા બોલી ઉઠ્યા. “ધીરેન-નંદિની તમારા બાપુજીએ તો માફ મોત સુધારી દીધું. મેં ભોળપણમાં કરેલી ભૂલ મારા ભગવાને સુધારી દીધી. બસ મને હવે કોઈ અફસોસ નથી ભલે હવે મને મોત આવે.”

“અરે મોત હમણાં શેનું આવે બા! જુઓને તમે તો સાવ સાજા થઈ ગયા હવે તો અમારા દિકરા પ્રજ્ઞેશના લગ્ન માણીને એના પુત્ર કે પુત્રી જે હોય તેને ઘોડિયામાં હિંચોળી, હાલરડા ગાતાં-ગાતાં સૂવડાવ્યા વિના અમે તમને કાયમ માટે થોડા સૂવા દઈશું” કહીને નંદિનીએ કમળાબાના હાથ પકડી લીધા અને સૌ ખિલખિલાટ હસી પડ્યા ને જાણે કમળાબા સાવ સાજા થઈ ગયા. ■

માતાનું ઋણ

ડૉ. માર્કલ દુબેટી વિશ્વવ્યાપી પ્રતિભા ગણી શકાય. તેઓ અમેરિકાના ટેક્સાસ સ્ટેટના હતા. તેમણે પોતાના દીર્ઘ જીવનમાં અતિ પ્રશંસનીય સેવાકાર્ય કર્યું હતું. તેઓ ૮૫ વર્ષની વય સુધી સતત સેવાયજ્ઞ કરતા રહ્યા. મૃત્યુપર્યંત અવિરત સેવા કરતા રહ્યા. ૮૫ વર્ષ સુધી રોજ ૧૪ કલાક કામ કરતા. ત્યાર પછી ૧૦ કલાક કામ કરતા અને છેવટે ૮ કલાક કામ કરતા. તેમને ગરીબો પ્રત્યે ભારે હમદર્દી. કોઈએ એમને પૂછ્યું : ‘તમને ગરીબો પ્રત્યે આટલી બધી લાગણી કેમ છે?’

એમણે ગંભીરતાથી કહ્યું : ‘મારી માએ લોકોનાં કપડાં સીવી-સીવીને મને ડોક્ટર બનાવ્યો; એનું ઋણ અદા કરું છું.’

બોધ વાક્યો

- ★ માણસે પોતાનો અતીત (ભૂતકાળ) ભૂલવો ન જોઈએ.
- ★ માનવસેવામાં જે સુખ રહેલું છે તે શ્રેષ્ઠ સુખ છે.
- ★ સેવા કરનારને થાક લાગતો નથી, સેવામાં જ સુખ મળે છે.
- ★ ગરીબો અને વંચિતોની સેવા એ જ ઈશ્વરની સેવા ગણો.
- ★ માતાનું ઋણ ચૂકવનાર જ સુપુત્ર ગણાય.

‘સફળતાનાં સ્વાતિબિંદુ’ માંથી

શબ્દોની કમ્પ્યુગ્રાફી - (૯)

• તુલસીદાસ કંસારા •

• હાર્ડવેર : Play Station Kiosk

કીઓસ્ક શબ્દ તુર્કીના કોસ્ક (kiosk) પરથી આવેલ છે જેને પર્સીયનમાં કુસ્ક કહેવાતું. જેનો અર્થ થાય છે નાનું બગીચામાં બનાવેલ પેવેલીયન ('સહેલીયોંકી બારી' જેવું જે ઉદયપુરમાં તેમજ ભુજના શરદબાગમાં કદાચ જોવા મળે છે) અને પશ્ચિમી દેશોમાં તેને બુથના પર્યાય તરીકે પણ વાપરવામાં આવે છે.

અહીં ચિત્રમાં દર્શાવેલ ઇલેક્ટ્રોનિક કીઓસ્ક (કે કમ્પ્યુટર કીઓસ્ક અથવા ઈન્ટર-એક્ટીવ કીઓસ્ક)માં કમ્પ્યુટરનો એક ટર્મિનલ રાખવામાં આવેલ હોય છે અને તેના કીઓસ્ક સોફ્ટવેરની ડિઝાઇન એવી રીતે બનાવાયેલ હોય છે કે વપરાશકર્તા તેમાં કોઈ ફેરફાર ન કરી શકે.

આવા પે-સ્ટેશન તરીકે ઓળખાતા કીઓસ્ક તમને રેલ્વે સ્ટેશન, બસ સ્ટેશન, મોલમાંની મોટી દુકાનોમાં, વિગેરે સ્થળોએ જોવા મળે છે. આ કીઓસ્કને વેન્ડિંગ મશીન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, જ્યાંથી તમને ન્યુઝ પેપર્સ, સીગારેટ્સ, ઠંડા પીણાની બોટલ્સ, વિગેરે અનેક વસ્તુઓ સિક્કો કે કાર્ડ નાખી, વસ્તુ પ્રમાણે પેમેન્ટ કરીને તેજ મશીનમાંથી જોઈતી વસ્તુ જાતે લઈ શકાય છે. વચ્ચે કોઈ વ્યક્તિની જરૂર પડતી નથી.

• સોફ્ટવેર : Quick Time

નામ જ દર્શાવે છે તેવી રીતે, ક્વિક ટાઇમ એટલે તુરત જ ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવું આ સોફ્ટવેર-પ્લેયર એપલ ઈન્કોર્પોરેશન દ્વારા ડેવલપ કરવામાં આવેલ છે. આ મલ્ટીમીડિયા ફ્રેમવર્ક માટેનું સોફ્ટવેર ડિજિટલ વીડિયો, પિક્ચર્સ, સાઉન્ડ કે પેનેરોમીક ઈમેજ્સ જેવા અનેક ફોર્મેટને હેન્ડલ કરવા માટેની ક્ષમતા ધરાવે છે. તેનું ક્લાસીક વર્સન વિન્ડોઝ એક્સ-પી અને મેક ઓએસ એક્સ લીયોપાર્ડ ઓપરેટીંગ સિસ્ટમો પર ચલાવી શકાય છે.

આ આઈકન (ચિત્રમાં આપેલ છે તે) કે લોગો ના ઈન્ટેલેકચ્યુલ પ્રોપર્ટી રાઈટ્સ - હક્કો - એપલ ઈન્કોર્પોરેશન ધરાવે છે પરંતુ તે કોઈ પણ એવા લેખમાં વાપરી શકાય છે જે એપલ કંપનીના માર્કેટ શેર કે તેની ખ્યાતિને

નુકશાનકર્તા ના હોય. તમારા પર્સનલ કોમ્પ્યુટર ઉપર પણ તે ચલાવી શકો છો પરંતુ તે માટે તેના ડ્રાઈવરની જરૂર રહે છે જે ડાઉનલોડ કરવું પડે. ૧૯૯૧ના ડિસેમ્બર મહિનામાં બહાર પાડવામાં આવેલ આ સોફ્ટવેર ને ૧૯૯૮માં આઈએસઓ સ્ટાન્ડર્ડ એપ્રુવલ આપેલ છે અને ફેબ્રુઆરી ૨૦૧૪થી તેનું સ્ટેબલ વર્ઝન બહાર પડેલ છે.

• ઈન્ટરનેટ : Air Drop

હવામાંથી પડવું એટલે એરડ્રોપ. આ શબ્દનો ઉપયોગ એપલ ઈન્કોર્પોરેશને પોતાની ફાઇલ ટ્રાન્સફર માટેની એક સર્વિસનું નામ તરીકે કરેલ છે. જુલાઈ ૨૦૧૧થી અસ્તિત્વમાં આવેલ આ એરડ્રોપ ઈમેઈલ કે અન્ય જથાબંધ માહિતીઓને સ્ટોર કરતી ડિવાઈસ વિના ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે. આ એડ-હોક સર્વિસ એપલ ઈન્કોર્પોરેશને વિકસાવેલ છે જે તેમની ઓપરેટીંગ સિસ્ટમ પૂરતી મર્યાદિત છે.

આ સર્વિસનો ઉપયોગ માત્ર મેક કોમ્પ્યુટર કે મોબાઈલ ડિવાઈસ ઉપર જ કરી શકાય છે. તેની ઓપરેટીંગ સિસ્ટમ એક્ષ માત્ર વાઈ-ફાઈ થકી ચાલે છે અને જ્યારે તેની આઈઓસ તરીકે ઓળખાતી સિસ્ટમ વાઈ-ફાઈ તેમજ બ્લુટુથ બંને પર ચાલે છે. અત્યારે તેની ફાઈલો ટ્રાન્સફર કરવા માટે સાઈઝની કોઈ મર્યાદા નથી. એપલના વપરાશકર્તાઓ તો કહે છે કે એક આખી મૂવીની ફાઈલ જે ૧૦ જીબી જેટલી હોય છે તે પણ તેઓએ એરડ્રોપ મારફતે કોઈપણ જાતની અડચણ વિના ટ્રાન્સફર કરેલ છે. માત્ર તેની એકજ મર્યાદા છે કે બંને કોમ્પ્યુટરો ૧૦ મીટરની રેન્જમાં હોવા જોઈએ. આને કારણે બહુજ ઓછા લોકો આ સગવડનો ઉપયોગ કરે છે. ■

પરિવારની એક વ્યક્તિના આચરણનો પડછાયો સમગ્ર પરિવાર પર પડતો હોય છે. એ જ રીતે સમાજની મુખ્ય વ્યક્તિઓના આચરણનો પડછાયો સમગ્ર સમાજ - પરિવાર પર પડતો હોય છે.

અભિનંદન

શ્રી જ્યોતિષ મધુભાઈ ભટ્ટને રાષ્ટ્રપતિ એવોર્ડ

મૂળ કચ્છ - ભુજના વતની અને હાલ ગાંધીનગર રહેતા, જ્યોતિષ મધુભાઈ ભટ્ટને ભારતની જનગણના વર્ષ ૨૦૧૧ માટે સમગ્ર ભારત દેશમાં શ્રેષ્ઠ કામગીરી કરવા માટે મહામહીમ રાષ્ટ્રપતિજીનો સર્વોચ્ચ સીલ્વર મેડલ એનાયત કરવામાં આવેલ છે. વર્ષ ૨૦૧૧માં

જ્યોતિષ મ. ભટ્ટ તત્કાલીન નિવાસી નાયબ કલેક્ટર તાપી - વ્યારા ખાતે ભારતની જનગણના ૨૦૧૧ માટે ઉત્કૃષ્ટ કામગીરી બજાવી મહામહીમ રાષ્ટ્રપતિજીના હસ્તે આ સીલ્વર મેડલ, પ્રમાણપત્ર એનાયત કરવામાં આવેલ છે. હાલ તેઓ પ્રાંત અધિકારી, ધ્રાંગધ્રા ખાતે ફરજ બજાવે છે.

કચ્છી બાળ કલાકાર ટી.વી.ના પડદે

અમદાવાદમાં વસતા અને મૂળ કોઠારાના વતની એવા જાણીતા Anaesthesiologist ડૉ. વિનોદભાઈ વસંતરાય જોષીની સુપુત્રી ચિ. કાશ્વીએ પંડિત જવાહરલાલ નહેરૂના જન્મદિન “બાળદિન” નિમિત્તે GTPLની ‘નિર્માણ’ ચેનલ પર પોતાનો સ્વતંત્ર કાર્યક્રમ આપીને સમાજનું ગૌરવ વધાર્યું છે.

દીવાન બલ્લુભાઈ શાળા - કાંકરીયામાં ચોથા ધોરણમાં અભ્યાસ કરતી કાશ્વીએ શાળામાં યોજાતા મનોરંજન કાર્યક્રમોનું બખૂબી સંચાલન કર્યું છે. ઉપરાંત ૧૫ ઓગસ્ટના AMA આયોજીત દેશભક્તિના કાર્યક્રમમાં GTPL ચેનલ પર

લાઈવ પ્રોગ્રામ આપી ચૂકી છે.

આકાશવાણી, અમદાવાદ રેડિયો સ્ટેશન પર ગત વર્ષે દિવાળી નિમિત્તે વક્તૃત્વ આપીને બધાના મન મોહી લીધા હતા.

અમદાવાદ મેડિકલ એસોસિએશન અને મણિનગર મેડિકલ એસોસિએશન દ્વારા આયોજીત સંગીત સંધ્યાના કાર્યક્રમોમાં અનેક ગીતો ગાયા છે અને પીયાનો પર ધૂનો વગાડીને શ્રોતાગણને ડોલાવ્યા છે.

અત્રે ઉલ્લેખનીય છે કે કાશ્વીની મોટી બહેન વિરાજ વિનોદભાઈ જોષી ફાઈનલ MBBS માં અભ્યાસ કરે છે અને એ પણ ખૂબ સારી સીંગર છે.

ડૉ. વિનોદ જોષીના પત્ની અને કાશ્વીના મમ્મી ફાલ્ગુનીબેન જોષી સંગીત વિશારદ છે અને અનેક સ્ટેજ પ્રોગ્રામ આપી ચૂક્યા છે. એમના મધુર કંઠથી અનેક કાર્યક્રમોનું સંચાલન કરેલ છે. (એમાં કચ્છી સમાજનો ‘કચ્છી મેળા’નો કાર્યક્રમ પણ ખરો.)

GTPL ની ‘નિર્માણ’ ચેનલ પર પ્રસારિત થયેલ કાર્યક્રમ You Tube પર મૂકવામાં આવેલ છે, જે ‘Kashvi Live on GTPL on children's day’ લીંક પર જોઈ શકાય છે. કાશ્વી બેડમિન્ટન, ટેનિસ અને સ્વિમિંગનો શોખ પણ ધરાવે છે.

કાશ્વીને આ સિધ્ધિ બદલ ઠેર ઠેરથી અભિનંદન મળી રહ્યા છે.

ચરોતર યુનિવર્સિટીના બી.ટેક. (આઈ.ટી.)માં યુનિવર્સિટીમાં પ્રથમ આવવા બદલ મૂળ કચ્છના કુ. લીશીતા સુનીલભાઈ શાહ ને સુવર્ણપદક પ્રાપ્ત થયો છે. કુ. લીશીતાએ ૯.૩૬ પર્સન્ટાઈલ મેળવ્યા છે. તા. ૨૦મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૪ના

યોજનાર પદવીદાન સમારંભમાં તેમને આ સુવર્ણ પદક એનાયત કરવામાં આવશે.

સમગ્ર કચ્છી સમાજ તેને આ સિધ્ધિ બદલ અભિનંદન પાઠવે છે.

ગાંધીનગર ગાથા

● શ્રીમતી વર્ષા જે. મહેતા ●

આગામી કાર્યક્રમ..... નિમંત્રણ

તા. ૨૧-૧૨-૨૦૧૪ને રવિવારના રોજ ગાંધીનગર કચ્છ મિત્ર મંડળ તરફથી સરસ્વતી સન્માન અને સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રસંગે અમદાવાદ અને ગાંધીનગર સ્થિત કચ્છી ભાઈ-બહેનોને આ કાર્યક્રમમાં ઉપસ્થિત રહેવા માટે ભાવભર્યું નિમંત્રણ પાઠવવામાં આવે છે.

અભિનંદન

સ્વ. મધુભાઈ ભટ્ટના સુપુત્ર અને ધ્રાંગધ્રાના નાયબ કલેક્ટર અને પ્રાંત અધિકારી તેમજ તત્કાલીન તાપીના નાયબ કલેક્ટર શ્રી જ્યોતિષભાઈ ભટ્ટે વર્ષ ૨૦૧૧માં વસ્તી ગણતરીની સોંપાયેલ કામગીરીને ઉત્તમ રીતે પૂર્ણ કરી. તેમની આ કામગીરીને બિરદાવતાં, તેમને રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા સન્માનિત કરવામાં આવ્યા છે. તેમને રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા સીલ્વર મેડલ અને પ્રમાણપત્ર એનાયત કરવામાં આવ્યા છે. કચ્છ મિત્ર મંડળ - ગાંધીનગર તેમજ શ્રી સૌરાષ્ટ્ર કચ્છ સેવા સમાજ તેમને ખૂબ ખૂબ અભિનંદન સહ શુભેચ્છા પાઠવે છે.

ઠંડીમાં હૂંફ

ગાંધીનગર શહેર વસાહત મંડળ તેમજ અરૂણોદય સેવા ટ્રસ્ટ દ્વારા તાજેતરમાં ગાંધીનગર શહેર અને ગ્રામ્ય વિસ્તારના જરૂરિયાતવાળા લોકોને ઠંડીથી રક્ષણ મેળવવા માટે ગોદડીઓનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. અમદાવાદના 'પ્રેમભક્તિ પરિવાર' દ્વારા જરૂરિયાતવાળી બહેનોને રોજી મળે તે માટે તેમની પાસે ગોદડીઓ તૈયાર કરાવવામાં આવી હતી. અને શ્રી અરૂણભાઈ બુચ, નીલેન્દુભાઈ વોરા, મયુરભાઈ વ્યાસ, કેશુભાઈ ઘાસવાળા, સુધીરભાઈ દેસાઈ, ધીરુભાઈ, શશીકાંતભાઈ મોઢા, કિશોરભાઈ જીકાદરા વગેરેએ શ્રમિકો અને જરૂરિયાતમંદ લોકોને ગોદડીઓ અર્પણ કરી અનન્ય સેવા બજાવેલ છે. અભિનંદન.

વાઈબ્રન્ટ સમિટ

મહાત્મા મંદિર - ગાંધીનગર ખાતે જાન્યુઆરી માસમાં વાઈબ્રન્ટ સમિટ - ૨૦૧૫ યોજનાર છે. દેશ વિદેશના અનેક મહાનુભાવો આ સમિટમાં હાજરી આપનાર છે. રાજ્ય સરકારે ગાંધીનગરને વાઈબ્રન્ટ બનાવવા તૈયારીઓ શરૂ કરી છે. શહેરમાં સ્વચ્છતા અભિયાન જોરજોરથી ચાલી રહ્યું છે. રસ્તાઓ તેમજ સર્કલોને નવા રૂપરંગ આપવામાં આવી રહ્યા છે. સેક્ટર-૧૭ ખાતે વાઈબ્રન્ટ પ્રદર્શન સંકુલ બનાવવામાં આવી રહ્યું છે. શહેરની વચ્ચોવચ્ચ આવેલ સ્વર્ણિમ પાર્કમાં બાળકો માટે રમતગમતનાં સાધનો અને કસરતનાં સાધનો મૂકવામાં આવશે. ઘ-૪ થી ચ-૪ ના વિસ્તારમાં અનેક આકર્ષણો ઊભા કરવામાં આવ્યા છે. વાઈબ્રન્ટને ઝળહળતી સફળતા માટે ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છાઓ.

નિબંધ સ્પર્ધા

વર્ષાબહેન મહેતા સંચાલિત ચંદ્રમણિ શૈક્ષણિક અને સાંસ્કૃતિક ટ્રસ્ટ તરફથી 'ગાંધીજી અને સ્વચ્છતા' આ વિષય પર એક નિબંધ લેખન સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં ૬૦ બાળકોએ ભાગ લીધો હતો. પ્રથમ ક્રમે - સ્નેહા મંગતાણી, દ્વિતીય ક્રમે ચૌહાણ એન્જલ અને તૃતીય ક્રમે ચૌધરી યશ્વીએ ઈનામો પ્રાપ્ત કર્યા હતા. ■

'કચ્છશ્રુતિ' - અંક ન મળવાની ફરિયાદ વિષે

'કચ્છશ્રુતિ'નો અંક ન મળવાની ફરિયાદો વારંવાર મળે છે. કાર્યાલયમાંથી સમયસર અંકો ટપાલ કચેરીમાં જમા કરાવાય છે જ. એટલે અંક ન મળે તો આપની ટપાલ કચેરીનો સંપર્ક કરો. સાદા પોસ્ટકાર્ડ પર પોસ્ટ માસ્ટર જનરલ - જી.પી.ઓ., અમદાવાદ અને આર.એમ.એસ. પોસ્ટ ઓફિસ, કાલુપુર, અમદાવાદને અવશ્ય ફરિયાદો મોકલો. આશા રાખીએ કે આપ સૌની ફરિયાદો જશે તો અંકો નિયમિત થશે. - મુખ્ય તંત્રી

મહિલા વિશ્વ

● રેખાબેન શુક્લ - અમદાવાદ ●

વિવિધ શાકભાજી

રીંગણ

- ★ રીંગણાને મીઠાના પાણીમાં સમારશો તો તે કાળા નહીં પડે તથા તેમાંની કડવાશ પણ દૂર થઈ જશે.
- ★ રીંગણાને શેકતા પહેલાં તેના પર તેલ ચોપડવાથી તેની છાલ સહેલાઈથી ઉતારી શકશો.
- ★ રીંગણાને કાચા કેળાની પાતળી છાશમાં રાખવાથી તે કાળા નહીં પડે.
- ★ રીંગણાનો ઓળો બનાવતી વખતે શેકેલા રીંગણાને બે મિનીટ પાણીમાં ડૂબાડી રાખશો તો છાલ સરળતાથી ઉતરશે.
- ★ રીંગણાનો ઓળો બનાવો ત્યારે તેમાં એક ચમચી દહીં ઉમેરશો તો ઓળાનો સ્વાદ અને રંગ બન્ને સારા થશે.
- ★ રીંગણામાં ચાર કાપા કર્યા પછી તેને તળશો તો રીંગણામાં મસાલો તરત ભરાશે તેમજ ભરેલા રીંગણાનું શાક જલ્દીથી બનશે.

મેથી

- ★ મેથીનાં તળેલા મુઠિયામાં ઘઉંનાં લોટમાં થોડો રવો ભેળવવાથી મુઠિયા કરકરા બનશે.
- ★ મેથીનું શાક બનાવતી વખતે ગેસ પરથી ઉતારતાં પાંચ મિનીટ પહેલાં એક ચમચો મલાઈ નાખવાથી મેથીની કડવાશ દૂર થશે તેમજ શાક પણ સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ મેથીની ભાજીને ૧૦ મિનીટ મીઠાનાં પાણીમાં પલાળી રાખવાથી ભાજીની કડવાશ દૂર થઈ જશે.

વટાણા

- ★ વટાણાનો રંગ જાળવી રાખવા માટે તેમાં એક ચમચી વિનેગાર અથવા ચપટીભર સોડા નાખો.
- ★ વટાણાનાં કૂમળાં છોતરા, કોથમીર તથા અન્ય

સામગ્રી ભેળવવાથી સ્વાદિષ્ટ ચટણી બની શકે છે.

- ★ શિયાળામાં વટાણાં સસ્તા હોય ત્યારે ખરીદી લઈ તેને ઉકળતાં પાણીમાં મીઠું નાખી તેને પાંચ-સાત સેકંડ સુધી એ પાણીમાં પલળવા રહેવા દઈ પછીથી પાણીમાંથી બહાર કાઢી લઈ સ્વચ્છ કપડાથી લૂછી નાખી પ્લાસ્ટિકની થેલીમાં પેક કરી ફ્રિજરમાં રાખવાથી લાંબા સમય (આશરે એક વર્ષ) સુધી બગડશે નહીં.
- ★ વટાણા તથા ગાજર રાંધતી વખતે તેમાં અડધો ચમચો સાકર ઉમેરવાથી વાનગી વધુ સ્વાદિષ્ટ બનશે.

ગાજર

- ★ ગાજરને જલ્દીથી છોલવા માટે તેને પાંચ મિનીટ ગરમ પાણીમાં રાખી મૂકો અને છોલતાં પહેલાં બે-ત્રણ મિનીટ ઠંડા પાણીમાં રાખો.
- ★ ગાજરને ખમણવાથી જે રસ નીકળે તેને ફેંકવાને બદલે શાકમાં ભેળવવાથી શાક પૌષ્ટિક બનશે.
- ★ ગાજર ચણાનું શાક બનાવતી વખતે તેમાં એક ચમચી સાકર ઉમેરવાથી શાક સ્વાદિષ્ટ બનશે.

મરચાં

- ★ લીલાં મરચાં રાખ્યા હોય તે પ્લાસ્ટીકની થેલીમાં ચપટી હળદર ભભરાવી રાખવાથી લીલાં મરચાં લાલ નહીં થાય તથા લાંબા સમય સુધી તાજા પણ રહેશે.
- ★ વધારે પ્રમાણમાં લીલાં મરચાં સમારવાના હોય ત્યારે હાથમાં પોલીથીન પહેરી રાખશો તો બળતરા નહીં થાય.
- ★ લીલાં મરચાં સમારતી વખતે હાથમાં સરસવનું તેલ ચોપડી રાખશો તો પણ બળતરા નહીં થાય.
- ★ મરચાંને સમારવાથી હાથમાં બળતરા થવા લાગે તો અડધા લીંબુનાં રસમાં અડધી ચમચી મીઠું ભેળવી હાથ પર પાંચ મિનીટ ઘસીને હાથ ધોઈ નાખો.

બળતરા દૂર થઈ જશે.

- ★ સૂકાયેલા લીલાં મરચાં ફેંકી દેવાનાં બદલે તેમાં મીઠું, જીરું, લસણ તથા પ્રમાણસર બીજાં મસાલા નાખી બનાવેલ ચટણી સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ હળદર સાથે લીલા મરચા રાખવાથી મરચાં લાંબો સમય તાજા રહેશે.
- ★ વાટેલાં આદુ મરચામાં એક ચમચી મીઠું - હળદર તથા એક ચમચી તેલ ભેળવવાથી આદુ - મરચાં લાંબો સમય તાજાં રહેશે.
- ★ લાલ મરચાંને તાજા રાખવા મરચાંને કાગળની થેલીમાં મૂકી થેલી બંધ કરો પણ થેલીનાં ઉપરનાં ભાગે છિદ્ર પાડી થેલી ફિજમાં મૂકો.
- ★ લાલ મરચાંની ભૂકીને તેલ ચોપડી તેની સાથે એક હીંગનો ટુકડો રાખવાથી રંગ લાલ જ રહેશે, સમય જતાં રંગ નહીં ઉડે તેમજ કીડા પણ નહીં પડે.
- ★ લીલાં મરચાંને લાંબા સમય સુધી તાજાં રાખવા તેનાં ડિંટીયા કાઢી લઈ પોલીથીન બેગમાં મૂકી રેફ્રિજરેટરમાં મૂકો.

પાલક

- ★ પાલક પનીર બનાવતી વખતે તેમાં એક ચમચો કીમ નાખવાથી શાકનો રંગ આકર્ષક બનશે. શાક સ્વાદિષ્ટ પણ બનશે.
- ★ પાલકનો નેચરલ લીલો રંગ જાળવી રાખવા રાંધતી વખતે તેને ઢાંકેલી રાખો તેમજ વધારે પડતી બાફો પણ નહીં.
- ★ પાલકનો રંગ જાળવી રાખવા રાંધતી વખતે તપેલું કે કડાઈ ખુલ્લી રાખો.

ટામેટા

- ★ ટામેટાને જાળવવા માટે તેને હવાદાર જગ્યાએ રાખો. વધુ પડતાં પાકી ગયેલા ટામેટામાંથી વિટામિન-સી નો નાશ થાય છે.
- ★ ટામેટાને વધુ પાકી જાય ત્યારે સલાડ બનાવતાં પહેલાં થોડીવાર ફીજરમાં મૂકી રાખો અને પછીથી કાપો. ટામેટાં સરળતાથી કાપી શકશો.
- ★ લીલા ટામેટાને પાકાં લાલ રંગના કરવા ટામેટાને

કાગળમાં લપેટી અંધારી જગ્યાએ એક રાત માટે મૂકી દો. ટામેટા લાલ થઈ જશે.

- ★ ટામેટાની છાલ ઝડપથી ઉતારવા માટે ટામેટાને બે મિનીટ ગરમ પાણીમાં રાખી છાલ ઉતારો.
- ★ ફીજમાંથી ટામેટા કાઢી ગરમ પાણીમાં રાખી છાલ ઉતારવાથી છાલ સરળતાથી ઉતારી શકશો.
- ★ કાચાં ટામેટાને કાંદા સાથે રાખી મૂકવાથી ઝડપથી પાકી જશે.
- ★ ટામેટાને જલ્દીથી બાફવા માટે તેમાં એક ચમચી સાકર અને મીઠું નાખો.
- ★ ટામેટાનો સૂપ બનાવતી વખતે તેમાં થોડો ફૂદીનો ઉમેરવાથી સૂપનો સ્વાદ અને સોડમ વધશે.
- ★ ટામેટાનો સૂપ બનાવતી વખતે તેમાં થોડો મકાઈના લોટનો ઘોળ નાખી જીરું હિંગનો વધાર કરશો તો સૂપ સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ ટામેટાનો સોસ વધારે પડતો ગળ્યો લાગે તો તેમાં થોડો લીંબુનો રસ ભેળવી દો.
- ★ ટામેટા નરમ પડી જાય ત્યારે તેને ફેંકી દેવાના બદલે બરફનાં પાણીમાં મીઠું નાખી તે પાણીમાં ૯૦ મિનીટ સુધી ટામેટાં રાખી મૂકશો તો ટામેટા કડક થઈ જશે.
- ★ ટામેટાનો સોસ બનાવો ત્યારે તેમાં ખમણેલું બીટ નાખશો તો સોસનો રંગ ઘેરો બનશે.
- ★ ટામેટાનાં સૂપમાં થોડો કોર્નફ્લોર ઉમેરી જીરું હિંગનો વધાર કરવાથી સૂપ સ્વાદિષ્ટ બનશે.

મૂળા

- ★ મૂળાની ભાજી વધારે સ્વાદિષ્ટ બનાવવા તેમાં થોડાં પાલકના પાન નાખો.
- ★ મૂળા તથા ગાજરને ખમણવાથી તેમાંથી નીકળતાં રસને શાકમાં ભેળવશો તો શાક સ્વાદિષ્ટ બનશે.
- ★ મૂળાને લાંબા સમય તાજાં રાખવા તેની પાછળ તથા આગળનો ભાગ કાપી તેને પોલીથીનની થેલીમાં મૂકી ફિજમાં મૂકો.
- ★ મૂળાને મીઠું ભીંજવેલ પાણીમાં સમારવાથી મૂળાની તીખાશ દૂર થશે.
- ★ મૂળાનાં પાનને ઝીણા સમારી વધારીને મસાલો કરવાથી સ્વાદ તથા રંગ સરસ થશે. ■

કલરવ

• દિનેશ માંકડ - અમદાવાદ •

ટોક વિથ ટાબરીયા

ગુલાબી ઠંડી શરૂ થઈ ગઈ. એટલે ધ્રુજતા ધ્રુજતા શાળાએ જવાની કેવી મજા પડે! અને રવિવારે મમ્મી ઊંઘીયું બનાવશે, તે યાદ આવતા જ મોંમાં પાણી તો શનિવારથી જ આવતાં થઈ જાય. સાચી વાત છે ને? દોસ્તો, આ સમય તમારા સૌ માટે થોડો રીલેક્સ ટાઈમ - હળવાશનો સમય છે. બીજી કસોટી આવવાને થોડી વાર છે. ઉત્તરાયણની તૈયારી થોડી થોડી શરૂ થઈ છે. રીલેક્સ ટાઈમમાં થોડી વાત પણ રીલેક્સ થવાની - છતાં કામની વાત કરીએ. તમારામાંથી કેટલાને દરરોજ વર્તમાનપત્ર વાંચવાની ટેવ છે? ટી.વી. ચેનલ્સ તો રોજ જોવાય - પણ ટી.વી. અને વર્તમાનપત્રમાં ખૂબ મોટો ભેદ છે. ટી.વી.માં એકસાથે એક જ ચેનલ, બધાએ સાથે મળીને જોવી પડે. વળી ટી.વી. તો જોયા પછી નજરથી અળગું થાય - ભૂલી જવાનું. વર્તમાનપત્રમાં વૈવિધ્ય હોય, વર્તમાન બનાવો, રાજકારણ, રમતજગત, મનોરંજન અને બીજી કેટલીયે ઉપયોગી બાબતો! દોસ્તો દુનિયાના કેટલાયે પ્રદેશ આપણે ભૂગોળમાં ભણ્યા હોઈએ અને ભૂલી પણ ગયા હોઈએ. પણ તે પ્રદેશમાં વર્તમાન સમયમાં શું ચાલે છે, તે વર્તમાનપત્રો જ બતાવે. ખાસ તો દેશ અને દુનિયાની દરેક ક્ષેત્રની વર્તમાન સ્થિતિનો વિસ્તૃત અહેવાલ વર્તમાનપત્રો જ આપે. અને હા, ખાસ તો તમે મોટા થશો એટલે તમારે ઈન્ટરવ્યુ કે સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ આપવી પડશે. તેમાં જરૂરી સામાન્ય જ્ઞાન (જનરલ નોલેજ) તો રોજબરોજના બનાવો જાણીને જ વિકસે. અને એટલે આ ટેવ નિયમિત રીતે પાડવા જેવી જ છે. કદાચ આ વાત કહેવાઈ ગઈ હોય તો ફરી એકવાર. કારણકે ખૂબ જરૂરી છે. કેટલાયે ભૂલકાંઓને સ્વાતંત્ર્ય દિવસ અને પ્રજાસત્તાક દિવસનો ભેદ ખબર નથી હોતી! (તમને તો ખબર છે ને?) - તો ચાલો, આજથી વર્તમાનપત્ર વાંચવાનું શરૂ. જો જો, એવી તો મજા પડશે કે ન પૂછો વાત. જેમને આ સારી ટેવ હોય, તેઓ બારીકાઈથી વાંચવાનું શરૂ કરે. થેંક્સ.

ગૌરવ ગાથા

કચ્છ માંડવીના એવા દેશના વિખ્યાત અર્થશાસ્ત્રી પ્રો. જે.જે. અંજારીયા ભારતની મુખ્ય બેંક રીઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાના ડેપ્યુટી ગવર્નર તરીકે ૧૯૬૭થી ૧૯૭૦ દરમ્યાન રહી ચૂક્યા છે. મુંબઈ યુનિ.માં ભણ્યા પછી તેઓ લંડનની સ્કુલ ઓફ ઈકોનોમિક્સમાં પણ આગળ અભ્યાસ કર્યો. તેઓ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF)ના સ્ટાફ સભ્ય પણ રહી ચૂક્યા છે. દેશ આઝાદ થયા પછીની આપણી પ્રથમ પંચવર્ષીય યોજનાના પાયાના ખ્યાલો તેમણે આપ્યા છે. કારણકે ૧૯૫૦થી જ તેઓ ભારતના નાણાં મંત્રાલયના મુખ્ય આર્થિક સલાહકાર રહ્યા હતા. તેમને ૧૯૫૭માં 'પદ્મશ્રી' એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યા છે. ૧૯૬૮માં લંડનની સ્કુલ ઓફ ઈકોનોમિક્સે તેમને ૧૯૬૮માં 'ફેલો' તરીકે નિયુક્ત કરેલા. તેમણે લખેલા અનેક પુસ્તકો આજે પણ અર્થશાસ્ત્રના અભ્યાસુઓ માટે માર્ગદર્શક બને છે.

નાની વાત મોટો બોધ

તે દિવસે શાળાના બધા બાળકો ઝુંપડપટ્ટીમાં ગયા હતા. સૌ પોતાની સાથે રમકડા લઈ ગયા હતા. પોતે સહુ મોટા થયા હતા, કે પછી પોતા પાસે વધારાના હતા તેવા રમકડાં, એ ઝુંપડપટ્ટીના બાળકોને આપવા માટે સહુ લાવ્યા હતા. સ્મિત પણ પોતાની સાથે ખૂબ રમકડાં લાવેલો અને બાળકોને આપતો ગયો. તેના બધા રમકડાં વહેંચાઈ ગયા પછી તેની પાસે બેટ અને બોલ રહ્યા. તેણે જોયું સામે એક કિશોર તેની સામે જોઈ રહ્યો હતો. સ્મિત તેની પાસે ગયો, ને બેટ-બોલ તેની સામે ધર્યા. 'લે દોસ્ત.' કિશોર ધૂરક્યો, 'નથી જોઈતા તારા બેટ બોલ!' સ્મિતે પ્રશ્નાર્થ નજરે કિશોર સામે જોયું. કિશોર ફરી બોલ્યો, 'તારા આ બેટ બોલ તારા પિતાની અનીતિની કમાણીમાંથી આવેલા છે. મારે એવા બેટ-બોલથી રમવું નથી. ચાલ્યો જા.' સ્મિતને નવાઈ લાગી. આ કિશોર આવું કેમ બોલે છે? સ્મિતે ખભે હાથ મૂકી કિશોરને બેસાડીને શાંતિથી પૂછ્યું. તો કિશોરે પૂરી વાત હતાશા સાથે જણાવી. 'મારા પિતાની નાની દુકાન હતી.

થોડા વર્ષ અગાઉ પિતાજી બીમાર થઈ ગયા ને મૃત્યુ પામ્યા. મારી માએ દુકાન ભાડે આપી અને અમારું ગુજરાન ચલાવ્યું. હું થોડો મોટો થયો એટલે ભણવાની સાથે દુકાન ચલાવવા માટે મેં ભાડુઆતને અમારી દુકાન ખાલી કરવા કહ્યું. તે ન માન્યો એટલે મેં મા અને બીજા સગાઓને સાથે રાખી અદાલતમાં ન્યાય માંગ્યો. અમારી પરિસ્થિતિ વર્ણવી. અમારી પાસે આટલી મોંઘવારીમાં જીવન જીવવા બીજો એક પણ આશરો નથી તેમ પણ જણાવ્યું અને ન્યાય માંગ્યો. પરંતુ ન્યાય ન મળ્યો કારણકે તારા પિતા ન્યાયમૂર્તિ હતા. તેમણે લાંચ લઈને ભાડુઆતની તરફેણમાં ચુકાદો આપ્યો.’ સ્મિત ઝંખવાયો. તેને યાદ આવ્યું કે ઘણીવાર મમ્મી, તેના પપ્પાને હક્ક વગરના પૈસા નહિ લેવા સમજાવે, ને કોઈવાર ચક્રમક ઝરે છે.

ઘરે આવીને સ્મિત વિચારે ચડ્યો. ‘પપ્પાની આ ટેવ તો ખૂબ જ ખોટી કહેવાય. અનીતિના પૈસા ઘરમાં આવે અને કોઈ સાચા માણસને અન્યાય થાય. આ તો બેય ઘર બરબાદ થાય. આ વખતે તો પપ્પાની આ ટેવ છોડાવવી જ છે.’ થોડું વિચારીને મનમાં ગણગણ્યો, ‘આ આઈડિયા બરાબર છે. ભલે એકવાર, બે-ચાર વાક્ય જુદા બોલવા પડે. આવવા દે પપ્પાને.’

થોડીવાર પછી સ્મિતના પપ્પા ઘેર આવ્યા. રડમસ ચહેરે બધાની વચ્ચે આવીને બોલ્યો, મને શાળામાંથી કાઢી મૂક્યો છે. હવે મારાથી ક્યારેય શાળાએ નહીં જવાય! સ્મિતના પપ્પા ચોંક્યા. ‘કેમ, શું કારણ હતું તને કાઢવાનું?’ સ્મિતે ઉત્તર આપ્યો, ‘અમારી પાટલી તૂટી ગઈ. એમાં મારો વાંક જરાયે નહોતો. હું તો લેશન કરતો હતો, પણ બાજુમાં બેઠેલો કનુ જોરજોરથી પાટલી હલાવતો હતો, ને પાટલી તૂટી!’ સ્મિતના પપ્પા બોલ્યા, ‘તો તો શાળાએ, એ કનુને કાઢી મૂકવો જોઈએ. તારો દોષ ક્યાં હતો?’ સ્મિતે ઉત્તર વાળ્યો, ‘કનુના પપ્પા શાળામાં આવ્યા અને વર્ગ શિક્ષકના ગજવામાં થોડા રૂપિયા સેરવ્યા ને વર્ગના વિદ્યાર્થીઓને ચોકલેટ વહેંચી, એટલે સૌએ મારું નામ લીધું.’ સ્મિતના પપ્પા બોલ્યા, ‘આ તો અન્યાય કહેવાય. લાંચ - લાલચ લઈને સાચાને ન્યાય ન આપવો, એ તો ખૂબ ખોટું કહેવાય.’ સ્મિતે તક ઝડપી લીધી. ‘પપ્પા, નાના મોઢે મોટી વાત, માટે માફી માગું છું, પણ તમે અદાલતમાં આવી રીતે કેટલાને અન્યાય કરો છો?’ સ્મિતના પપ્પા સમજી ગયા. ‘બેટા, તારી વાત સાચી છે. હવે કદીયે સાચાને અન્યાય થાય તેવું નહીં કરું.’

સ્મિત પપ્પાના ગળે વળગી પડ્યો.

Health is Wealth

તમે કદી પાણી વિના સ્નાન કર્યું છે? હસવું આવી ગયું ને? આજે વાત સૂર્ય સ્નાનની કરવી છે. સૂર્ય નારાયણ પ્રકાશ તો આપે જ છે, પણ સાથે સાથે વિટામિન-ડી નો આપણા શરીરમાં સંચાર કરે છે. સવારના સૂર્યોદયથી માંડીને એકાદ કલાકનો તડકો (સવારે ૬ થી ૭) શ્રેષ્ઠ કહેવાય. સવારે ઘર આંગણે કે ધાબા પર ૫-૭ મિનિટ સૂર્ય સ્નાન કરો તો ખૂબ જ સ્વસ્થ રહેવાય. હીરા માણેક નામના એક મહાનુભાવ તો કશુંય ખાધાપીધા વગર કેવળ સૂર્ય સ્નાનથી જ જીવે છે, તે વાત ખબર છે? હા, બે વાત જરૂર ધ્યાન રાખવી પડે - તડકો સીધો આંખો પર ન આવે અને વધારે તીવ્ર તડકામાં ન ઊભા રહેવાની.

શું તમે જાણો છો?

દોસ્તો, કચ્છમાં અત્યારે ‘રણોત્સવ’ ચાલે છે. તમને કચ્છના આ રણ વિશે કેટલી ખબર છે? રણ એટલે રેતીનો પ્રદેશ. કચ્છમાં બે રણ છે - મોટું રણ અને નાનું રણ. નાનું રણ તો આપણે ક્યારેક કચ્છની મુલાકાત લઈએ ત્યારે રસ્તામાં આવે છે. સૂરજબારી પુલની આસપાસનો દરિયાઈ ખારપાટનો વિસ્તાર. અહીં મીઠું પકવવાનો ઉદ્યોગ વધારે ચાલે છે.

કચ્છનું મોટું રણ એ ભુજ તાલુકાની ઉત્તરે આવેલું છે. તે ૭૫૦૦ ચોરસ કિલોમીટરમાં પથરાયેલું છે અને દુનિયાના સૌથી વિશાળ (મીઠાના) રણ તરીકે ગણાય છે. આ રણ આગળ વધે છે. શિયાળામાં વિદેશી પંખી સૂરખાબ પણ અહીં રહેવા આવે છે. અહીં આવેલ કાળો ડુંગર અને ભગવાન દત્તાત્રેયના મંદિર શ્રદ્ધાના કેન્દ્ર છે. ચાંદની રાતમાં સફેદ રણની શોભા જોવાનો લહાવો ક્યારેક લેવા જેવો છે.

મગજ કસો, નહીં તો ખસો

૧. ત્રણ આંકડાથી લખી શકાય તેવી મોટામાં મોટી સંખ્યા કઈ?
૨. ૧થી ૮ના આંકડા લઈ, સરવાળા (+) અને બાદબાકી (-)ની નિશાની વાપરી પરિણામ ૧૦૦ (સો) લાવો.

આઈ. એચ. અંતાણી

હસ્યા તો ફસ્યા

શિક્ષક : રાકેશ, ‘આઈ ડોન્ટ નો’નો ગુજરાતી અનુવાદ કર.

રાકેશ : સાહેબ, મને ખબર નથી.

શિક્ષક : સાચો જવાબ. બેસી જા.

વતનના વાવડ

• સંકલિત •

કચ્છી નૃત્યાંગનાને ગૌરવ પુરસ્કાર

ભારતીય શાસ્ત્રીય નૃત્ય 'ભરત નાટ્યમ્' માટેનો ગુજરાત રાજ્ય ગૌરવ પુરસ્કાર-૨૦૧૪ રાજકોટમાં અનેક વિદ્યાર્થીઓને ભરત નાટ્યમ્ ની તાલીમ આપતાં મૂળ ભુજના મીરાં નિગમ ઉપાધ્યાયને જાહેર કરાયો છે. આ એવોર્ડ વિતરણ સમારોહ આગામી સમયમાં અમદાવાદ ખાતે યોજાશે.

ગૌરવ અપાવનારા ભરત નાટ્યમ્ના આ નૃત્યકારા મીરાં ભુજના વતની છે. માતા ઉષાબેન ઠક્કર પાસેથી નૃત્યનો વારસો મેળવી પિતા વલ્લભભાઈ ઠક્કરના પ્રોત્સાહનથી નાની વયથી નૃત્ય શીખવાનું શરૂ કર્યું. વધુ તાલીમ માટે ફેકલ્ટી ઓફ પરફોર્મિંગ આર્ટ્સ - એમ.એસ. યુનિવર્સિટી, વડોદરા ખાતે પદ્મભૂષણ ગુરૂ સી.વી. ચંદ્રશેખરના માર્ગદર્શન હેઠળ વિશેષ યોગ્યતા સાથે અનુસ્નાતકની પદવી મેળવી છે.

કોલેજનું પ્રતિનિધિત્વ કરી ગુરૂ સાથે ભુજ, વડોદરા, અમદાવાદ, ગાંધીધામ તથા ગુજરાત બહાર લખનૌ, કાનપુર, દિલ્હી, ચેન્નાઈ, કોઈમ્બતુર વગેરે સ્થળોએ નૃત્યના અનેક કાર્યક્રમો આપ્યા છે.

દક્ષિણ-પૂર્વીય એશિયાના થાઈલેન્ડ, ઈન્ડોનેશિયા, મલેશિયા, ફિલીપાઈન્સ વગેરે દેશોના જુદા જુદા પ્રદેશોમાં ભારતીય શાસ્ત્રીય નૃત્ય ભરત નાટ્યમના કાર્યક્રમ આપ્યા છે. ભારત સરકાર દ્વારા આયોજીત રશિયામાં યોજાયેલા 'ફેસ્ટીવલ ઓફ ઈન્ડિયા'માં નૃત્યની રજૂઆત કરી તથા રશિયાના અનેક પ્રદેશોમાં કાર્યક્રમો આપ્યા હતા.

ગુજરાત સરકાર દ્વારા મોઢેરા ખાતે આયોજીત ઉત્તરાર્ધ મહોત્સવમાં નૃત્યની સફળ રજૂઆત કરી. તો ગુજરાત તથા રણોત્સવમાં નૃત્યની રચના કરી. ઉપરાંત અષ્ટનાયિકા, દશાવતાર, દુર્ગા, નવરસ વગેરે નૃત્ય નાટીકાઓની રચના કરી ગુજરાતમાં અનેક જગ્યાએ રજૂઆતો કરી છે.

ઉલ્લેખનીય છે કે મે-૨૦૧૪થી 'કચ્છમિત્ર'ની શુક્ર વિશેષ પૂર્તિમાં તેમની કટાર 'ભારતના શાસ્ત્રીય નૃત્યો' પ્રસિધ્ધ થઈ હતી. તેમની આ નૃત્ય યાત્રામાં સુગમ સંગીતના

કલાકાર તથા આકાશવાણી સાથે જોડાયેલા તેમના પતિ નિગમ ઉપાધ્યાય, તેમની બંને દીકરીઓ વંશી અને આશી પણ આ નૃત્યની તાલીમ લઈ પ્રગતિ સાધી રહી છે.

કચ્છી અગ્રણી શ્રી લીલાધર માણેક ગડા (અધા)ને પ.બંગાળનો ડૉ. આંટિયા-ફિન્સેથ એવોર્ડ મળ્યો

ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં ધૂણી ધખાવી બેઠેલા અને વિપરીત સંજોગોની વચ્ચે ગામડાનાં લોકો માટે આરોગ્યસેવા પ્રદાન કરનારા સર્જન ડોક્ટરોની સંસ્થા એસોસિએશન ઓફ રૂરલ સર્જન ઓફ ઈન્ડિયા પ્રતિવર્ષ આરોગ્યક્ષેત્રે ઉત્કૃષ્ટ સેવાઓ આપનાર વ્યક્તિને આંટિયા - ફિન્સેથ એવોર્ડ અર્પણ કરે છે. જે અંતર્ગત વર્ષ ૨૦૧૪નો એવોર્ડ સંસ્થાની મિદનાપો (પ.બંગાળ)માં મળેલી ૨૨મી વાર્ષિક કોન્ફરન્સમાં આજે કચ્છમાં ગામડામાં શિબિરો અને હોસ્પિટલો વડે અણમોલ સેવા આપનાર ગામ ભોજાચના લીલાધર માણેક ગડા (અધા)ને આપવામાં આવ્યો છે.

એસોસિએશન ઓફ રૂરલ સર્જન ઓફ ઈન્ડિયા (આર.સી.)ની સ્થાપના ૧૯૮૨માં કરવામાં આવી હતી. ડૉ. સીતારામ ડે, ડૉ. એસ. બેનરજી, ડૉ. પ્રભુ, ડૉ. આંટિયા જેવા સર્જન ડોક્ટરોએ આ ગામડાઓમાં ટાંચા સાધનો અને અગવડો વચ્ચે તેઓએ ઓપરેશનો કર્યા છે. ડૉ. આંટિયાની સાથે અમેરિકાના કેલિફોર્નિયાથી દર વર્ષે ડૉ. ફિન્સેથ આવી મહિના સુધી પ્લાસ્ટિક સર્જરી કરતા હતા. આ બંને ડોક્ટરોની દીર્ઘકાલીન સેવાઓની કદર સ્વરૂપે તેમના નામ સાથે જોડાયેલો એવોર્ડ પ્રથમ વખત મેડિકલ ડિગ્રી નહીં ધરાવનાર વ્યક્તિને આપવામાં આવ્યો છે.

લીલાધર ગડાએ ૧૯૭૩માં ડુમરામાં પ્રથમ નેત્રચક્ષુ કર્યો હતો. અને ત્યાર પછી બિદડા સર્વોદય ટ્રસ્ટના નેજા હેઠળ ૧૯૭૫થી નેત્રચક્ષુની પરંપરા શરૂ કરી. બિદડામાં ૧૯૮૪માં લક્ષ્મીજ્યોત આંખની હોસ્પિટલ શરૂ કરી હતી. ૧૯૯૮માં ભોજાચ સર્વોદય ટ્રસ્ટની સ્થાપના થઈ અને ભોજાચમાં માતૃશ્રી પાનબાઈ હોસ્પિટલ શરૂ કરી. ૨૦૦૧માં ધરતીકંપમાં ભચાઉની વાગડ વેલફેર હોસ્પિટલ ધ્વસ્ત થઈ, જેનું ૨૦૦૩માં પુનઃનિર્માણ કર્યું.

કચ્છમાં 'ઉછરી' રહ્યું છે ડિજીટલ હાર્બેરીયમ

તમને કોઈ પૂછે કે 'રાતો જલ આગિયો' કે 'પાર્વતી રાઈ' એ વનસ્પતિના નામ છે? તો કદાચ આપણે આવું પૂછનાર સામે અચરજભરી નજરે જોઈશું. પણ હકીકત એ છે કે રાતો જલ આગિયો (AMMANNIA DESE-RTOURM), પાર્વતી રાઈ (CAPPARIS CARTI-LAGINEA), ડુમરો (CAPPARIS), તરૂં ડેડા સફેદ ફૂલડું એ કચ્છની જ તળપટ્ટી વનસ્પતિઓ છે, જે નામશેષ થઈ ગઈ છે અથવા તો નામશેષ થવામાં છે... ખડકાળ અને ધૂળિયા માર્ગોમાંથી ચમચમતા આસ્ફાલ્ટના રસ્તા સુધીના વિકાસના માર્ગે ચાલતા કેટલાક તળપટ્ટા વૃક્ષો - વનસ્પતિઓ નષ્ટ થઈ રહ્યા છે અને અત્યારે પણ જે રીતે આપણે આગળ વધી રહ્યા છીએ તે જોતાં આગામી વર્ષોમાં વધુ કેટલીક વનસ્પતિ પણ માત્ર નામના રૂપમાં અસ્તિત્વ ધરાવે તેવો ભય પણ સર્જાયો છે. જોકે કચ્છમાં ગુજરાતના પહેલા વનસ્પતિના ડિજીટલ સંગ્રહાલય (ડિજીટલ હાર્બેરીયમ)ની દિશામાં કામ શરૂ થયું છે.

અશક્યવત લાગે તેવી મહેનત સાથે વનસ્પતિને તેના મૂળ રૂપમાં વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી સાચવવાની કામગીરી 'ગાઈડ' સંસ્થાના નેજા હેઠળ આરંભાઈ હોવાથી પર્યાવરણના અભ્યાસુઓ અને પર્યાવરણચિંતકો માટે એક બહુ મોટી કામગીરી થશે. આ પરિયોજનામાં રાજ્યના આશરે ૨૫૦૦ વનસ્પતિક નમૂનાનો સમાવેશ કરવામાં આવશે જે પૈકી ૮૦૦ જેટલી વનસ્પતિ કચ્છમાં પણ પોતાની હાજરી ધરાવે છે. હજુ સુધી મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી - વડોદરા અને સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી - વલ્લભવિદ્યાનગર ખાતે હાર્બેરીયમ છે ખરા પરંતુ 'ગાઈડ' દ્વારા બની રહેલું હાર્બેરીયમ 'ડિજીટલ' હોવાથી અનોખું કહી શકાય. કચ્છમાં પર્યાવરણ ક્ષેત્રે જાણીત સંસ્થા 'ગાઈડ' દ્વારા તેના મુંદ્રા રોડ પર આવેલા ઈકો-ફેન્ડલી પરિસરમાં જિલ્લાના ખૂણે ખૂણેથી લાવવામાં આવેલી વિવિધ વનસ્પતિના નમૂનાને એકત્રિત કરી, તેને સાફ કરીને વિશેષ ફેમમાં સાચવવાની કામગીરી ચાલી રહી છે અને અત્યારે ૧૫૦૦થી વધુ નમૂના આ રીતે જળવાઈ ચૂક્યા છે. વનસ્પતિના નમૂનાને સાચવવાની કામગીરી કરી રહેલા 'ગાઈડ'ના ડૉ. રોહિત પટેલે 'કચ્છમિત્ર'ને આખીય પરિયોજનાની વિસ્તૃત માહિતી આપી હતી. સંસ્થાના નિર્દેશક ડૉ. આર.વી. અસારી અને સહનિર્દેશક ડૉ.

વિજયકુમારના માર્ગદર્શન અને દેખરેખમાં આખોય પ્રકલ્પ હાથ ધરવામાં આવ્યો છે. ગુજરાત બાયોડાયવર્સિટી બોર્ડ દ્વારા આર્થિક મદદ પ્રાપ્ત આ પરિયોજનામાં મુખ્ય સંશોધનકર્તા ડૉ. રોહિત પટેલની સાથે ભગીરથ પાર્દવ, પીયૂષ વાઘસિયા અને જયેશ ભટ્ટ સહયોગ આપી રહ્યા છે.

ભુજનાં તરણવીર જયેન્દુ શુક્લને રાજ્યકક્ષાએ સફળતા તરણસ્પર્ધામાં પ્રથમવાર કચ્છના ફાળે ત્રણ સુવર્ણચંદ્રકની સિધ્ધિ

કોઈ પણ ક્ષેત્રમાં નિપુણતા પ્રાપ્ત કરવી બચ્ચાનાં ખેલ નથી અને તેમાં પણ રાજ્યકક્ષાએ સફળતા રમતગમત ક્ષેત્રે અને વિશેષ કરીને તરણ સ્પર્ધામાં તો પાણી સાથે બાથ ભીડવાની હોય છે અને માઈક્રો સેકંડનો હિસાબ હોય છે.

તાજેતરમાં જ નવેમ્બર ૨૦૧૪માં રાજ્યકક્ષાનો ખેલમહાકુંભ યોજાઈ ગયો. જેમાં આ વર્ષે કચ્છને વ્યક્તિગત ખેલમાં નોંધપાત્ર કહી શકાય તેવા ઈનામો કે ક્રમાંક નથી મળ્યા તો બીજી બાજુ એકમાત્ર સ્વિમિંગમાં એક કે બે નહીં પણ ત્રણ સુવર્ણચંદ્રકો પ્રાપ્ત કરીને કચ્છનાં ખેલાડી સમગ્ર રાજ્યમાં અવ્વલ રહીને રંગ રાખવાની સાથે સાથે અન્ય રમતવીરો માટે પણ પ્રેરણારૂપ બન્યા છે.

ખેલમહાકુંભ ૨૦૧૪ની રાજ્યકક્ષાની ફાઈનલ તરણ સ્પર્ધામાં જયેન્દુ શુક્લએ ૫૦ મીટર ફ્રી સ્ટાઈલ ૩૪.૮૪ સેકંડ, ૧૦૦ મીટર ફ્રી સ્ટાઈલ ૧ મિનિટ અને ૨૧.૬૬ સેકંડ તથા ૫૦ મીટર બટરફ્લાય ૪૧.૫૬ સેકંડમાં પૂર્ણ કરી હતી અને રાજ્યકક્ષાની સ્પર્ધામાં વ્યક્તિગત ચેમ્પિયન પણ બનીને કચ્છને એકસાથે ૩ સુવર્ણચંદ્રકો અપાવીને સિધ્ધિ અપાવી હતી. આ સિધ્ધિ બદલ જયેન્દુભાઈને ઠેર-ઠેરથી અભિનંદન પાઠવવામાં આવી રહ્યા છે.

ભુજનાં તરણવીર પારસ શુક્લ રાષ્ટ્રકક્ષાએ ઝળક્યા તરણસ્પર્ધામાં કચ્છનાં ફાળે ચાર ચંદ્રકની સિધ્ધિ

બાપ કરતા બેટા સવાયા એ ન્યાયે તાજેતરમાં નવેમ્બર ૨૦૧૪માં સ્વિમિંગ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા અને ક્ષર્ટાટિક સ્વિમિંગ એસોસિએશન દ્વારા આયોજીત રાષ્ટ્રીય તરણ સ્પર્ધામાં ભુજનાં ટોપ ફેવરીટ રમતવીર જયેન્દુ શુક્લના સુપુત્ર પારસ શુક્લએ ૧૦૦ મીટર ફ્રી સ્ટાઈલ તથા ૫૦ મીટર બટર

ફલાયમાં સમગ્ર ભારતમાં પ્રથમ આવી બંનેમાં ગોલ્ડ મેડલ મેળવેલ છે તો ૫૦ મીટર બ્રેસ્ટ સ્ટ્રોક તથા ૧૦૦ મીટર બેસ્ટ સ્ટ્રોકમાં ત્રીજો ક્રમાંક મેળવી બે કાંસ્યચંદ્રક પણ જીત્યા છે. આમ તેમણે ભાગ લીધેલ ચારેય ઈવેન્ટમાં મેડલ મેળવી, મેડલ જીતી લાવી કચ્છનું નામ રાષ્ટ્રભરમાં રોશન કર્યું છે. પારસ શુક્લ તો રમતગમત ક્ષેત્રે ગુજરાતનું સર્વોચ્ચ સન્માન અર્થાત સરદાર પટેલ એવોર્ડ પણ પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યા છે અને સાથે સાથે ગુર્જર વંદના શ્રેણી પ્રકાશિત ગુજરાતનાં રમતવીરો પુસ્તકમાં પણ વિજય હજારે, વિનુ માંકડ, જશુ પટેલથી લઈને કિરણ મોરે, યુસુફ પઠાણ ઈરફાન પઠાણ સહિત ગુજરાતનાં વિવિધ રમતોનાં ૭૭ જેટલાં રમતવીરોની સાથે સ્થાન પણ મેળવી ચૂક્યા છે. સિધ્ધિઓનું સાતત્ય જાળવી રાખી તરણક્ષેત્રે પ્રગતિ માટે પ્રયત્નશીલ કચ્છનાં આ બંને સપૂતોને કચ્છશ્રુતિ હાર્દિક અભિનંદન પાઠવે છે. ■

પૈયાના પાનનો ડેંગુ તાવમાં ઉપયોગ

(અનુસંધાન : પાના નં.-૧૭ ઉપરથી ચાલુ)

પાન લઈ, ધોઈ, દાંડીઓ કાઢી, નાના ટુકડા મીક્ષરમાં ફેરવી, તેની જે લુગદી તૈયાર થાય, તે એક લીટર પાણીમાં ઉમેરી, આ મિશ્રણને ઉકાળો. અડધું પાણી રહે ત્યારે તેને સ્ટવ પરથી ઉતારી, ઠંડું પાડ્યા બાદ ગાળી, આ ગાળેલું પાણી કાચની બરણીમાં ભરી ફીજમાં ૩-૪ દિવસ રાખી, દરરોજ દિવસમાં ત્રણ વાર ડેંગુના દર્દીને પીવડાવવો.

૨૦થી ૨૫ મિલીલીટર (આશરે ૪થી ૫ ચમચી) જેટલો રસ ડેંગુના દર્દીને દિવસમાં બે વાર પીવડાવી શકાય. લોહીની તપાસ બાદ પ્લેટલેટ્સ અને શ્વેતકણો નોર્મલ રેંજમાં આવી જાય, તાવ ઉતરે પછી રસ બંધ કરવો.

કેટલાક દેશોના મેલેરિયાગ્રસ્ત વિસ્તારોમાં મેલેરિયાના દર્દીઓને પૈયાના પાંદડાનો રસ ઉપચાર તરીકે પીવડાવવામાં આવે છે.

કચ્છી વડનગરા નાગર મંડળ - અમદાવાદ

નૂતન વર્ષ સ્નેહ મિલન સમારોહ

તા. ૨૩-૧૧-૨૦૧૪ના રોજ શારદ નગર સોસાયટીના પ્રાંગણમાં જ્ઞાતિગંગાના ત્રિવેણી સંગમરૂપ નૂતન વર્ષ સ્નેહમિલન સમારોહ યોજાઈ ગયો. પ્રારંભમાં દિવંગત થયેલા સ્વ. યોગેશભાઈ માંકડ તથા સ્વ. શારદાબેન અંજારીયાને મૌનથી શ્રધ્ધાંજલી અર્પવામાં આવેલ. ત્યારબાદ મંગળ ગ્રહ પર મોકલાયેલ મંગળયાન મિશનમાં મોટું યોગદાન આપનાર ઈસરો - અમદાવાદના વિજ્ઞાની કચ્છી નાગર એવા શ્રી અનુપભાઈ વોરાનું જ્ઞાતિ વતી સન્માન કરાયું હતું. અનુપભાઈએ શબ્દો દ્વારા મંગળ મિશનની રસપ્રદ વાતો કરી હતી. ત્યારબાદ કે.જી. બાલમંદિરથી ધોરણ-૧૦ સુધીના તમામ બાળકોને તથા વિશિષ્ટ સિધ્ધિ પ્રાપ્ત કરનારને રોકડ પુરસ્કાર તથા ઈનામો અપાયા હતા. અનેક દાતાઓ તરફથી ડોનેશનની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. અંતમાં ઊંધીયા - જલેબીના મિતાહાર બાદ સૌ પરસ્પર બધાને મળી છૂટા પડ્યા હતા.

સમગ્ર કાર્યક્રમને સફળ બનાવવા માટે ભવ્યેશભાઈ, અશોકભાઈ, દિગંતભાઈ, મલયભાઈ, દર્શનભાઈ, ઋષિકેશભાઈ તથા મહિલા પાંખ અને અન્ય મિત્રોએ શ્રેષ્ઠ યોગદાન આપ્યું હતું. ■

ડેંગુ જેવા તાવમાં પૈયાના પાનનો રસ ખૂબ અક્સીર છે, તેમ છતાં તબીબી વિજ્ઞાને આ કુદરતી ઈલાજની બાબતે જરૂરી સંશોધન કરી આ પ્રાકૃતિક ઉપચાર પધ્ધતિને બહાલી આપી નથી. જો કે ફાર્માસ્યુટીકલ કંપનીઓ પૈયાના પાંદડાના ઔષધીય તત્ત્વમાંથી કેપ્સ્યુલ / સીરપ બનાવી રહ્યા છે. ફિલ્મ નિર્દેશક યશ ચોપરાના દુઃખદ અવસાન (૨૦૧૨)માં ડેંગુ નિમિત્ત બન્યો હતો. તેમને ખૂબ મોંઘા એવા પૈયાના પાનના અર્કમાંથી બનાવેલ ઈજેકશનો આપવામાં આવ્યા હતા.

થાઈરોઈડ સ્ટીમ્યુલેટર્સ લેતાં દર્દીઓ અને સગર્ભા સ્ત્રીઓ માટે પૈયાના પાંદડાનો રસ (ડેંગુના તેમજ અન્ય બીમારીઓના દર્દીઓ) નિષેધ છે.

ઈશ્વરની બક્ષીસ સમાન આ ઉપચાર તબીબી નિરીક્ષણ હેઠળ ડેંગુના દર્દીઓએ કરવા જેવો છે. ■

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદનો દૈનિક અહેવાલ

ઓક્ટોબર / નવેમ્બર - ૨૦૧૪

● બુધવાર, તા. ૨૯-૧૦-૨૦૧૪

★ ફંડ રેઈઝિંગ / હિબ્નોટીઝમ કાર્યક્રમના ફોટાઓ ૧૪ જેટલા વિવિધ સભ્યો કે જેઓના ઈન્ટરેસ્ટેડ ફોટાઓ હતા, તેમને તેઓના ફોટા મોકલવા માટે તૈયાર કર્યા.

● શુક્રવાર, તા. ૭-૧૧-૨૦૧૪

★ આજરોજ શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા સાથે રહી હિબ્નોટીઝમ કાર્યક્રમના ક્યા ક્યા સભ્યોના પેમેન્ટ આવી ગયા અને ક્યા સભ્યોના પેમેન્ટ બાકી છે તેની વિગતો તૈયાર કરી. બાકી રહેતા સભ્યોના પેમેન્ટ માટે આ વિગતનું લીસ્ટ દરેકને SMSથી રીમાઈન્ડર કરવા શ્રી ભરતભાઈ ઓઝાને સુપરત કરવામાં આવ્યું.

★ નવરંગપુરા રેલ્વે કોસીંગવાળું ૪ માળનું મકાન કે જેમાં ૩ BHKના ૧૬ ફ્લેટ તૈયાર છે, તે મકાન બધી રીતે અનુકૂળ જણાતાં (અતિથિ ભવન તથા વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલના પ્રોજેક્ટ માટે) તેમાં આગળ વધવાનું નક્કી કર્યું. સમાજના અગ્રણી મહાનુભાવોને તે મકાન તા. ૯-૧૧-૧૪ના રોજ બતાવવા અનેક મહાનુભાવોનો સંપર્ક સાધવામાં આવ્યો. આ સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા સમાજની “નવા પ્રોજેક્ટ સમિતિ”ના કન્વીનર શ્રી કૈલાસદાન ગઢવી દ્વારા આગળ ચલાવવામાં આવી રહેલ છે.

● શનિવાર, તા. ૮-૧૧-૨૦૧૪

★ કચ્છશ્રુતિ, નવેમ્બર-૨૦૧૪ના અંકના ૪૦ પાનાનું સેકન્ડ પ્રૂફ વાંચી તૈયાર કરવામાં આવ્યું.

● રવિવાર, તા. ૯-૧૧-૨૦૧૪

★ નવરંગપુરા રેલ્વે લાઈન પર આવેલ “અનુરાધા એપાર્ટમેન્ટ” જોવા આજરોજ સવારના ભાગે શ્રી કૈલાસદાન ગઢવી, શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી ભરતભાઈ ઓઝા, શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા, શ્રી હરીશભાઈ રંગવાલા, શ્રી જગદીશભાઈ ઠક્કર, શ્રી ઘનશ્યામભાઈ ઠક્કર, શ્રી અશોક રઘુરામ ઠક્કર, શ્રી શાંતિલાલ મુળજી સાવલા વગેરે ગયેલ હતા. ઉપસ્થિત લોકોને આ મકાન જરૂરિયાત અનુસારનું જણાયેલ હતું.

● સોમવાર, તા. ૧૦-૧૧-૨૦૧૪

★ અનુરાધા કોમ્પ્લેક્સના જરૂરી પેપર્સની ફાઈલ તેઓ પાસેથી શ્રી કૈલાસદાન ગઢવીએ મેળવી તેની વિગતો જાણવા તેને જાણીતા એડવોકેટ પર મોકલી આપેલ હતી.

● મંગળવાર, તા. ૧૧-૧૧-૨૦૧૪

★ આજરોજ શ્રી કૈલાસદાન ગઢવી સાથે રહી, બાકી રહેતા સમાજના સક્ષમ મહાનુભાવોને “અનુરાધા એપાર્ટમેન્ટ” બતાવવાની તા. ૧૬-૧૧-૧૪ ને રવિવારની નક્કી કરવામાં આવી.

● રવિવાર, તા. ૧૬-૧૧-૨૦૧૪

★ ગૂર્જર પ્રકાશનના પ્રહલાદનગર ખાતેના નવા શો રૂમના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે અનેક કચ્છી મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહેલ હતા.

★ અનુરાધા એપાર્ટમેન્ટની મુલાકાતે આજરોજ શ્રી મેઘજીભાઈ ખેતાની, શ્રી શાંતિલાલભાઈ ગાલા, અનામિકા શાંતિલાલ ગાલા, શ્રી બી.કે. પટેલ, શ્રી હરખચંદ સાવલા, શ્રી દિનેશ મહેતા વગેરે પધારેલ હતા. સાથે શ્રી કૈલાસદાન ગઢવી, શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી ભરતભાઈ ઓઝા તથા શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા પણ ઉપસ્થિત રહેલ હતા. આ ટીમને પણ અતિથિ ભવન તથા વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલના પ્રોજેક્ટ અંગે આ મકાન અનુકૂળ જણાયેલ હતું.

● ગુરુવાર, તા. ૨૦-૧૧-૨૦૧૪

★ અનુરાધા એપાર્ટમેન્ટના અનુસંધાને શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી કૈલાસદાન ગઢવી શ્રી સંદીપ ગાલાને તેમની ઓફિસે રૂબરૂમાં મળેલ હતા અને તે પ્રોજેક્ટ અંગેની જરૂરી ચર્ચા કરેલ હતી. શ્રી સંદીપ ગાલાએ તે એપાર્ટમેન્ટના ઓર્ગનાઈઝરને શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ વતી યોગ્ય ઓફર પણ મોકલી આપેલ હતી.

● શુક્રવાર, તા. ૨૧-૧૧-૨૦૧૪

★ આજરોજ શ્રી સંદીપભાઈ ગાલાએ અનુરાધા એપાર્ટમેન્ટના ડેવલપર શ્રી મનોજભાઈ વડોદરિયા

સાથે રહી બંને પાર્ટીને માન્ય હોય તેવી યોગ્ય કિંમત નક્કી કરેલ હતી. પરંતુ તે સિવાયના જે કંઈ ટર્મ્સ કન્ડિશન્સ હોય તે નક્કી કરવાના બાકી રહેલ હતા. ત્યારબાદ આ સમાચાર શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના અનેક મહાનુભાવોને આપવામાં આવેલ હતા.

● **શનિવાર, તા. ૨૨-૧૧-૨૦૧૪**

★ શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી કેલાસદાન ગઢવી એડવોકેટ શ્રી કમલેશભાઈની ઓફિસે જઈ તેઓશ્રી સાથે અનુરાધા એપાર્ટમેન્ટ અંગેની માહિતી આપી, તે અંગેની જરૂરી ચર્ચા કરી, તે અંગેની સંપૂર્ણ ફાઈલ યોગ્ય ચકાસણી માટે સુપરત કરેલ હતી.

● **રવિવાર, તા. ૨૩-૧૧-૨૦૧૪**

★ કદાચ “અનુરાધા એપાર્ટમેન્ટ” હસ્તગત કરવા બંને બાજુએથી સહમતિ સધાય તો શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ તરફથી સામી પાર્ટીને ડીલ ફાઈનલ થયા સ્વરૂપે એક ટોકન એમાઉન્ટનો ચેક આપવો પડે. એ જરૂરિયાત સમજીને ટોકન એમાઉન્ટની રકમ ચૂકવવા સમાજના જ એક સખીદાતા શ્રી હરીશભાઈ રંગવાલાએ આજે ટોકન એમાઉન્ટનો ચેક શ્રી કચ્છી સમાજને લોન સ્વરૂપે મોકલી આપેલ હતો.

● **સોમવાર, તા. ૨૪-૧૧-૨૦૧૪**

★ અનુરાધા એપાર્ટમેન્ટ હસ્તગત કરવા જે ટર્મ્સ નક્કી કરવાની બાકી રહેતી હતી તે અંગે આજરોજ ગાલા ઈન્ફામાં એક મિટીંગ યોજવામાં આવેલ હતી. આ મિટીંગમાં મધ્યસ્થી તરીકે શ્રી સંદીપભાઈ ગાલા તથા શ્રી કલ્પેશભાઈ ગાલા, શ્રી કચ્છી સમાજ તરફથી શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી કેલાસદાન ગઢવી, શ્રી મનુભાઈ શાહ તથા શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા અને ડેવલપર તરફથી શ્રી મનોજભાઈ વડોદરીયા તથા શ્રી સુરેશભાઈ ઉપસ્થિત રહેલ હતા. લગભગ ટર્મ્સ પર એકમતિ સાધી શકાયેલ હતી પરંતુ પેમેન્ટના સમય માટે સહમતિ સાધવાની બાકી રહેલ હતી. તે અંગે ફરીથી મિટીંગ કરવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.

★ તા. ૨૮-૧૧-૨૦૧૪ના રોજ શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટ મંડળ, કારોબારી સમિતિ તથા આમંત્રિતોની એક સંયુક્ત મિટીંગ બોલાવવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.

● **શુક્રવાર, તા. ૨૮-૧૧-૨૦૧૪**

★ તા. ૨૮-૧૧-૨૦૧૪ની સંયુક્ત મિટીંગ માટે છેલ્લા ૩-૪ દિવસમાં પ્રથમ સરક્યુલર મોકલી આપવામાં આવેલ. ત્યારબાદ દરેકને SMS કરવામાં આવ્યા. આજે દરેકનો ફોનથી સંપર્ક સાધવામાં આવેલ હતો.

● **શનિવાર, તા. ૨૯-૧૧-૨૦૧૪**

★ આજરોજ આશ્રમરોડ પરની હોટલ વાઈસ પ્રેસિડેન્ટ ખાતે શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટ મંડળ, કારોબારી સમિતિ તથા આમંત્રિતોની એક સંયુક્ત સભા મળેલ હતી કે જેમાં લગભગ ૪૦ જેટલા મહાનુભાવો ઉપસ્થિત રહેલ હતા. આ મિટીંગમાં શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી કેલાસદાન ગઢવી, શ્રી જગદીશભાઈ ઠક્કર, શ્રી મનુભાઈ શાહ, શ્રી રઘુરામ ઠક્કર, શ્રી ભરતભાઈ ઓઝા, શ્રી મનુભાઈ કોટડિયા, શ્રી હરીશભાઈ રંગવાલા, શ્રી શાંતિલાલભાઈ ગાલા, શ્રી હરખચંદ સાવલા, શ્રી શાંતિલાલ મૂળજી સાવલા, શ્રી કે.આર. શાહ, શ્રી બી.કે. પટેલ, શ્રી હીરજી પાસુ શાહ, શ્રી મનસુખભાઈ પટેલ, શ્રી જયંતીભાઈ પટેલ (વેસ્ટ ઝોન), શ્રી બાબુભાઈ માકાણી, ડૉ. ધીરેન શાહ, શ્રી લખુબાપા ઠક્કર, શ્રી ઘનશ્યામભાઈ ઠક્કર, શ્રી ચમનભાઈ પલણ, શ્રી જયેશભાઈ ઠક્કર, શ્રી હિમાંશુ ઠક્કર, શ્રી વીનિતભાઈ મજીઠિયા, શ્રી અતુલભાઈ સોની, શ્રીમતી વર્ષાબેન મહેતા, શ્રી સંજય રાઠોડ, શ્રી દિનેશ મહેતા, શ્રી રસીકલાલ ખીમજી મહેતા, શ્રી ગીરીશ હીરજી શાહ, શ્રી આશિષ ધીરુભાઈ બારૈયા, શ્રી અશોકભાઈ ધોળકિયા વગેરે ઉપસ્થિત રહેલ હતા. આ મિટીંગમાં નીચે મુજબના નિર્ણયો લેવામાં આવેલ હતા. (૧) આપણી પેમેન્ટ ટર્મ્સ પ્રમાણે આ પ્રોજેક્ટમાં આગળ વધી શકાય. (૨) તે માટે પ્રથમ બાર મહિનાની વગર વ્યાજની સભ્યો પાસેથી લોન સ્વરૂપે જરૂરી ફંડ એકત્રિત કરવું અને ત્યારબાદ ફંડ કલેક્શન માટે યોગ્ય યોજના બનાવી, જરૂરી ફંડ મેળવી, લોન પરત કરવી. (૩) અગર આ પ્રોજેક્ટ નક્કી થઈ શકે તો અહીં અતિથિ ભવન તથા વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ બનાવવી.

● **રવિવાર, તા. ૩૦-૧૧-૨૦૧૪**

★ નવા પ્રોજેક્ટના ફંડ માટે જરૂરી લોન એકત્રિત કરવા સમાજના અનેક મહાનુભાવોનો ફોન દ્વારા સંપર્ક સાધવામાં આવ્યો. ■

પ્રતિભાવ

★ કચ્છી કંપા વિશેષાંક પ્રકાશિત કર્યો એથી ખૂબ જ આનંદ થયો. આપે મૂક રીતે કચ્છના શ્રમ સમૃદ્ધ પટેલ સમાજની ગાથાને વાચા આપી છે, જે ખૂબ જ અભિનંદનીય છે.

મારા પિતાશ્રી સાબરકાંઠામાં ૧૯૬૧-૬૪ સુધી શિક્ષણ અધિકારી હતા. એટલે તેમને આ બધા જ કંપા તેમજ તેની પ્રાથમિક / માધ્યમિક શાળાઓની મુલાકાત લેવી પડતી. ‘આપણા કચ્છના સાહેબ’ કહીને જે સન્માન અને આદર એ આપતા, એ પ્રસંગોપાત ક્યારેક પિતાશ્રી સાથે જવાતું ત્યારે અનુભવાતું. સમગ્ર કંપાઓના પટેલ સમાજના શૈક્ષણિક વિકાસને જોતાં અનુભવાય છે કે તેઓએ માત્ર પરીશ્રમથી અર્થોપાર્જન નથી કર્યું પણ માં સરસ્વતીનું પણ માન જાળવ્યું છે.

શ્રી બલવીરસિંહજી જાડેજાની મનજી બાપાની વિકાસ ગાથા “ચિટ્ટી કંપો” ખૂબ જ પ્રેરણાદાયી છે. પથ્થરમાંથી પાણી કાઢવામાં કચ્છીઓ જ આગળ હોય! જય કચ્છ!

યશેશ દિ. વોરા - અમદાવાદ

★ આજે કચ્છશ્રુતિનો કચ્છી કંપા વિશેષાંક મળ્યો. અત્યંત ખુશી થઈ. ખૂબ પરીશ્રમથી તૈયાર કર્યો છે. કંપાના ભાઈઓની માહિતી તેમજ શિક્ષણ અંગેની વિગતો જોતાં આનંદ સાથે અમોને અમારા સ્વ. પિતાશ્રી (દિનકરરાય વોરા)ની સ્મૃતિ તથા ૧૯૬૧-૬૩ના સાબરકાંઠા વસવાટના દિવસોની યાદ તાજી થઈ. સાથે કંપાના ભાઈઓની તે વખતે જે આત્મીયતા હતી અને કચ્છી પ્રત્યે પ્રેમ હતો તે યાદ આવે. તેઓ સંસ્થાકીય કાર્યક્રમો તો ઠીક પણ પોતાના વહેવારીક કાર્યક્રમો હોંશે હોંશે યાદ કરી બોલાવતા. અમારા પિતાશ્રી તે વખતે શાખાધિકારી, પછી શિક્ષણાધિકારી હતા. અમો પણ રજામાં જતાં. આવા સુંદર પ્રયત્નો બદલ ધન્યવાદ.

હરીશ વોરા - અમદાવાદ

★ કચ્છશ્રુતિના દરેક અંકો નિયમિત રીતે મળે છે. તમામ લેખો, ખાસ કરીને કચ્છ અને કચ્છી સાહિત્ય, સંસ્કૃતિ વગેરે સુંદર માહિતીસભર હોય છે. આપ સૌને અનેક અનેક અભિનંદન પાઠવું છું.

વિશેષમાં કચ્છશ્રુતિ અષાઢી બીજ વિશેષાંક જુલાઈ-૨૦૧૪ના અંકમાં શ્રી દિનેશ માંકડની ‘કલરવ’ કોલમમાં કવિશ્રી દુલેરાય કારાણીનું કચ્છી કાવ્ય ‘ઢીંગલો’ જે ‘હસ્યા

તે હસ્યા’ના શિર્ષક હેઠળ પ્રગટ થયેલ છે. જેને લેખકશ્રીએ ભૂલથી અદ્ભુત રમૂજી કચ્છી કવિતા કહી છે, જેની દુઃખદ નવાઈ લાગી!

ખરેખર તો એનાથી તદ્દન વિરૂધ્ધ, અતીતના રાગને આલાપતો આ કાવ્ય જે માં અને દીકરાનો સંવાદ ઊભો કરીને કારાણીજીએ લખેલ છે કે ત્યારના જમાનામાં બધું જ સસ્તુ હતું. ત્યારે એક ઢીંગલો પણ હાથીના પગ જેટલો મોટો. એટલે બરકતવાળું હતું. પરંતુ રાજાશાહી ગયા પછી ચલણ બદલાયું! મોંઘારત વધતી ગઈ. એવામાં માં કાંઈ ખરીદી શકતી નથી અને કહે છે કે, દીકરા! ઢીંગલો તો ગયો અને એની જાન ઉપર આનુ આવી ગયું. (હવે તો આનું પણ ગયું.) ગરીબોની ડુંગળી અને રોટલો પણ હાથ સરકતું જાય છે. એવું ત્યારની અને અત્યારની બદલાયેલી પરિસ્થિતિનો ચિતાર આપતું આ કાવ્ય છે. જે ‘કચ્છ’ છે, હાસ્ય કાવ્ય નથી.

લેખકશ્રી કચ્છી ભાષા, સાહિત્યથી અજાણ હોય એવું પણ બની શકે. બાળ વિભાગમાં છપાયું હોવાથી નવી પેઢી કચ્છી સાહિત્ય બાબતે ગેરમાર્ગે દોરવાઈ શકે છે. તેથી ધ્યાન દોરવા માત્ર આ પત્ર લખું છું. યોગ્ય કરશોજી.

જયેશ ભાનુશાલી ‘જયુ’ - વાપી

મો. ૯૯૨૫૪ ૭૩૨૭૩

ગૂર્જર સાહિત્ય પ્રકાશન હવે અમદાવાદના સેટેલાઈટ વિસ્તારમાં...

૧૯૨૭થી શરૂ થયેલી ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલયની ગૌરવગાથામાં વધુ એક મોરપીંછ ઉમેરાયું છે. અમદાવાદના વિકસિત પ્રહલાદનગર રોડ, સેટેલાઈટમાં તા. ૧૬-૧૧-૨૦૧૪, રવિવારના દાનેશ્વરી સ્વામી સચ્ચિદાનંદજીનાં વરદ્ હસ્તે શ્રી ગૂર્જર સાહિત્ય પ્રકાશને એનાં નૂતન શો રૂમનો શુભારંભ કર્યો છે. આ પ્રસંગે ગણમાન્ય લેખકો, સાહિત્યકારો હાજર રહેલ હતા. શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ વતી મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી તેમજ પ્રમુખ શ્રી અશોક મહેતા, માનદ્ મંત્રી ભરત ઓઝા, ટ્રસ્ટી શ્રી બી.કે. પટેલ, શ્રી દિનેશભાઈ મહેતા સહિતનાં અગ્રણીઓ ઉપસ્થિત રહીને સમાજ વતી શુભેચ્છાઓ પાઠવેલ હતી.

કચ્છશ્રુતિ પરિવાર આ પ્રસંગે ગૂર્જર સાહિત્ય પ્રકાશનને અભિનંદન તેમજ શુભેચ્છાઓ પાઠવે છે.

શબ્દ શોધ : ૩૨

● પ્રદીપ જોશી - આદિપુર ●

૧		૨		૩		૪		૫
૬	૭					૮	૯	
			૧૦		૧૧			
૧૨					૧૩			૧૪
			૧૫					
૧૬	૧૭	૧૮			૧૯	૨૦	૨૧	
	૨૨			૨૩		૨૪		
૨૫		૨૬	૨૭		૨૮			૨૯
૩૦					૩૧			

આડી ચાવી

૨. ગુજરાતનું એક શહેર (૫)
 ૬. ઠાઠડી, શબ (૩)
 ૮. થાક ખાવો એ, વિશ્રામ (૩)
 ૧૦. દસથી વીસ વચ્ચેની એક સંખ્યા (૩)
 ૧૨. કાશી, વારાણસી (૪)
 ૧૩. જામીનગીરી (૪)
 ૧૫. ટુકડો, કકડો (૩)
 ૧૬. સરકારને લગતું (૪)
 ૧૮. એક જાતનું આદુ જેવું સુકોમળ કાપડ (૪)
 ૨૨. “મારવો તો _____” (૨)
 ૨૩. ભય, બીક, ડર (૧)
 ૨૪. પરીક્ષાખંડમાં પરીક્ષા દરમ્યાન શું કરવાની મનાઈ હોય છે? (૨)
 ૨૬. એક તેલીબિયું (૨)
 ૨૮. મમ્મીના પપ્પાની પુત્રી (૨)
 ૩૦. સમૃદ્ધિ, રિષ્ટિ, લાભ (૪)
 ૩૧. તોફાની, મારવાની ટેવવાળું (૪)

ઊભી ચાવી

૧. કામણગારા કચ્છનું એક શહેર (૨)
 ૨. ભાંગના છોડની કળીઓ, નશો કરવો છે? તો લગાવો (૨)

૩. નવવધૂ - નવપરિણીતા (૩)
 ૪. સૂર્ય, સૂરજ (૨)
 ૫. એક ખડ ધાન, મોરૈયો (૨)
 ૭. ખ્યાતિ, કીર્તિ (૩)
 ૮. હિજરી વર્ષનો આઠમો મહિનો (૩)
 ૧૦. લશ્કરી સૈનિક, સીપાઈ (૪)
 ૧૧. ફૂલનો ડોડો (૪)
 ૧૨. મેવાડના પહાડોમાંથી નીકળી કચ્છના રણમાં પડતી એક પવિત્ર નદી (૩)
 ૧૪. સઘળું, સર્વ (૩)
 ૧૭. ગંજીફાની એક રમત (૨)
 ૧૮. એક મહિનો (૪)
 ૨૦. હરસ મસાનો રોગ (૪)
 ૨૧. નમેલું (૨)
 ૨૫. ઘેંસ, કાંજી (૨)
 ૨૭. હેવા, ટેવ (૨)
 ૨૮. મમ્મીના પપ્પાના પુત્ર (૨)
 ૨૯. છિદ્ર, નાનું બાકું (૨)

શબ્દ શોધ-૩૧નો ઉકેલ

	મો		મા	મા		મ	લ	મ
મ	ન	મો	હ	ન	સિં	હ		મ
ન		ર		વ		મ	મ	તા
મો	સં	બી			મો	હ	ર	
જી			મ	ગ	ર		મ	મી
	મ	સી	હા			મા		માં
મા	સ		મુ	કા	મ		મા	સા
તા		મા	દ્રી		મા	હો	લ	
જી		મ	કા	ન			મ	ત

શબ્દ શોધ-૩૧ના સાચા ઉકેલ મોકલાવનાર :

મહાભાઈ આર. વોરા - ભુજ, અલકા ઓઝા - અમદાવાદ.

પુનિત પ્રબોધચંદ્ર ઠક્કર

૯૮૯૮૬૪૮૯૮૭

૯૪૨૬૦૬૦૨૭૭

“જય જલારામ”

મણિનગરના પ્રખ્યાત

કર્ણાવતી દાબેલી સેન્ટર

અમારી બીજી કોઈ શાખા નથી. નકલથી સાવધાન

“મહેમાનનું માન
સેન્દીઓનું સન્માન
કર્ણાવતીની દાબેલીથી જ શોભે”

૧, રાધા મંદિર કોમ્પ્લેક્ષ, હીરાભાઈ ટાવર સામે, ઉત્તમનગર,
મણિનગર, કર્ણાવતી-૩૮૦ ૦૦૮. ફોન. (ઓ) ૨૫૪૭૦૦૮૬

રાષ્ટ્રીય તથા આંતરરાષ્ટ્રીય અનુભવ સાથે
પ્રસ્તુત કરીએ ભરોસાપાત્ર અને ઉત્તમપ્રવાસ
કન્સલ્ટન્સી

- Domestic and international flight tickets
- Domestic and international individual and or group packages
- Rental car services anywhere in the world
- Foreign exchange
- Visa consultancy
- Education abroad

Relyxcel Travel Consultant
Rest At Best Rate

Contact:

Pooja Thakkar

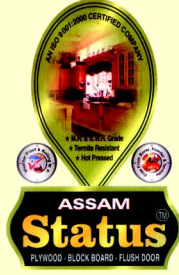
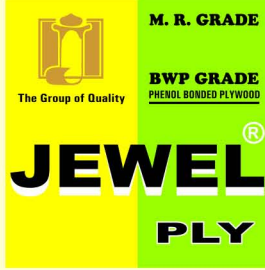
21 Shiv Complex, Isanpur Bus Stop
Uttam Nagar Maninagar
Ph. 079-32214002 M. 7818884440

REGD. NO. GAMC/1028/2012-14 VALID UPTO 31-12-2014, R.N.I. 46515/87, DATE : 16-3-88
POSTED AT P.S.O. AHMEDABAD ON 15TH OF EVERY MONTH

Let's Do the Best Furniture With.....

:- AUTHORISED DISTRIBUTOR & DEALER :-

:- Also Available :-

- Teak Wood
- MDF
- Liner Laminate

- Flush Door
- Veneer
- Door Skin

Amit Surani (Patel)
98244 79923

Brijesh Patel
96240 30203

RAVI ENTERPRISE

Sahakari Lati Bazar, Zone-2, B/h. Gita Mandir, Nr. S.T.Stand, Ahmedabad-22. Gujarat, INDIA.

Telefax : (O) + 91-79-25399423

E-mail : ravienterprise_004@yahoo.co.in

Printed & Published by Shri Kailasdan K. Gadhvi, President, Shri Kutchhi Samaj - Ahmedabad on behalf of Shri Kutchhi Samaj - Ahmedabad. Printed at Madhavi Offset, Khokhara, Ahmedabad. Published at Shri Kutchhi Samaj Karyalaya, 905, Span Trader Centre, Opp. Kocharab Ashram, Ellisbridge, Paldi, Ahmedabad-380 006 Editor : Shri Bharat Oza. Price : Rs. 3.00 Lifetime Subscription : Rs.1500/-

કચ્છશ્રુતિ • ડિસેમ્બર-૨૦૧૪ • ૪૦